3 1761 07374020 1

Podlaha, Antonin
Soupis pamatek historickych
a umeleckych v politickem
okresu Vinohradskem

NA
9355
P7P63

SOUPIS

PAMÁTEK HISTORICKÝCH A UMĚLECKÝCH

V KRÁLOVSTVÍ ČESKÉM

OD PRAVĚKU DO POČÁTKU XIX. STOLETÍ.

VYDÁVÁ

ARCHAEOLOGICKÁ KOMMISSE
PŘI ČESKÉ AKADEMII CÍSAŘE FRANTIŠKA JOSEFA
PRO VĚDY, SLOVESNOST A UMĚNÍ

ŘÍZENÍM SVÉHO PŘEDSEDY

JOSEFA HLÁVKY.

XXVIII.

POLITICKÝ OKRES VINOHRADSKÝ.

NAPSAL

DR. ANTONÍN PODLAHA.

V PRAZE 1908

NAKLADEM ARCHAEOLOGICKÉ KOMMISSE PŘI ČESKÉ AKADEMII CÍSAŘE FRANTIŠKA JOSEFA
PRO VĚDY, SLOVESNOST A UMĚNÍ.

Výňatek z proslovu

k Soupisu památek historických a uměleckých v království Českém.

Království Českému pro polohu a přirozené bohatství jeho připadla v dějinách střední Evropy od pravěku vynikající úloha po stránce nejen politické ale i kulturní. Již od časů prvého osídlení nalézáme v Čechách stopy zámožnosti a vkusu, stopy cizích vlivů, které přes přirozené ohraničení země přece tam vnikaly a pak přečasto samostatně se vytvářely. Nebylo motivu v politickém, duševním a uměleckém životě střední Evropy, který by nebyl nalezl v Čechách ozvěny neb i samostatného rozvoje, a jako letopisy hlásají obšírně doby slávy a úpadku politického i duševního, tak i památky umění na všech stranách země živě svědčí o kulturním rozvoji tohoto království i občasném jeho poklesnutí.

Dějiny politické i literní od doby Kosmovy měly své pěstitele i čtenáře; než i to, co umělou rukou, domácí či cizí, bylo vytvořeno, nezůstalo bez povšimnutí. Teprve naší době náleží však zásluha, že soustavněji bádala v oboru historicko-uměleckém; zejména sluší tu věnovati vzpomínku Hebrovi, který se svými soudruhy soustavně popsal stavitelské památky historické, dále Mikovcovi a Zapovi, kteří pozornost obrátili na památky umělecké, konečně Wocelovi, který se prohloubil v minulost předhistorickou. R. 1854 založen při *Museu království Českého Archaeologický Sbor*, později i časopis »Method« a staly se orgánem pro historii umění výtvarného v Čechách.

Když pak zahájila svou činnost *Česká Akademie pro vědy, slovesnost a umění*, zřízena při ní na základě § 2. lit. e) stanov, pak §§ 18. a 50. jednacího řádu *Archaeologická kommisse* k vědeckému zkoumání v oboru památek uměleckých, historických, písemných i slovesných, jakož i k ochraně těchto památek. Tím založena organisace aktivní s určitým účelem, probádati království České v příčině památek umění výtvarného, stanoviti, které památky stavitelské, sochařské, malířské, zlatnické, konvářské a j. dotud se

SOUPIS

PAMÁTEK HISTORICKÝCH A UMĚLECKÝCH

V KRÁLOVSTVÍ ČESKÉM

OD PRAVĚKU DO POČÁTKU XIX. STOLETÍ.

VYDÁVÁ

ARCHAEOLOGICKÁ KOMMISSE
PŘI ČESKÉ AKADEMII CÍSAŘE FRANTIŠKA JOSEFA
PRO VĚDY, SLOVESNOST A UMĚNÍ

ŘÍZENÍM SVÉHO PŘEDSEDY

JOSEFA HLÁVKY.

XXVIII.

POLITICKÝ OKRES VINOHRADSKÝ.

NAPSAL

DR. ANTONÍN PODLAHA.

V PRAZE 1908.
NÁKLADEM ARCHAEOLOGICKÉ KOMMISSE PŘI ČESKÉ AKADEMII CÍSAŘE FRANTIŠKA JOSEFA
PRO VĚDY, SLOVESNOST A UMĚNÍ.

SOUPIS

PAMÁTEK HISTORICKÝCH A UMĚLECKÝCH

V POLITICKÉM OKRESU

VINOHRADSKÉM.

NAPSAL

DR. ANTONÍN PODLAHA.

(S 218 VYOBRAZENÍMI V TEXTU.)

V PRAZE 1908.

NÁKLADEM ARCHAEOLOGICKÉ KOMMISSE PŘI ČESKÉ AKADEMII CÍSAŘE FRANTIŠKA JOSEFA PRO VĚDY, SLOVESNOST A UMĚNÍ.

NA
9355
P7 P63

LIBRARY
OCT 24 1972
UNIVERSITY OF TORONTO

TISKEM ALOISA WIESNERA V PRAZE,
KNIHTISKAŘE ČESKÉ AKADEMIE CÍSAŘE FRANTIŠKA JOSEFA
PRO VĚDY, SLOVESNOST A UMĚNÍ.

PŘEDMLUVA.

Politický okres Vinohradský jest na vynikající památky celkem dosti chudý. Přece však vidíme tu nejen všechny periody umělecké zastoupeny stavbami pozoruhodnými (Kostelec Křížkový, Jílové, Libeř, Kunratice), nýbrž nalézáme tu i dosti zajímavých památek jiných.

Značných zásluh o tento svazek „Soupisu" získali sobě tito pánové: pan *Cyrill Merhout*, učitel ve Vršovicích, který mi poskytl mnoho svých topografických materiálií a nadto i osobně vydatným způsobem pomáhal mi při výzkumu nejbližšího okolí Pražského; p. *Leopold Čihák*, měšťan Jílovský a kustos tamního musea, jenž s příkladnou ochotou usnadnil mi soupisné práce v Jílovém, p. *Jos. Tachecí*, tovární úředník v Praze, který pro dílo toto zhotovil celou řadu zdařilých fotografických snímků. Veškery ostatní snímky provedl s obvyklou dokonalostí a přesností pan *Fr. Pešina*, fotograf závodu „Unie".

Povinné díky jest mi vysloviti také sl. *správám knihoven musea král. Českého, musea umělecko-průmyslového*, jakož i *městského v Praze* za vzácnou ochotu mi prokázanou při shledávání materiálu.

V Praze, dne 9. ledna 1908.

Dr. Antonín Podlaha.

Digitized by the Internet Archive
in 2011 with funding from
University of Toronto

http://www.archive.org/details/soupispamtekhi00podl

Adamovice.

Prvotní název Velkých Popovic (v. t.).

Baběnice viz Paběnice.

Bohdalec viz Michle.

Božešice.

Hájovna, dříve vesnice, hrabětem z Bissingen kolem r. 1750 zúmyslně zrušená a rozparcellovaná. (Srvn. Fr. Václ. Pokorného „Památnosti městečka Pyšely“ str. 17.)

Braník (Bráník).

Světozor 1874, 379, 382. — Rais-Turek, Pol. a škol. okr. Vinohradský 103—105, 225. Fr. Ruth, Kronika král. Prahy a obcí sousedních, 72—74.

V okolí Braníka a Hodkoviček „pod Hladomří“ vyskytly se skrčené kostry a žárové hroby. Píč, Čechy předh., 189. Na pozemcích obecních nalezeno osudí s válcovitým hrdlem, patrně v žárovém hrobu typu lužického. Píč, Na úsvitě dějin, sv. 3., 281.

BÝVALÁ KAPLE SV. KŘÍŽE v někdejším zámku, r. 1899 zrušená. K východnímu křídlu prosté budovy zámecké přiléhá osmiboká vížka o dvou patrech, zakončená nízkou jehlancovou střechou, z níž vystupuje lucernovitá vížka báňovitou střechou krytá. Na vrcholu ze železa kutý kříž a nad ním plechový pes s pochodní v tlamě — znak řádu Dominikánského, jehož majetkem zámek zdejší býval; v plechu vysekán letopočet 1761. Okna obdélníková, nahoře do polokruhu sklenutá. Pod prvním patrem táhne se kolkolem profilovaná římsa. (Viz obr. 1.)

Ve zdi východní zevně štukový relief Krista na kříži a klečícího mnicha s růžencem v štukovém rámci profilovaném, ozdobeném perlovcem a vaječníkem (viz obr. 2.). Druhá pol. XVII. stol.

Obr. 1. Bráník. Bývalá zámecká kaple.

Přízemí věže tvoří presbytář bývalé kaple, vyzdobený pozdně renaissančním štukem obhroublým sice, ale dosti vkusným. Na klenbě stropu uprostřed oválové pole orámované perlovcem a lupenovým ornamentem; ostatní část klenby rozdělena jest podobným orámováním v lichoběžníková pole, v nichž jsou dílem rámce z perlovce, dílem kartuše.

Při východní stěně oltář zděný, štukem ozdobený. Uprostřed obdélníkový výklenek ozdobený, na vnitřních stěnách štukovým rámováním, zevně pak ozdobným štukovým rámcem. Po stranách sloupy s hladkými dříky a korinthskými hlavicemi. Nahoře rovné kladí s perlovcem a rozvilinovým vlysem; nad hlavicemi sloupů andílčí hlavinky. Ve vlysu obdélníková kartuše s monogramem I H S. Nahoře nad kladím dva sedící andílci ze štuku, držící oválovou kartuši ozdobenou nahoře hlavinkou andílčí. (Viz obr. 3.) Pod klenbou kolkolem římsa se zubořezem a perlovcem. Po stranách v sešikmených rozích výklenky s konsolami; nad výklenky pod římsou ovocné festony. Uvnitř nad vchodem ve zdi západní (nyní zazděným) kartuše držená stojícími anděly. Kolem oken i dveří uvnitř ornament vaječníkový.

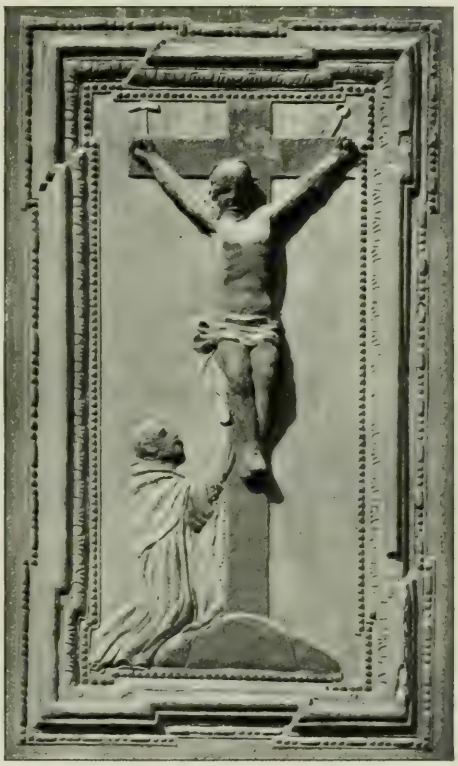

Obr. 2. Relief na bývalé zámecké kapli.

Štukové ornamenty i prázdná pole mezi nimi zohyzděny pozdějším nevkusným malováním.

Po stranách okna polokruhem sklenutá; v nich vkusné mříže 1·74 *m* vys. z kutého železa (viz obr. 4.). Spirálové oblé závity roztepány místy v ploché stonky a lupeny oživené vsekanými vruby.

Zmíněná štuková výzdoba kaple, jakož i mříže pocházejí z druhé pol. XVII. stol.

Jižní okno nyní probouráno a rozšířeno v jednoduchý vchod.

K prostoře podvěžní přiléhá bývalá loď kap'e: prostora obdélníková 6·2 *m* dlouhá a 5·55 *m* široká s obdélníkovou předsíní; nyní však jest vyzdívkou oddělena a na obytnou místnost upravena. (Viz obr. 5.)

Ve vížce zvonek 24 *cm* vys. a 30 *cm* šir.; na něm relief sv. Josefa a nápis: „S. IOSEPH".

V předsíni NOVÉHO FARNÍHO KOSTELA SV. PROKOPA, vystavěného v letech 1900—4, veliký ze dřeva řezaný k r u c i f i x (korpus 1·90 *m* vys.), obstojná práce barokní z pol. XVIII. stol., darovaný sem z kostela sv. Václava na Zderaze.

Obr. 3. Brandýs. Bývalá zámecká kaple. Část oltáře a štukové vyzdoby stropu.

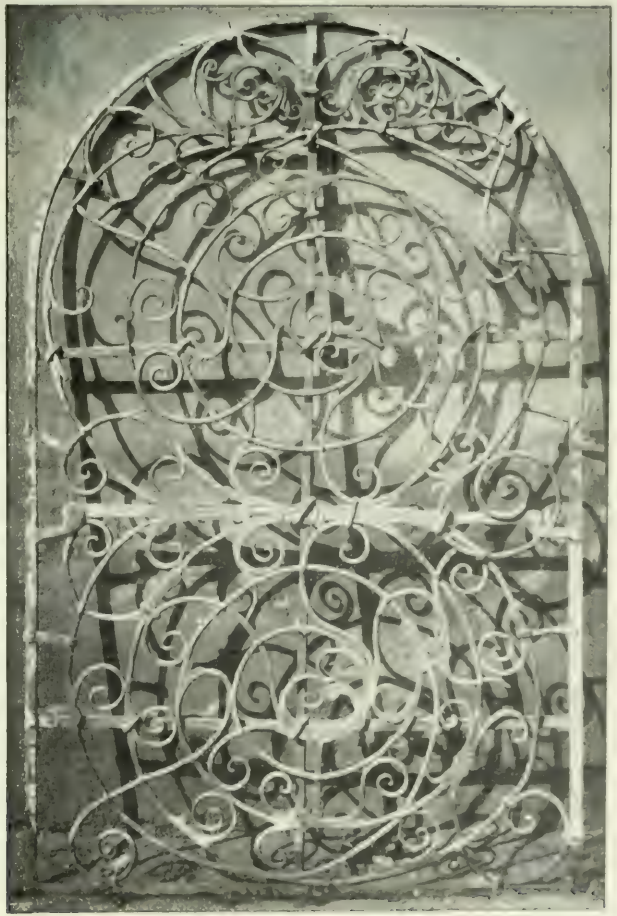

Obr. 4. Brandýs. Bývalá kaple [illegible]

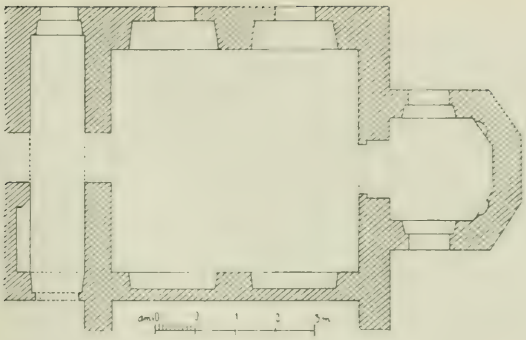

Obr. 5. Bráník. Bývalá kaple zámecká. Půdorys.

Březany Dolní.

Rais-Turek o. c. 173—175, 226, Ottovy „Čechy“ XI., 394, Podlaha, Posv. místa I., 220—222.

Na výstavě národopisné byl odtud pěkný kruh z dutých polokoulí. Píč, Čechy na úsvitě dějin I., 161.

ZÁMEK (viz půdorys na obr. 6.). Dvoupatrové neozdobné stavení, obklopující čtvercový dvůr (viz pohled na obr. 7.). V průčelí západním vedle vjezdu věž čtvercového půdorysu (strana měří 8·3 *m*), pokrytá

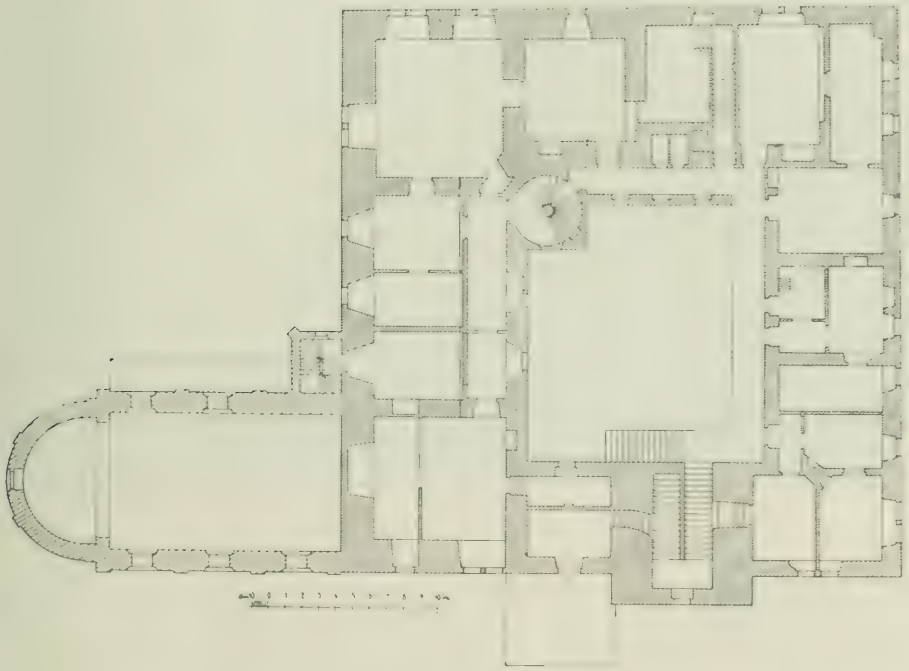

Obr. 6. Březany Dolní. Zámek. Půdorys.

Obr. 7. Březany Dolní. Zámek. Pohled.

vzdutou prejzovou střechou a plechem obitou lucernou, která mívala zakončení cibulovité, jež nyní nahrazeno jest nevkusnou nízkou, jehlancovitou stříškou plechem pobitou. Stavení zámecké pochází v podstatě z rozhraní XVI. a XVII. stol. a rozšířeno bylo pozdějšími přístavky (kaplí

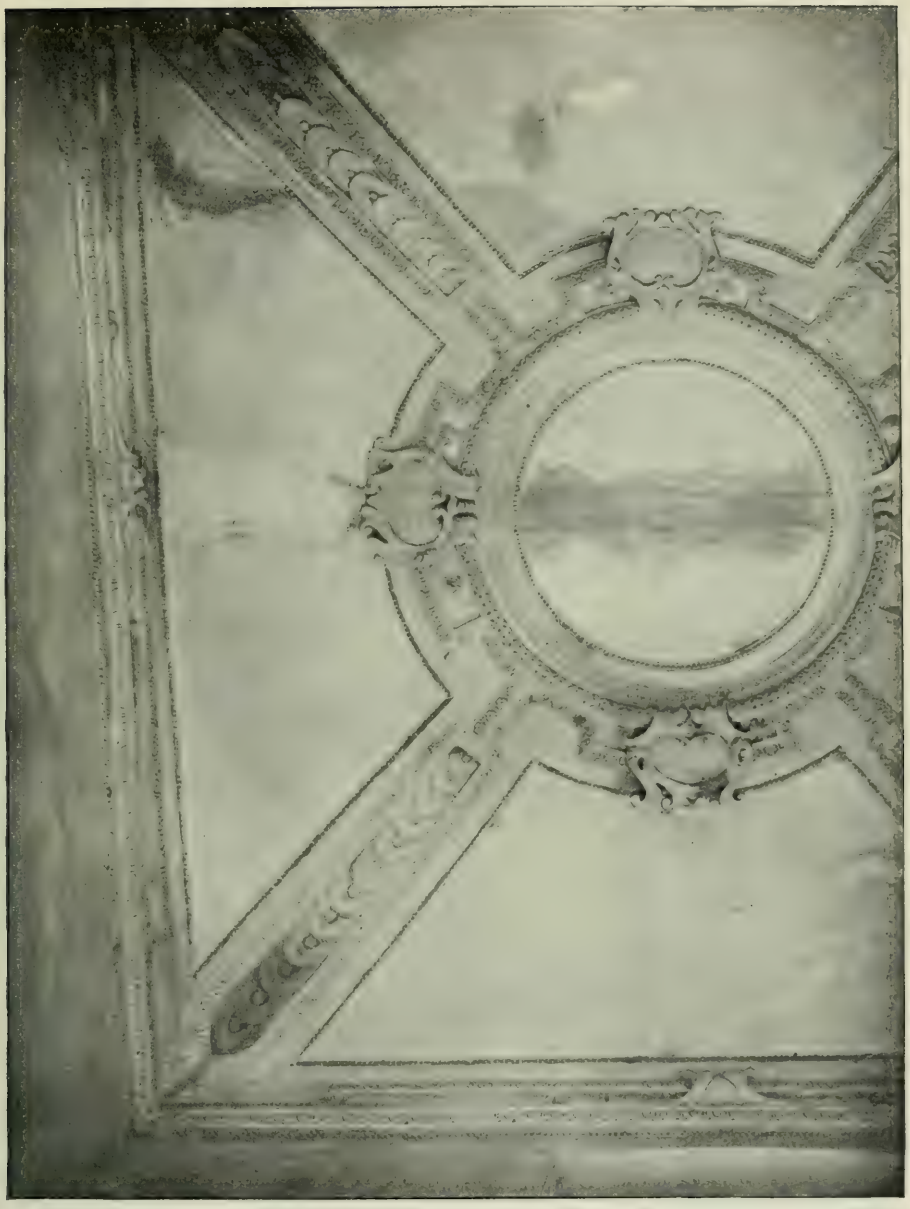

Obr. 8. Březany Dolní. Zámek. Štukový strop.

1885—87 a 1901 loggií v nádvoří). Nad křídlem východním na střeše hranolová plechem pobitá vížka s hodinami a cimbálem.

Původní nízký průjezd zámku rozšířen byl odstraněním podlahy místnosti nad ním se nalézající, takže strop této místnosti tvoří nyní strop průjezdu. Jest ornamentálním štukem z konce XVII. stol. vkusně rozčleněn a vyzdoben (převládá perlovec a vaječník). Viz obr. 8.

Na jižní stěně viděti v průjezdě bývalý krb oné místnosti, nad nímž v markatně formované kartuši jest dvojznak Jiřího Ludvíka hraběte

Obr. 7. Březnice Dolní. Zámek. Krb.

Suzendorfa († 1680), majitele Březnic v druhé polovici XVII. století, a manželky jeho Doroty Alžběty, vévodkyně z Holštýna. (Viz obr. 9.)

Do zdi průjezdu vsazena nápisová deska 73·5 *cm* vys., 95 *cm* šir., mramorová, na níž se čte: „Leta Pjanie 1580 we čtwrtek po Swa-

tym Mataussy Vmřel Vrozeny a Statečny Rytiz Pan Wssechslaw libiechowsky z libiechowa a tuto tielo geho gest pochowano a očekawa Slawneho wzkrysseni.“ (Viz obr. 10.)

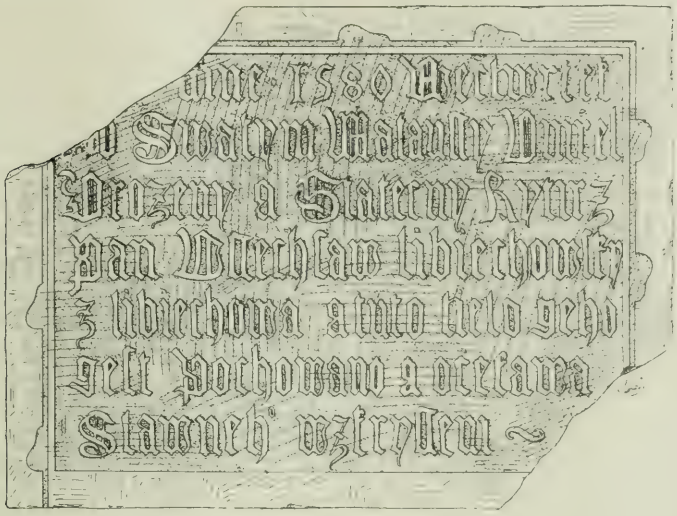

Obr. 10. Březany Dolní. Zámek. Nápisová deska.

Obr. 11. Březany Dolní. Zámek. Znak Želinských ze Sebuzína.

Dříve býval ve zdi průjezdu také znak Želinských ze Sebuzína z mramoru tesaný, 73 *cm* vys., z prvé polovice XVII. století. V oválovém vypuklém středu orlice se třemi podkovami na prsou. Střed

Obr. 12. Březany Dolní. Sousoší.

obklopen perlovcem a volutovou kartuší s okřídlenou andílčí hlavinkou nahoře. Nyní uložen v depositáři zámeckém. (Viz obr. 11.)

V druhém poschodí zámku jedna komnata upravena za domácí kapli; v ní na oltáři obraz na plátně „Sv. Rodina" a na stěně obraz na plátně „Sv. Josef držící Ježíška, jenž pohrává si s ptáčetem uvázaným na provázku". Oba obrazy obstojné práce XVIII. stol.

Před školou kamenné sousoší: Kristus na kříži, jehož nohy klečící Marie Magdalská objímá. (Viz obr. 12.) Na kameni u nohou Marie Magdalské vtesána písmena AQ a nejasný letopočet 1717. Nepochybně tedy dílo *Ondřeje Quitainera*. Vzadu na kříži vytesán vypukle letopočet 1760, patrně k pozdější opravě se vztahující a dole nad podstavcem oválová deska se znakem, v němž vztýčený jednorožec. Před sousoším kamenná mensa oltářní.

Na západě u samých Březan menší hradiště čili okop, kde stávala tvrz; lid pole to nazývá „Hradišťátko". Nalezen tu bronzový palstáv.

Na západ u Vltavy naproti Zbraslavi nad Závistí valy na vrcholu Hradiště; viz heslo „Závist".

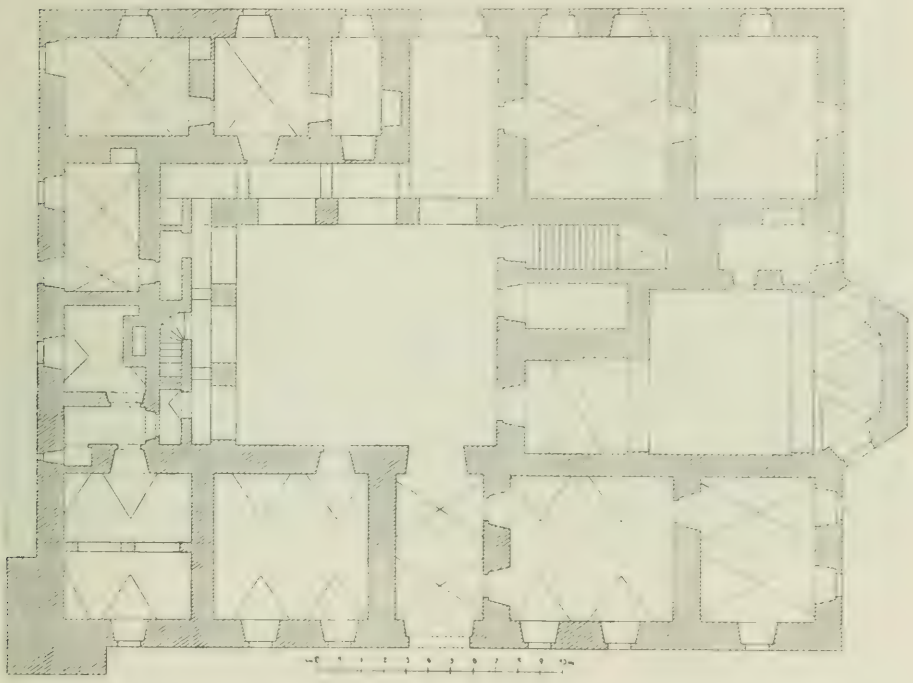

Obr. 13. Dobřejovice. Půdorys zámku.

Dobřejovice (Manderscheid).

J. Lier v Ottových „Čechách" XI., 344; Rais-Turek „Pol. a škol. okr. Vinohr." 177—178; Podlaha, o. c. 147.

ZÁMEČEK, jednopatrové prosté stavení v půdorysu obdélníkové; uprostřed malý dvůr. Zámecká kaple Nejsv. Trojice zaujímá celou výšku stavení a vystupuje třemi boky na venek (viz půdorys na obr. 13.). Prostora nad presbytářem má klenbu výsečovou. Po stranách okna segmentovitě sklenutá. Nad prostým oltářem oválový dobrý obraz na plátně

„Nejsv. Trojice". Na obraze chronografický nápis: QVae ereXIt eX Voto erga DeVM ferVens pIetas Ita ConserVet sanCta TrInItas" (1750).

Dvůr Nový.

ZÁMEČEK obdélníkový, jednopatrový, s mansardskou střechou.

Obr. 14. Hodkovice. Zámeček.

Hodkovice.

Ottovy „Čechy" XI., 394. Rais-Turek, o. c. 179.

ZÁMEČEK, prosté jednopatrové stavení, obdélníkové s vystupující obdélníkovou částí, v níž kdysi bývala kaple sv. Augustina (viz obr. 14.).

Hodkovičky.

Rais-Turek, o. c. 107—109, 225.

Při „Hladomuří" nalezeny skrčené kostry a zárové hroby. Bř. Jelinek, Mitth. Anthr. Wien XIV., 175; Píč, „Čechy předhistorické" I., sl. 180.

Hospoda Nová.

Na cestě ke Kamenici kamenná socha sv. Vojtěcha, slabá práce barokní, poškozená, neuměle doplněná; po straně andílek držící spodek vesla; k andílku tomu přidělána dřevěná okřídlená andilčí hlavinka.

Hostěradice.

Rais-Turek, o. c. 226.

Nalezena tu byla hlazená sekyrka kamenná a nádobka.

Hostivař.

Grueber v Mitth. d. C.-C. XVII. (1871) str. CXVII., týž „Kunst des Mittelalters in Böhmen" I., s. 44., Baum v „Pam. arch." VII., sl. 138 s vyobr., Neuwirth, Gesch. d. christl. Kunst in Böhm. bis zum Ausst. d. Přemysliden 216, F. J. Lehner v „Methodu" XXI., 25—26 a v „Dějinách umění nár. čes." I., 255 (s půdorysem), Merhout, „Dějiny farní osady Hostivaře" v Methodu XXVI., 105, 128, XXVII., 58, Lier v Ottových „Čechách" XI., 350, Podlaha, o. c. 241—244.

FARNÍ KOSTEL STĚTÍ SV. JANA KŘTITELE, prostá románská stavba asi ze stol. XI. Skládá se z polokruhové, konchou sklenuté apsidy a z obdélníkové lodi s rovným stropem. (Viz půdorys na obr. 15

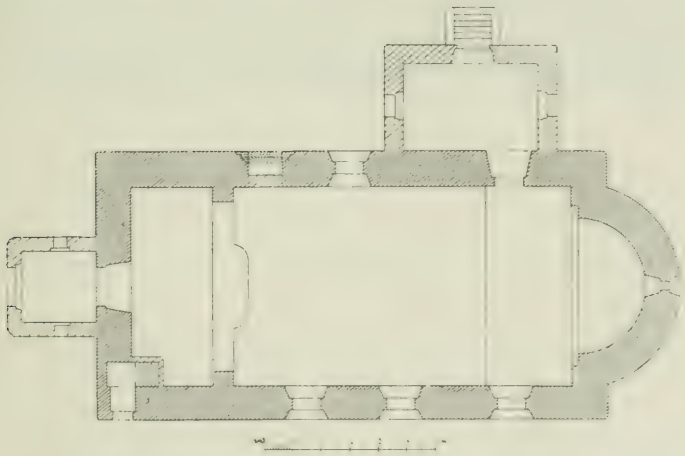

Obr. 15. Hostivař. Půdorys kostela.

a pohled na obr. 16.) V apsidě původní úzké románské okénko. Jinak nezachovaly se žádné detaily slohu románského; při častých opravách vzaly za své.

R. 1864 byla původní střecha lodi s vysokými štíty snížena a na ni postavena vížka pro dva malé zvonky.

Vnitřní zařízení nové z r. 1893.

V severní zdi lodi zazděný gotický portálek hrotitý, dvěma oblými pruty profilovaný. (Viz pohled na obr. 17. a profil na obr. 18.)

Obr. 16. Hostivař. Pohled na kostel.

Do vyzdívky portálu vsazen náhrobní kámen asi z konce XV. stol. s vytesanou podobou paní s děvčátkem. Minuskulový nápis otřelý, nečitelný.

Při zdi bývalého hřbitova na zděné podezdívce nízká, prkny pobitá dřevěná zvonice hranolová s jehlancovou šindelovou střechou.

Zvony: 1. přelitý r. 1853 od *Karla Bellmanna.*

2. s nápisem: „REFVSA MICRO-PRAGAE A FRANCISCO JOSEPHO KÜHNER ANNO 1823".

Jihovýchodně od Hostivaře na pravém břehu Botiče návrší, nad nímž rozestírá se rovina, která se strany severovýchodní jakýmsi náspem jest ohraničena. Říká se tam „Na šancích". Násep ten, nyní již větším dílem rozkopaný a rozvezený, obsahoval množství spálených škvárů a střepů; místy byl i tuhý jíl.

Obr. 17. Hostivař. Kostel. Portálek a náhrobní kámen.

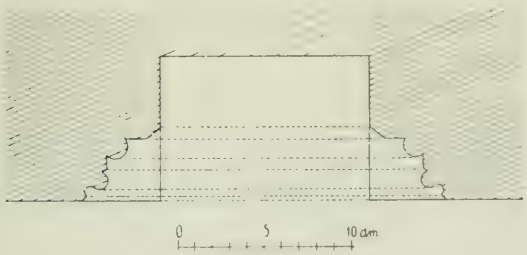

Obr. 18. Hostivař. Profil portálku.

Hrádek Včelní.

J. Lier v Ottových „Čechách" XI., 378; Rais-Turek, o. c. 185.

Bývalá TVRZ zanikla; na jejím místě vystavěl K. J. rytíř Bienenberg kolem r. 1786 malý jednopatrový zámeček o dvou křídlech v pravém úhlu se lomících (viz půdorys na obr. 19.). Stavení zcela prosté, beze všech architektonických ozdob (viz obr. 20.). Z fronty vystupuje třemi boky výstupek, v jehož poschodí umístěna kaplička sv. Prokopa,

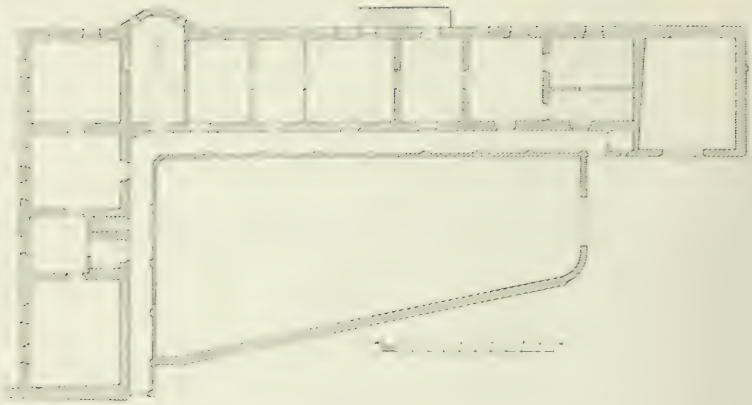

Obr. 19. Hrádek Včelní. Půdorys zámku.

malá a nízká, plochým stropem krytá místnost. Na oltáříku obraz na plátně „Sv. Prokop", postava po kolena (1·35 *m* vys., 97 *cm* šir.), dobrá malba XVIII. stol. z kláštera Sázavského pocházející. (Viz obr. 21.)

Obr. 20. Hrádek Včelní. Pohled.

Ve vížce dva zvonky: 1. 16 *cm* šir., 12·5 *cm* vys.; nápis: „S. PROKOPVS 1790".

2. 26 *cm* šir., 19 *cm* vys.; nápis: „SANCTA ROSALIA ORA PRO NOBIS A : O 1678" (viz faksimile na obr. 22.).

Od dob Bienenbergových chována byla na Včelním Hrádku gotická mosazná kaditelnice, která prodána byla do sbírek

Obr. 21. Hrádek Včelní. Obraz sv. Prokopa.

umělecko-průmyslového musea v Praze a mosazná monstrance gotická, která zůstala v držení jednoho z bývalých posledních majitelů

„Hrádku". Oba tyto předměty získal Bienenberg koupí ze zrušeného kláštera Sázavského.

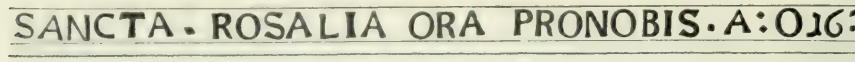

Obr. 22. Hrádek Včelní. Faksimile nápisu na zvonu.

Hradištko.

Heber, Burgen IV., 206, Rais-Turek, o. c. 180, Sedláček, Míst. sl. 276, Dr. F. X. Jiřík, v Obrázkové Revui I., 139.

Při stoku Vltavy se Sázavou staré hradiště obecně „na Sekance" řečené; po hradišti tom dostala blízká ves jméno „Hradištko". Dvojitý val a příkop 3—4 *m* hluboký, táhnoucí se od *jz* k *sv*, dělí ostroh od ostatní planiny. Na hradišti tu a tam několik roztroušených prohlubin. Kopáním v poslední době podniknutým zjištěno tu pohřebiště z 12—14. stol.

Obr. 23. Hradištko. Zámek.

ZÁMEK vystavěný r. 1709 opatem strahovským Vítem Seiplem. Obdélníkové dvoupatrové stavení 26·95 *m* dlouhé, 11·8 široké (viz pohled na obr. 23., půdorys na obr. 24.). Průčelí jednoduché, lisenami členěné. Na střeše plechem pobitá lucernovitá vížka s cibulovitou střechou a hodinami. Nad vchodem nad římsou uprostřed polokruhově prohnutou,

poprsí sv. Norberta z kamene tesané a dvě vásy. Pod polokruhovým prohnutím římsy oválový štít s vtesaným nápisem: PATRIMONIVM SS. PATRIS NORBERTI.

V poschodí kaplička sv. Anny, jejíž prostora oltářní jde i druhým poschodím, z něhož otvírá se do ní oratoř. Prostora pro oltář oddělena dveřmi od přiléhající chodby, která slouží za prostoru pro věřící.

Nad oltářem obstojný na plátně malovaný obraz v oválovém rámci: v levo sv. Anna sedící a držící na klíně stojícího Ježíška, jemuž P. Maria v pravo sedící ručku líbá. Rám nesen v levo andělem ze dřeva řezaným; nahoře menší andílkové a andílčí hlavinky v obláčcích. Nad tímto obrazem menší oválový, rovněž na plátně malovaný obraz sv. Norberta (poprsí).

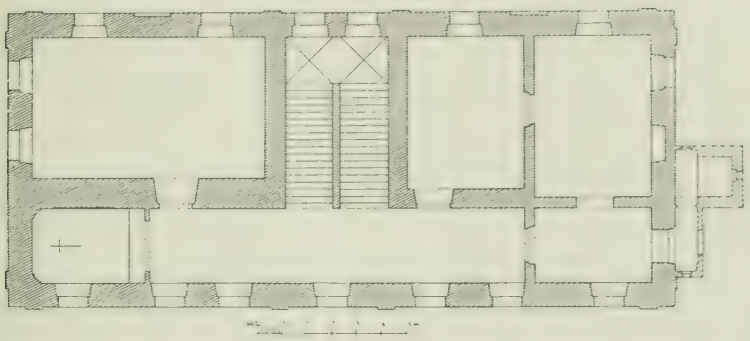

Obr. 24. Hradištko. Půdorys zámku.

Nad ním baldachýn ze dřeva řezaný, po stranách andílky držený. (Viz obr. 25.) Oltář i obrazy z polovice XVIII. stol. Na oltáři zasklené relikviáře s rokokovými ze dřeva řezanými rámci. Na bočních stěnách zavěšeny obrazy na plátně: sv. Norbert a stigmatisace sv. Františka, obstojné práce XVIII. stol.

Plochý strop chodby ke kapličce přiléhající ozdoben jest malbami *Jana Spitzera:* 1. uprostřed Madonna sedíc na trůně pod baldachýnem sklání se k sv. Norbertu, jenž přijímá od ní bílé roucho praemonstratské, po stranách trůnu andělé a lvi; u nohou Madonny had s jablkem; pod obrazem nápis: „SINT VESTIMENTA TVA CANDIDA, Eul. 9. v. 8". V levo podpis malířův „Jo: Spiczer Pinxit". Kolkolem malovaný rámec rokokový. 2. v menším poli u kaple „Nejsv. Trojice" se dvěma anděly, z nichž jeden nese kříž. 3. v menším poli na druhém konci chodby: Sv. Augustin v oblacích podávající knihu sv. Norbertu, jenž pod ním na klekátku klečí; na knize nápis: „Sit vobis anima una et cor unum in deo et non dicatis aliquid proprium"; pod tím andělíček s důtkami. Malby vesměs chatrné, později přemalované. Nad vchodem do kaple dvojznak: Strahovský a opatský a pásky s nápisem: „PIETAS MARIANI ABBATIS HASCE SACRAS STRVXERAT AEDES" (1719).

Obr. 25. Hradištko. Oltář.

V sále prvého poschodí na plochém stropu malba rovněž od *Spitzera*: V římsko-renaissančním, perspektivně kresleném sále sedí Kristus se třemi hodovníky za stolem; s levé strany Magdalena klečíc objímá nohy Kristovy. Po stranách stojí dva mužové jevící živé účastenství s dějem; v pozadí v levo sluha přinášející pokrm. Hořejší část zakryta částečně draperií.

Obr. 29. Hradistko. Spitzeruv tušový návrh k nástropní malbě provedené v zámku na Hradistku. (Original v knihovně Strahovské.)

Obraz obklopen bohatým rokokovým malovaným rámem, v němž dole jest kartuše s chronografickým nápisem: „LaCryMIs CaepIt rIgare peDes eIVs. LVC. cap. 7.“ (1750.) Srvn. Památky arch. XX., str. 25 a tab. VIII. (viz obr. 26.)

Obr. 27. Hradištko. Kaplice ve zdi zahradní s obrazem bl. Heřmana.

V kapli mešní kalich stříbrný, pozlacený, 26 *cm* vys. Na noze dekor andílčích hlavinek a guirlandů; mezi tím oválové emailové destičky s malovanými miniaturními obrázky. Na nodu ciselované andílčí hlavinky. Na kupě prolamované rozviliny a oválové emailové destičky s obrázky. Na okraji nohy vyryto: „And. Franc. Lohr Zeigleitenandt A. M. L. A. C. L. P. H. L“. Z prvé pol. XVIII. stol.

V zahradní zdi zděné ploché kapličky se sdruženými pilastry po stranách a se zprohýbanou římsou prejzy krytou nahoře. V nich uprostřed výklenek s obrazy na omítce, většinou již valně sešlými; také

vnější plochy kapliček byly ozdobeny malbami, které ještě více utrpěly, nežli malby na straně vnitřní: 1. na vnitřní straně bl. Heřman klečící před P. Marií (viz obr. 27.); zevně malba zcela zašlá; 2. uvnitř malba již neznatelná; zevně: nahoře P. Maria Pomocná, dole 14 sv. pomocníků; 3. uvnitř: Kristus a Magdalena, zevně: přátelstvo Páně; 4. uvnitř: z mrtvých vstavší

Obr. 28. Hradištko. Kaplice ve zdi zahradní s obrazem sv. Norberta

Vykupitel na fontáně stojící; z jeho ran tryská do nádrže vodojemu krev; zevně nahoře Beránek, dole skupina světců; 5. uvnitř sluneční hodiny, pod nimi skupina světců; zevně nový obraz na plechu sv. Jana Nep. (od *Mathausera*), 6. uvnitř: Kristus v zahradě Getsemanské, zevně P. Maria, jakožto královna svatých, 7. uvnitř sv. Norbert (viz obr. 28.), zevně P. Maria v osmipaprskové hvězdě; dole tři světci v oblacích.

Také nad oběma dvířky do zahrady vedoucími jsou malby: 1. zevně Sepekovská P. Maria, uvnitř malba zašlá; 2. uvnitř Zasnoubení P. Marie, zevně malba již neznatelná.

Pozadí těchto obrazů tvoří zpravidla zajímavé perspektivní prospekty zahradní. Ač umělecká cena těchto maleb není valná, přece tvoří s kaplicemi originelní okrasu zahradní zdi. Malby pocházejí nepochybně rovněž od *Spitzera*.

Také na štítu sýpky spatřují se obrazy sv. Josefa a sv. Norberta, valně již poškozené.

Hrnčíře.

Lehner v „Methodu" XVII., 25—26, Jos. Svoboda v „Methodu" XVIII., 131—132. Rais-Turek o. c. III. J. Lier v Ottových „Čechách" XI., 358. Podlaha, o. c. 264—265.

FILIÁLNÍ KOSTEL SV. PROKOPA, prostičká stavba skládající se z pravoúhelného presbytáře a malé obdélníkové lodi, obé snad

Obr. 29. Hrnčíře. Půdorys kostela.

z doby románské. Detaily však k době té poukazující žádné. V zadu k presbytáři přistavěna později hranolová věž, v předu sínec. (Viz půdorys na obr. 29.) Presbytář i loď mají stropy rovné. Vítězný oblouk jest překlenut stlačeným segmentem.

Hlavní oltář rokokový, s dosti pěkným obrazem sv. Vojtěcha (světec v rouše biskupském žehnající; dole andílek sedící s veslem, za ním druhý se svazkem oštěpů; nad hlavou světcovou andílek s věncem); obé z XVIII. stol. Oltář tento byl sem patrně odjinud přinesen, nahoře část odříznuta.

Dva postranní oltáře barokní, stejné formy, s bohatými rozvilinovými a páskovými řezbami, vinoucími se kolem rámců s dosti zdařilými obrazy na plátně (na jednom dole: „Nanebevzetí P. Marie", nahoře: „Nejsv. Trojice"; na druhém dole: „Sv. Mikuláš", nahoře: sv. Dorota). Prvá pol. XVIII. stol. (Viz obr. 30.)

Poprsí sv. Prokopa ze dřeva řezané. 91 *cm* vys., polychromované, dovedná práce barokní. (Viz obr. 31.)

Lavice s vyřezávanými boky: na okrajích stuhové hladké voluty, ve výplních rostlinné a ovocné festony (viz obr. 32.).

Obr. 30. Hrnčíře. Boční oltář.

V lodi na stěně zavěšen barokní dřevěný relief (cca 1 *m* vys.) poprsí sv. Jana Nep. s rukama na prsou zkříženýma. Špatně oštafírováno.

Z v o n y: 1. 52 *cm* vys., 67 *cm* v prum. Nápis: FRIEDRICH MICHAHEL SCHENFELD IN DER ALT STAT PRAG GOSS MICH. Na jedné straně skupina Ukřižování, na druhé straně P. Maria v záři plamenné.

2. 29·05 *cm* vys., 38 *cm* v prům. s polovypuklinou sv. Jana, nápisem „S. IOHANN" a letopočtem 1838.

Obr. 31. Hrnčíře. Poprsí sv. Prokopa.

Obr. 32. Hrnčíře. Vyřezávané lavice.

Chlum.

J. Lier v Ottových „Čechách" XI., 341; Rais-Turek o. c. 180—181.

ZÁMEČEK, prosté stavení obdélníkové, jednopatrové; na střeše lucernovitá vížka s cibulovitou stříškou. (Viz pohled na obr. 33. a půdorys na obr. 34.)

Obr. 33. Chlum. Zámeček. Pohled.

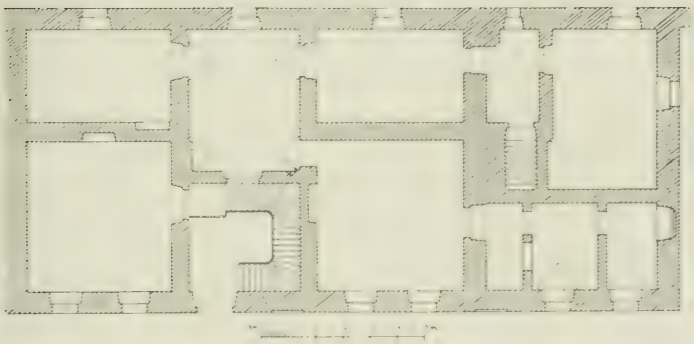

Obr. 34. Chlum. Půdorys zámečku.

Chodov.

Heber, Burgen IV., 260 (s vyobr.), Světozor 1876, 244, 249 (s vyobr.), J. Lier v Ottových „Čechách" XI., 350, Cyr. Merhout „Chodov v letech 1651—1676" ve „Vinohradských Listech", 1900 č. 13.

Bývalá TVRZ, jednopatrové stavení neozdobného zevnějšku, ale zajímavé svým půdorysem. Stavěno jest do pravidelného kruhu, obemykajíc kruhový dvůr. V nádvoří otevřené arkády na pilířích spočívající a valenými klenbami sklenuté. Příční zdi, jednotlivé místnosti od sebe dělící, vybíhají

Obr. 35. Chodov. Bývalá tvrz.

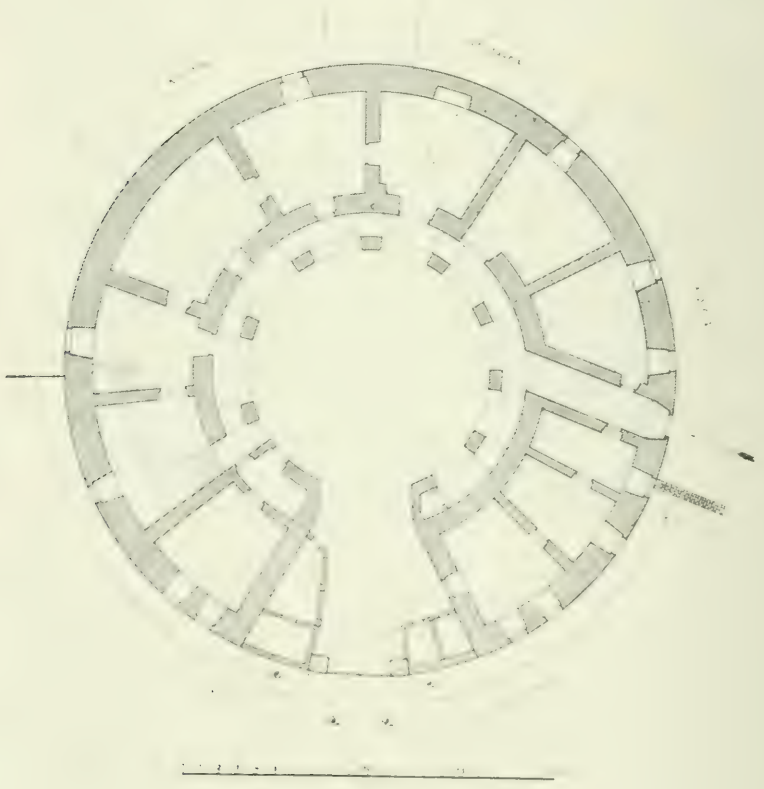

paprskovitě od středu kruhu, takže vznikají prostory lichoběžníkové. Některé místnosti mají klenbu valenou, jiné křížovou. (Viz pohled na obr. 35., půdorys na obr. 36.)

SOCHA SV. ISIDORA, kamenná, slabá práce barokní.

Cholupice.

Rais-Turek o. c. 181.

TVRZ stávala v místech nynější panské zahrádky u panského dvora na mírném návrší, jež hájily na straně východní potok, nad nímž byla okrouhlá věž (kus z ní, asi 3 *m* vys. dosud zachován), na straně pak sev. a záp. rybníčky. Na severní straně nad rybníkem jest zachován kus obvodní zdi, skoro 3 *m* vys., která se pozvolna otáčí k jihu. Ve zdi malá střílna. Na tvrzišti zasypané sklepy. Při kopání nalezeno na zahrádce mnoho štukových kamenů. (Zpráva Cyr. Merhouta.)

Chrást (Chrasť).

Rais-Turek, o. c. 181.

FILIÁLNÍ KOSTEL SV. KATEŘINY, gotická stavba XIV. stol. R. 1888—9 byl kostel opraven. Tehdáž zbořena byla věž, která byla v dolejší části zděná a v hořejší části dřevěná a zbudována věž nová; loď byla ve zdivu zvýšena. Presbytář o jednom obdélníkovém poli a trojbokém závěru, 5·70 *m* dl., 4·55 *m* šir. Zevně v rozích presbytáře opěrné pilíře, nahoře šikmo zakončené a uprostřed rovněž šikmo odstupněné. Klenba žebrová. Žebra vybíhají z válcovitých krátkých oblých prutů, dole zašpičatělých, jež jsou snad zbytky otlučených přípor (viz obr. 37.). Uprostřed bočních stěn presbytáře jsou konsoly v podobě lidských hlav (viz obr. 38.). Svorníky okrouhlé, hladké. Okna hrotitá, nyní bez kružeb.

Vítězný oblouk hrotitý, s obou stran sešikmený, z profilovaného vodorovného římsoví vybíhající.

Loď obdélníková, 10·93 *m* dl. a 7·32 *m* šir. Strop plochý. V severní zdi hrotité okno bez kružby, v jižní zdi podobné okno a mimo to malé hrotité okénko úzké na kruchtu vedoucí.

V severní zdi presbytáře sanktuář (1·68 *m* vys., 0·80 *m* šir.), s jednoduchým kamenným orámováním, nahoře dvěma boky trojúhelníku zakončeným a s mřížovými, ze železa kutými dvířky s rosettami. (Viz obr. 38.)

Hlavní oltář ranně barokní, vkusný; po stranách kanellované sloupky s listovými hlavicemi a lalokovité řezby. Uprostřed dobrý obraz na plátně „Sv. Kateřina", v levém rohu signovaný: „Samuel Lohrich Mahler 1684". V nástavku obraz „Korunování P. Marie". V predelle

oltární orámovaná deska s nápisem: „Tento woltarž nowy gest udielan ke cžti a chwale Panu Bohu a negsswětiegssy Rodiczky Bozi, S. Panny

Obr. 37. Chrást. Vnitřek kostela.

Kateržiny s nakladem z duchodu kostelniho a sspomoczij niekterých dobrý(ch) lydi we wsy Chrastu Leta Panie 1684 dne 20. nowembris."

V jižní zdi lodi p o r t á l hrotitý, profilovaný dvěma pruty a třemi žlábky.

K severnímu boku presbytáře přiléhá sakristie valeně klenutá s hmotným zdivem; v ní jednoduchá zděná tumba oltářní.

Kruchta dřevěná, jednoduchá, na trámech do zdi zapuštěných spočívající; na jednom trámu vyřezán letopočet 1687.

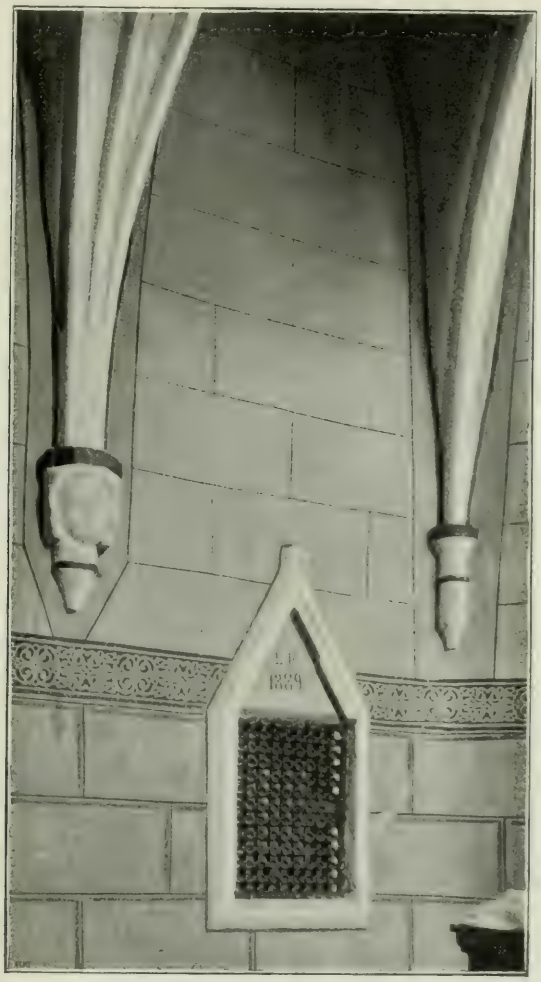

Obr. 38. Chrást. Konsoly žeber a sanktuář.

V lodi po stranách vítězného oblouku byly staré zděné mensy oltářní, z nichž jižní se zachovala.

Při severní zdi lodi rokoková dřevěná kazatelna s reliefy sv. evangelistů ze dřeva obhrouble řezanými.

U vchodu do kostela zapuštěna uvnitř do zdi jednoduše profilovaná kropenka z pískovce; na ní vytesáno: „ACAR 1750".

Zvony: 1. 67 *cm* vys., 85 *cm* v prům. Nahoře kolkolem nápis: 1. ř.: „Ke cti ꝛ chwale ꝛ pann ꝛ bohu ꝛ matcze ꝛ bozi ꝛ a ꝛ wssem ꝛ swati[m] (dělítko: lev) tento ⁝ zwon gest ꝛ dielan ꝛ 2. ř.: yan ꝛ konwarz ⁝ dielal ⁝ tento zwon ⁝. Na plášti polovypuklina: „Sv. Petr“.

2. 62 *cm* vys., 80 *cm* v prům. Nahoře kolkolem nápis: „Anno domini millesimo Cccc nonagesimo Quarto hoc opus conflatom est a Georgio. 2. ř.: Canulatore.“ Na plášti relief: Sedící světice s rozevřenou knihou na klíně.

Jesenice.

J. Lier v Ottových „Čechách“ XI., 359; Rais-Turek, o. c. 181—182, Podlaha, o. c. 168.

Čtvrt hodiny k jihovýchodu u silnice štíhlý kamenný jehlanec, postavený na památku toho, že zde dne 22. prosince r. 1706 převržením vozu zahynula Maximiliana Alsterlová z Astfeldu, rozená baronka Kurtzbachová z Trachenbergu a Miltsche. (Viz obr. 39.)

Podstavec trojboký, 1·23 *m* vys., se segmentovitě vypouklými stranami (viz půdorys na obr. 40.), v rozích volutami opřený, nahoře ozdobený římsovím uprostřed polokruhově prohnutým.

Na jednotlivých stranách vytesány tyto nápisy:

1. MAXIMILIANVS ALSTERL AB ASTFELDT
S. C. R. M. REG. APPELLAT. CONSILIARIVS.

STA VIATOR
eCCe MORS reDeVntIs
MOERENTIBVS
MARITO FILIO GENERO
COMPATERE
seD oCCVMbentI
REQVIEM AETERNAM
PRECARE.

(Chronologické písmeny dávají dvakráte letopočet 1706.)

2. IOANNES IOSEPHUS LÖW AB ERLSFELDT
S. C. R. M. REG. APPELLAT. CONSILIARIVS.

MAXIMILIANAE ALSTERLIANAE
AB ASTFELDT NATAE E
BARONIBVS KVRTZBACHI-
ANIS DE TRACHENBERG
ET MILTSCH

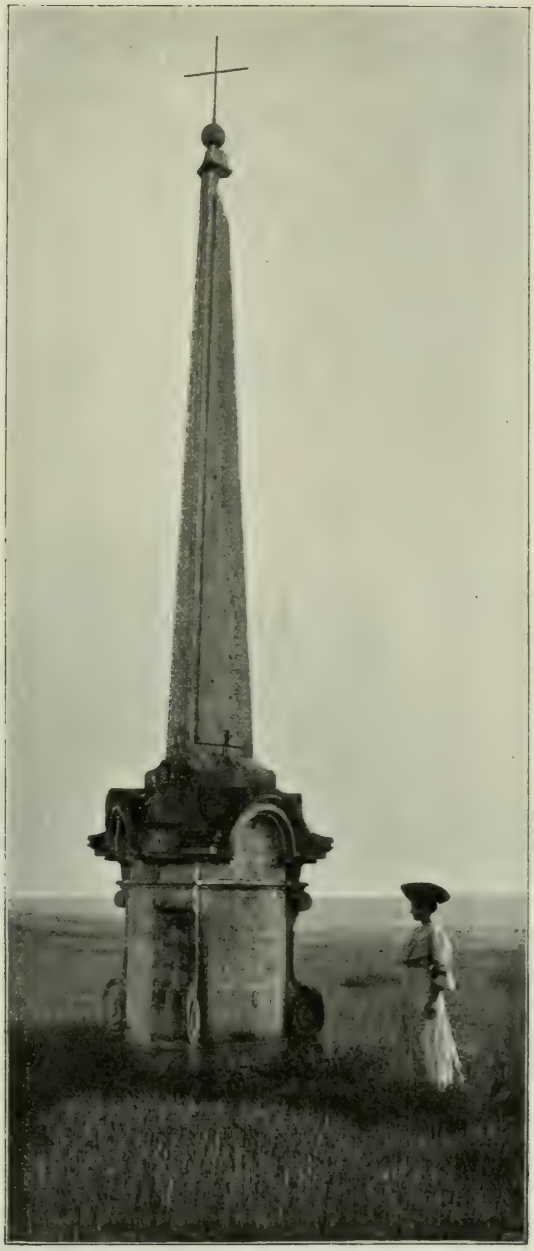

Obr. 39. Jesenice. Jehlanový pomník.

AO. DNI MDCCVI
22. DECEMBRIS
HIC OPPRESSAE PIIS MANIBVS
POSVERE.

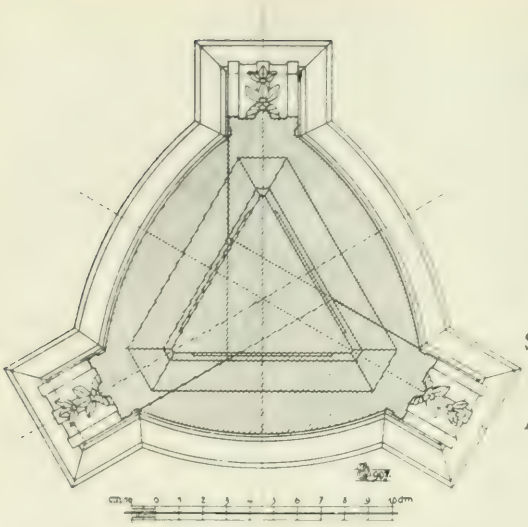

Obr. 40. Jesenice. Půdorys pomníku.

3. Na zadní straně byl původně jen relief znázorňující neštěstí zde se udávší. (Viz obr. 41.) Arcibiskup pražský Alois Josef Schrenk, dav pomník r. 1840 opraviti, dal na zbývající prázdnou plochu vytesati nápis:

SORTEM AVAE PIE DOLENS
ALOISIVS IOSEPHVS
ARCHIEPISCOPVS PRAGENSIS
RENOVARI IVSSIT.

(Chronografická písmena dávají letopočet 1840.)

Na podstavci spočívá trojboký štíhlý jehlanec, jenž zakončen jest kamennou koulí s kovovým křížem.

Celková výška pomníku jest cca 7 *m*.

V pamětní knize fary Jirčanské jest současný nákres pomníku. Na nárožích podstavce bývaly lebky na skřížených kostech a nad prohnutým římsovím uprostřed každé strany upevněn byl kartušovaný štít se znakem: na jednom byl znak manžela zesnulé, barona Frant. Mikuláše Alsterle z Astfeldu s nápisem „MARITVS", na druhém jejího syna Maximiliana s nápisem „MATRI", a na třetím jejího zetě Jana Josefa Löva z Erlsfeldu s nápisem „SOCRVS".

Obr. 41. Jesenice. Zadní strana podstavce pomníku.

Jezerka viz Michle.

Jílové.

K. V. Zap v Pam. arch. I. (1855) 200 a násl., J. Lier v Ottových „Čechách" XI., 279, Emanuel Koliha, „Jílové, kr. zlatohorní město" 1865, L. Čihák, „Paměti král. horního města Jílového v Čechách", Rais-Turek, o. c. 14, 166, 225, 226, Podlaha, o. c. 152 a násl.

U farního kostela objeveno bylo r. 1874 mnoho popelnic; r. 1876 nalezeny dva hroby popelnicové, z nichž v jednom byly čtyři popelnice a „klíč" podivného tvaru, rezem valně poškozený. R. 1886 odkryt byl rodinný hrob u domu „Stará mincovna". Nedaleko kostela Božího Těla nalezeny byly kamenné nástroje hlazené a před několika lety „na Pekově" přišlo se na popelnice.

Obr. 42. Jílové. Farní kostel

FARNÍ KOSTEL SV. VOJTĚCHA (viz pohled na obr. 42., půdorys na obr. 43.). Stavba zajímavá tím, že věž stojí uprostřed mezi presbytářem a lodí, tvoříc vnitřní dolejší svou prostorou část vnitřku chrámového.

Zdivo lodi i věže pochází z pol. XIII. stol., avšak část tato postrádá již všech význačných známek slohu románského. Jen v síle severovýchodní zdi lodi odkryta byla r. 1896 za oltářem zazděná malá apsida konchovitě sklenutá, 4·27 *m* vys., 2·21 *m* šir. a 0·95 *m* hluboká.*)

Gotický presbytář byl přistavěn ve století XIV. nepochybně na místě původní románské apsidy.

P r e s b y t á ř jest zakončen třemi boky bez vnějších opěracích pilířů. Osa presbytáře jest o něco málo k severu pošinuta od osy ostatní

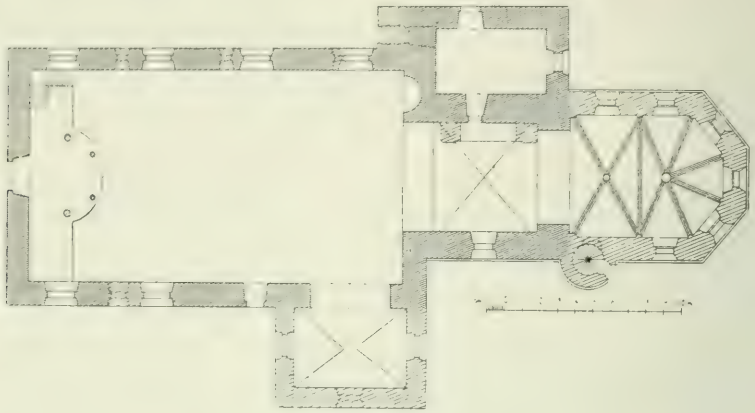

Obr. 43. Jílové. Půdorys farního kostela.

stavby. Klenba žebrová o dvou polích. Profil žeber jest hruškovitý (viz obr. 44.). Žebra vystupují z prostých hlavic oblých polosloupů. Okna lomeným obloukem sklenutá, bez článkování a kružeb. Nad klenbou pnou se zdi presbytáře ještě o 4 *m* výše, tvoříce podkrovní prostoru, která osvětlena jest pěti obdélníkovými, žulou obloženými okny, a to v každém boku oknem jedním.

Obr. 44. Jílové. Profil žebra.

K jižní zdi presbytáře přiléhá oblé schodiště vedoucí na věž. Původně vedl do schodiště jen hrotitý vchod z presbytáře, r. 1857 zazděný; r. 1698 proraženy byly dvéře zvenčí. Ze schodiště na půdu vedou dvéře se žulovým obložením, rovným nadpražím s výplněmi v hořejších rozích.

Čtvercové travée p o d v ě ž n í otvírá se do presbytáře obloukem hrotitým, do lodi obloukem polokruhovým. Původně

*) V apsidě té byla nástěnná malba z konce XVI. stol., kterou Čihák, o. c. str. 282 takto popisuje: „Freska ta představuje Abrahama v přiléhajících spodkách, se sukní nad kolena, na nohách s botkami ozdobnými, držícího v ruce meč. Na hranici dříví před ním na levé straně klečí svázaný, bojácně se ohlížející a ruce sepjaté mající mladý Isák. Za Abrahamem na pravo anděl zadržující meč k ráně se chystající. U nohou Abrahamových nádoba s ohněm. V pozadí strom. Hořejší část těla Abrahamova a anděl jsou skoro úplně zničeny. Pod obrazem na ozdobně nakreslené tabulce málo čitelný nápis: „(Tato kaple) malována a ozdobena nákladem Slo(vutné)..., Pa(ní) Iženrowy, sousedy města Gilového . . . raczy . . . Pana všemo(houciho). Sta(lo) se jest (15)89."

Obr. 45. Jílové. Hlavní oltář.

mívalo strop prkenný; nynější křížová klenba bez žeber pochází teprve ze stol. XVIII. Jediné okno k jihu jdoucí bylo v době pozdější rozšířeno, zkráceno a segmentovým obloukem překlenuto.

Nad tímto travée vystupuje zdivo v ě ž e 10·45 *m* nad zdivo presbytáře; celková výška věže obnáší asi 46 *m*. V severním a jižním boku jejím jest po jednom hrotitě sklenutém oknu. Původně byla na straně do náměstí

tři okna, a to jedno větší a nad ním dvě menší, vesměs půlkruhově sklenutá. Na straně jižní byla dvě okna nad sebou téhož tvaru. R. 1857 byla okna hořejší zazděna a dolejší v nynější tvar přeměněna.

Věž pokryta jest štíhlou, osmibokou, jehlancovitou střechou; přechod ze čtyřbokého zdiva k osmiboké špici tvoří komolý jehlan čtyřboký se sříznutými hranami. Dříve mívala věž barokní, mědí krytou báň.

K severnímu boku podvěžního travée přiléhá sakristie obdélníková, s valenou klenbou. Vchod z podvěžního travée do sakristie má kamenné obložení s rovným nadpražím s výplněmi v hořejších rozích.

Nad sakristií zřízena byla v XVI. stol. oratoriová empora s výstupkem spočívajícím na dvou pilířích polokruhovým pásem spojených. Na západní straně sakristie vede zvenčí vchod na její půdu a z této pak vstup do oratoře.

Loď v půdorysu obdélníková, beze všeho architektonického článkování, se stropem rovným. Má v severním boku čtyři a v jižním boku tři široká, skorem čtvercová okna, segmentovým obloukem sklenutá. Ve zdi průčelní vede na kruchtu okno elliptické. Původně měla loď okna úzká (pouze 55 *cm* šir.), silně vyšpaletovaná (na straně severní tři, na straně jižní jedno, poněkud širší).

Do lodi vedou dva vchody: hlavní ve zdi západní s rovným žulovým obložením, a postranní ve zdi jižní, hrotitý, neprofilovaný. Na dubových dveřích dole vydlabán letopočet 1642 (již téměř nečitelný).

Kruchta dřevená, s kuželkovým zábradlím, ve středu segmentovitě vpřed vystupující. Na zábradlí schodu na ni vedoucích vyřezán letopočet 1699. Původně opírały kruchtu jen dva silnější sloupky, dva slabší přidány byly r. 1849.

K jižnímu boku lodi přistavěna byla v době gotické kaple sv. Anny. Do lodi otevřena jest gotickým obloukem. Klenba valená s velikými výseči, takže má téměř ráz klenby křížové bez žeber.

Ve zdi jižní bývalo okno původně goticky sklenuté, později segmentovým obloukem podklenuté, nyní zcela zazděné. V bocích má po jednom oknu segmentovitě sklenutém.

Hlavní oltář (viz obr. 45.) ze dřeva, gotický, skládací (křídla však jsou nyní tak upevněna, že se skládati nedají), z konce XV. století,*) přenesený sem z kostela sv. Václava na Zderaze v Praze.**) Střed obsahuje architektonicky ozdobený výklenek a po stranách postavy andělův v rouše jáhenském se vztýčenými křídly. V trojúhelníkovém poli nad středem Sv. Václav, za nímž dva andělé drží rozestřený koberec. Na

*) Srovn. Dr. Karel Chytil, „Malířstvo Pražské XV. a XVI. věku", str. 130—141.

**) V starém popisu kostela Jílovského, chovaném v rukopise na faře Jílovské, sepsaném kolem r. 1760 od faráře Aug. Bretschneidera, čteme: „Haec major ara dicitur Jilovium venisse Praga ex ecclesia s. Wenceslai P. P. Augustinianorum discalceatorum; ita narrabant seniores Jilovicenses."

Obr. 46. Jílové. Obraz na zadní straně křídlového oltáře.

křídle strany evangelijní uvnitř při opravě r. 1887 byly veškery obrazy (prorok Jeremiáš, Narození Páně a Zvěstování) zcela nově malovány, protože prý původní zcela již byly zničeny.

Obr. IX. Jilové. Obrazky svatych na predelle oltaru.

Na křídle strany epištolní uvnitř: 1. prorok Isaiáš s nápisovou blánkou, na níž nápis: „Ilayass prorok: gako owcze k zabiti weden", 2. „Klanění sv. tří králu." 3. „Obřezání Páně". Obrazy tohoto křídla jsou sice původní, ale r. 1887 značně „zrestaurovány".

Restauratorskou rukou nedotknuty zustaly pouze malby na zadních stranách křídel.

Obr. 49. Jílové. Obraz tabulový v čelní straně oltářní mensy.

Na rubu křídla strany evangelijní jsou tyto výjevy: „Bičování Páně" a „Kristus před Pilátem" (viz obr. 46.); na rubu křídla strany epištolní „Kristus trním korunován" a „Kristus v zahradě Getsemanské". Ve špici jest na jednom křídle poprsí proroka Sofoniáše a Daniela s blankami, na nichž české citáty z knih těchto proroků.

Na predelle oltářní umístěny ve dvou řadách menší tabulové obrázky; nahoře dvanáct apoštolu a pod nimi dvanáct sv. panen (z nich však dvě r. 1887 byly přimalovány). Vesměs poprsí. (Viz obr. 47. a 48.)

V predelle býval také tabulový obrázek P. Ježíše (19·5 *cm* šir., 30 *cm* vys.), zasazený nyní v přední straně oltářní mensy. (Viz obr. 49.)

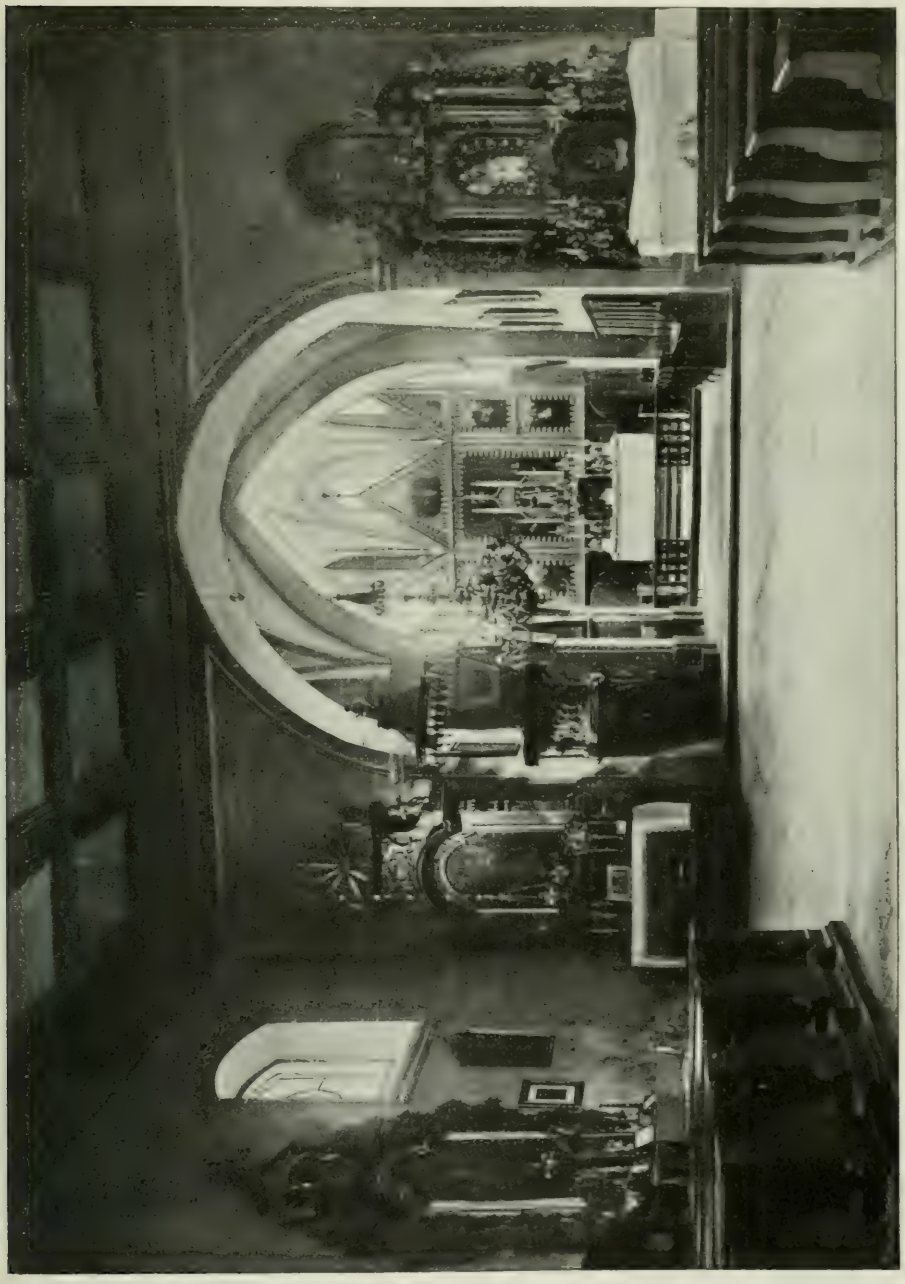

Obr. 50. Jiloveč. Vnitřek farního kostela.

Obrazy vesměs provedeny al tempera; přední na zlaté, zadní na stříbrné půdě.

V prostředním výklenku oltáře stojí dřevěná socha sv. Vojtěcha, dobrá práce barokní z r. 1750.

Po stranách oltáře na konsolách dobré barokní sochy sv. Petra a Pavla.

Oltář Nejsv. Trojice v lodi při severní straně vítězného oblouku, barokní, z XVIII. století

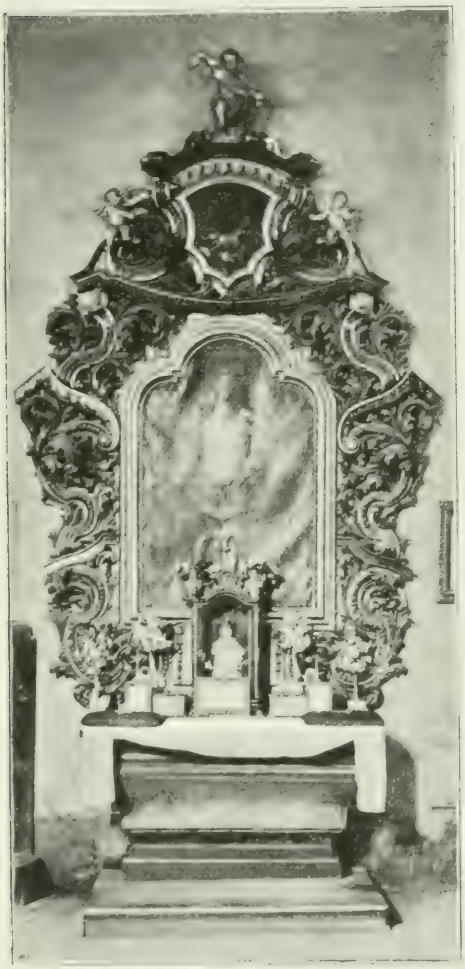

Obr. 51. Jílové. Oltář sv. Floriana.

Obr. 52. Jílové. Oltář sv. Jana Nep.

s uměleckým nocenným obrazem na plátně Nejsv. Trojice; na mense oltářní stojí rokokové, ze dřeva řezané rámcové relikviáře.

Oltář P. Marie v lodi, při jižní straně vítězného oblouku, dobré formy barokní, přenesený sem r. 1785 ze zrušené kaple loretánské. Uprostřed zasklený výklenek, v němž soška Madonny Loretánské. Na

stranách po dvou sloupcích s volutovými hlavicemi. Nad středem andílčí hlava s korunou. V nástavku obrázek Nejsv. Trojice. Po stranách vyřezávané, dolů visící festony a pod nimi sošky klečících horníků. (Viz na obr. 50.)

Obr. 53. Jílové. Oltář sv. Anny.

Při severní zdi lodi barokní oltář sv. Floriana s bohatě řezaným volutovým a rozvilinovým rámcem; v něm dobrý obraz sv. Floriana na plátně malovaný. V nástavku, vyřezávaným lambrequinem

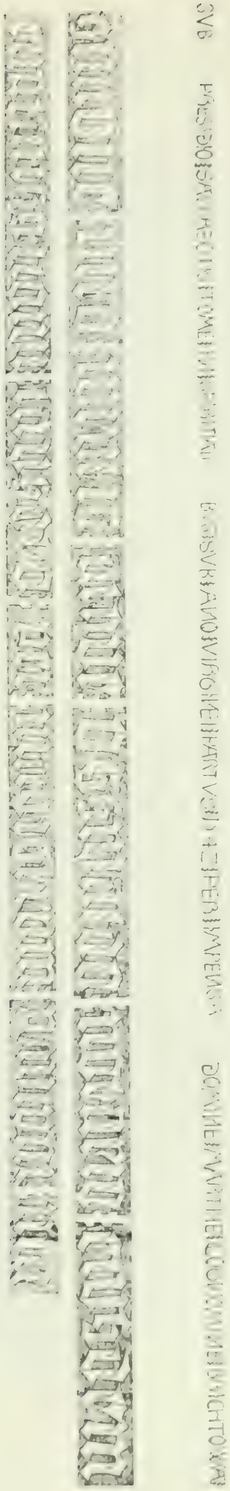

Obr. 55. Jílové. Faksimile nápisu na křtitelnici.

Obr. 54. Jílové. Křtitelnice.

ozdobeném, menší obraz sv. Josefa. Po stranách nástavku andílci na volutách sedící; nejvýše sedící andílek s nápisovou blánkou. (Viz obr. 51.)

Oltář sv. Jana Nep. při jižní zdi presbytáře, barokní, z prvé pol. XVIII. stol., nahoře baldachynem s lambrequinem a draperiemi zakončený; postranní pilíře ozdobeny ornamentálními řezbami, andílčími hlavinkami a mušlovými ozdobami. (Viz obr. 52.) Obraz na plátně „Sv. Jan jako almužník", dobrá práce z téže doby, jako oltář.

Obr. 56. Jílové. Pietà.

Oltář sv. Anny v boční kapli, zřízený r. 1755 přičiněním tehdejšího mincmistra král. českého hraběte Františka Jos. Pachty z Rájova. Barokní, uprostřed se zasklenou skříňkou, v níž soška P. Marie s Ježíškem; v nástavku dobrý obrázek sv. Ant. Pad.; po stranách ze dřeva řezané sošky klečících horníků. (Viz obr. 53.)

Na řečništi kazatelny rokokové zlacené ornamentální řezby.

V presbytáři na severní zdi zavěšen dobře řezaný barokní, nově polychromovaný krucifix (korpus 86 *cm* vys.). Na kovové tabulce na krucifixu upevněné vyryto: „HanC IConeM IesV trabI sVffIXI VotI ergo offert Ioannes GVLDenhöfft, S. C. R. Apost. May. administrationis in Bancalibus assessor" (1787).

Dva cínové svícny 44 *cm* vys., trojnohé; drábkovité nohy koule trímající; dekor andílčích hlavinek; na nohách svícnů vyryto: „V. D. K. 1681".

Cínová křtitelnice 99 *cm* vys., z r. 1542. (Viz obr. 54.) Spočívá na třech nohách, které mají nahoře podobu vousatých mužu a vybíhají

Obr. 57. Jílové. Monstrance.

v drápovité spáry. Na kotlíku jest ve třech pásech tento nápis: 1. „SVB PRESIDIO SACERDOTIS TOME IN SPIRITVALIBVS SVB ANO VIRGINEI PARTVS 1542 PER IMPENSA DOMINE MARTHE COGNOMINE BRICHTOWA"; v druhém a třetím pásu pokračuje se ozdobnou páskovou minuskulí: (2. pás) „simone vito iuratis atqve osswaldo notario eivsdem", (3. pás) „ciuitatis gilowi laus deo per magistrum paulum ma". (Viz

(Viz faksimile na obr. 55.) Víko dřevěné, končící žaludem, v němž upevněn obrázek na prkně malovaný „Křest Páně", asi z druhé pol. XVII. stol.

Sousoší ze dřeva řezané, „Pietà", 95 *cm* vys., v kapli sv. Anny, dobrá práce barokní z r. 1722, polychromovaná. (Viz obr. 56.)

Monstrance stříbrná, z části zlacená, barokní z r. 1685, 59·5 *cm* vysoká. Střed obklopen tepanými lupenovými rozvilinami s velikými květy, z nichž vyčnívají poprsí světců: Václava, Vojtěcha, Františka

Obr. 58. Jílové. Hřbitovní kostelík.

a Antonína Pad. Nad středem poprsí žehnajícího Boha Otce a holubice; dole archanděl Michael, potírající ďábla. Na noze tepané andílčí okřídlené hlavinky, vybíhající v ornament lupenový. Na okraji nezřetelná značka **AR**. (Viz obr. 57.)

Kalich stříbrný, pozlacený, 24 *cm* vys. Noha s tepanými poprsími sv. Šebastiana, sv. Jakuba a sv. Maří Magd. Nodus vasovitý. Na číši dekor draperiový, na noze tolikéž. Pozpod nohy značka malostranská s letopočtem 1723 a jiná s písmeny $\frac{IM}{S}$.

Zvony: 1. ulitý od *Tomáše Jaroše* v Brně r. 1568, přelit byl r. 1861 *Karlem Bellmannem*.

2. 64 *cm* vys., 90 *cm* v prům. Nahoře kolkolem nápis: IOHANN WENZEL KÜHNER GOSS MICH IN DER K. K. NEUSTAT PRAG ANNO DOMINI 1791. Pod tím guirlandy; při dolejším okraji barokně komponované akanthové listy.

HŘBITOVNÍ KOSTELÍK BOŽÍHO TĚLA, na návrší západně od města, připomínaný již r. 1392, posledně r. 1884 opravený, jest prosté, neslohové stavení s obdélníkovou lodí a s presbytářem polokruhově zakončeným. Strop plochý, střecha šindelová. Na střeše vížka dřevěná, pokrytá šindelem (viz pohled na obr. 58. a půdorys na obr. 59.). Okna obdélníková, polokruhově sklenutá.

Obr. 59. Jílové. Hřbitovní kostelík. Půdorys.

Oltář barokní dřevěný, jednoduchý. Na oltáři zajímavý cínový barokní rámec rozvilinový s ovocnými festony po stranách; také čelní strana podstavce ozdobena prolamovanými rozvilinami. Nad obrazem kartuše obklopená cínovými rozvilinami; uprostřed kalich s hostií. V rámci obraz na prkně malovaný, 59 *cm* vys. „Sv. Rodina na odpočinku". Obojí ze sklonku XVII. stol. (Viz obr. 60.)

KAPLIČKA SV. VÁCLAVA severně od hřbitovního kostelíka, nad pramenem zbudovaná ve stol. XVIII. Jednoduché obdélníkové staveníčko s plochým stropem. Z vnitřního zařízení nic pozoruhodného. Pod kaplí klenutá prostora, do níž dveřmi v boku umístěnými se vchází (viz obr. 61.). Uvnitř nad pramenem kamenná, obstojně tesaná, ale špatně omalovaná barokní socha sv. Václava s reliefem Staroboleslavským na prsou. (Viz obr. 62.) Ve vížce malý zvonek z r. 1772.

BÝVALÝ MINORITSKÝ KLÁŠTER S KOSTELEM P. MARIE LORETÁNSKÉ vystavený kolem r. 1623, stával na východní straně náměstí na místě nynějších domů č. 18.—22. Zrušen r. 1785. Z kostela zachovala se toliko průčelní zeď, úplně hladká, štítu zbavená. Vnitřek upraven za obytní stavení. Nad vjezdem výklenek s dřevěnou soškou

P. Marie Loretské. Na domě č. 19. deska oválová 32 *cm* vys., se znakem uprostřed a s opisem: „STEPHANVS BENIG INCEPIT GEORGIUS PERFECIT IHS.“ (Viz obr. 63.)

RADNICE. Trojpatrová čtyrboká hmotná věž s nižším jednopatrovým přístavkem při boku jižním a s jednopatrovými křídly pozdějšími

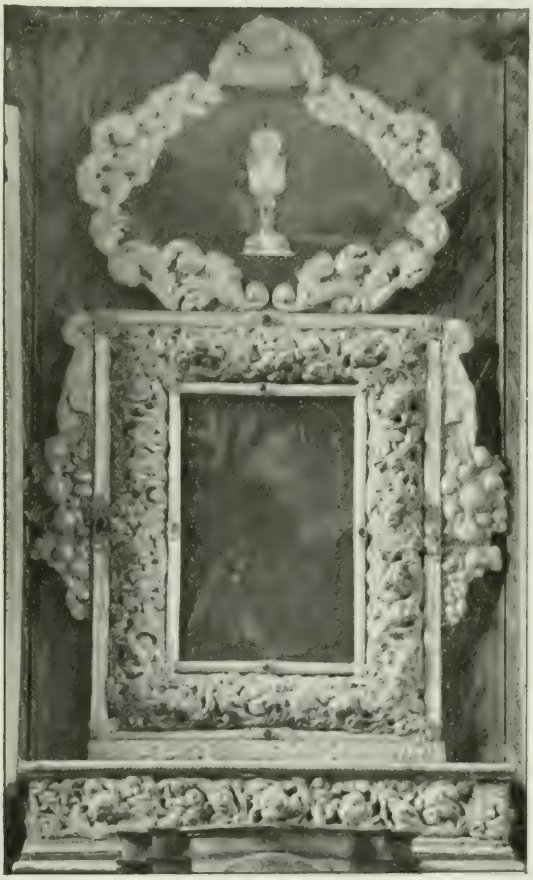

Obr. 60. Jílové. Hřbitovní kostelík. Cínový talíř na oltáři.

přistavěnými. (Viz půdorys na obr. 64. a pohled na obr. 65.) Zdivo snad již z doby předhusitské. Nynější barokní úprava průčelí jakož i mansardská střecha s lucernovitou vížkou pochází z r. 1724. Ve vížce visí zvonek se znakem Schönpflugovským a s nápisem: „VRO : A STA : WLA : P : FERDI : J : SCHÖNPFLVEG Z GAMSENBERKV : P : NA : PRZICZOWCICH A LHOTIE : NIEKDEYSSI : PRYMATOR : GYLOWSKY : KV : POCZESTNOSTI : S : IANA : NEPOMVC : DAL : TENTO : ZWON : NA : WIEŽ : RATHAVZV : GYLOWEHO : OBCZY : K : DOBREMV ZAWIESYTI 1724“. Sádrový odlitek znaku jest v museu Jílovském. Přistavěná křídla mají fasádu zcela střízlivou.

Obr. 61. Jílové. Kaplička sv. Václava.

Obr. 62. Jílové. Socha sv. Václava.

Obr. 63. Jílové. Deska Štěpána Běrky na bývalém minoritském klášteře.

Obr. 64. Jílové. Půdorys radnice.

MUSEUM MĚSTSKÉ, v přízemní místnosti radniční věže umístěné: Z předmětů zde chovaných zasluhují zmínky:

1. Veliké stříbrné pečetidlo městské z druhé pol. století XIV., 6·2 *cm* v prům. V kosočtverečně mřížkovaném a rosettami zdobeném poli lev, v jehož těle vryto písmeno K (nepochybně Karla IV. znamenající). Na obrubě majuskulový nápis: „+ SIGILLVM : CIVITATIS : IN GYLAW". (Viz obr. 66.)

2. Menší stříbrné pečetidlo městské, 4 *cm* v prům. Uprostřed heraldický štít s českým lvem, nad ním korunované W; kolkolem na pásce minuskulový nápis: „Secretum ciuium de eylaw". (Víz obr. 67.)

3. Cechovní pečetidla, mosazná (viz obr. 68.):

a) pečetidlo cechu řeznického z r. 1550, 3·4 *cm* v prům. Uprostřed štítek; v něm lev se sekerou. Na okraji nápis: „PECZET RZIEZNIKV MIESTA GILOWEHO 1550".

b) pečetidlo cechu ševcovského z r. 1629, 4 *cm* v průměru, cechovní znak držený dvěma oděnci; na vinoucí se pásce nápis: „PECZET P. CZECHV NOWOSSEWCOWSKEHO K : H : M : GILOWI 1629".

c) pečetidlo spojených řemesel z r. 1686, 3·4 *cm* v prum. Uprostřed znakový štít rozdělený v šest polí, v nichž odznaky jednotlivých řemesel. Po stranách štítu číslice letopočtu 1686. Na okraji nápis: „PECZET · CECHOWNI · MESTA GILOVI."

d) pečetidlo cechu tkalcovského z r. 1725, 4·3 *cm* v prům. Uvnitř v oválovém, ratolestmi obklopeném štítku znak cechovní; nad ním letopočet 1725; kolkolem nápis: „PEC · WEL · CECHV · ZAIK : MEZVLA : TKAL : KRA : M : GILOWI : HOR : ZLATICH".

e) pečetidlo cechu ševcovského oválové, asi z pol. XVIII. stol., 4·2 *cm* v prům., obhrouble ryté. Uvnitř dva oděnci držící štít cechovní. Na vinoucí se pásce nápis: „PECZOWPT · POST · R · SSEWCOW · MIESTIS · WILOWYM".

f) pečetidlo cechu krejčovského z r. 1708.

g) pečetidlo cechu mlynářského asi z r. 1720.

4. Kancionál utrakvistický český, notovaný, na papíře psaný, 35 × 23 *cm*, z XVI. stol. Původní rukopis obsahuje 162 listy. Listy 1—93 obsahují „roramina", další pak „kyrie, prosu a officium" na neděle a svátky.

Obr. 81. Hlav. Kodaň. Pohled.

Pro větší iniciály ponechány příslušné prostory, které zůstaly prázdny; menší iniciálky kresleny ozdobně pérem (viz obr 69.). Mezi l. 48. a 49. vevázány 3 listy s písněmi vánočními, psané r. 1616. Titulní list, připojený rovněž r. 1616 zní: „Aug.: Quid prodest strepitus labiorum, ubi cor est mutum. Pro cziest a chwalu Bozj, též ku poctiwostj Kuru lyteráckýmu miesta Giloweho i budouczy pamatku ga Ondrżeg K. H. Miesteczsky na mistie Markety Pardubske, manzielky mně milé, tyto Roramina sem obnowiti dal we středu den

památný swaté panny Markety 13. Julii letha wieku poslednjho a wssech zarmutkuw plného 1616. SI MoDICe VIVIs non obIbIs. Non verbis, sed corde orandus est Dominus.“ Na prvém listě rukou jílovského faráře P. Aug.

Obr. 66. a 67. Jílové. Větší a menší městské pečetidlo.

Bretschneidera připsána dne 23. července 1759 lat. poznámka vysvědčující, že ve knize opravil, co protivilo se učení katolickému. Kancionál byl převázán r. 1838 a opět r. 1889.

Obr. 68. Jílové. Cechovní pečetidla.

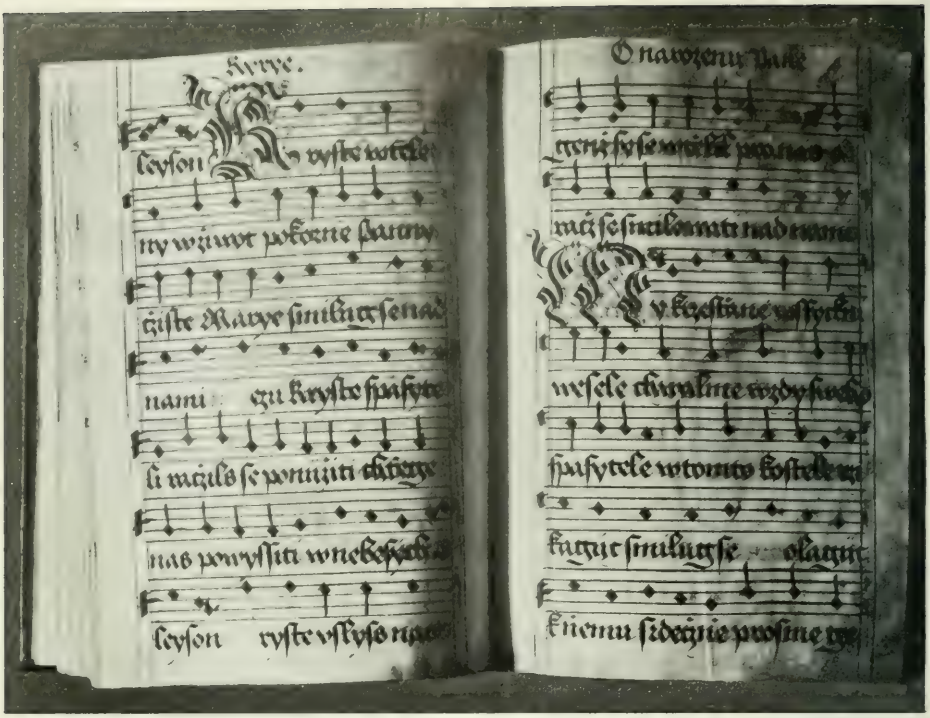

Obr. 69. Jlove. Museum. Kancional.

Obr. 70. Jlove. Museum. Poprsní sochy sv. Františka Seráf. a sv. Antonína Pad.

8. Dvě barokní poprsní sošky ze dřeva řezané, cca 50 *cm* vys., polychromované, sv. Frant. Seraf. a sv. Ant. Paduanský, z bývalého minoritského kláštera Jílovského. Dobré práce XVIII. stol. (viz obr. 70.).

6. Půdorys a příčný řez farního kostela Jílovského ze stol. XVIII., se zajímavým návrhem na zbarokisování lodi, k němuž nedošlo. Do lodi měly býti vestavěny pilíře s kompositními hlavicemi; mezi nimi byly při zdech navrženy arkády, nad kterými měly

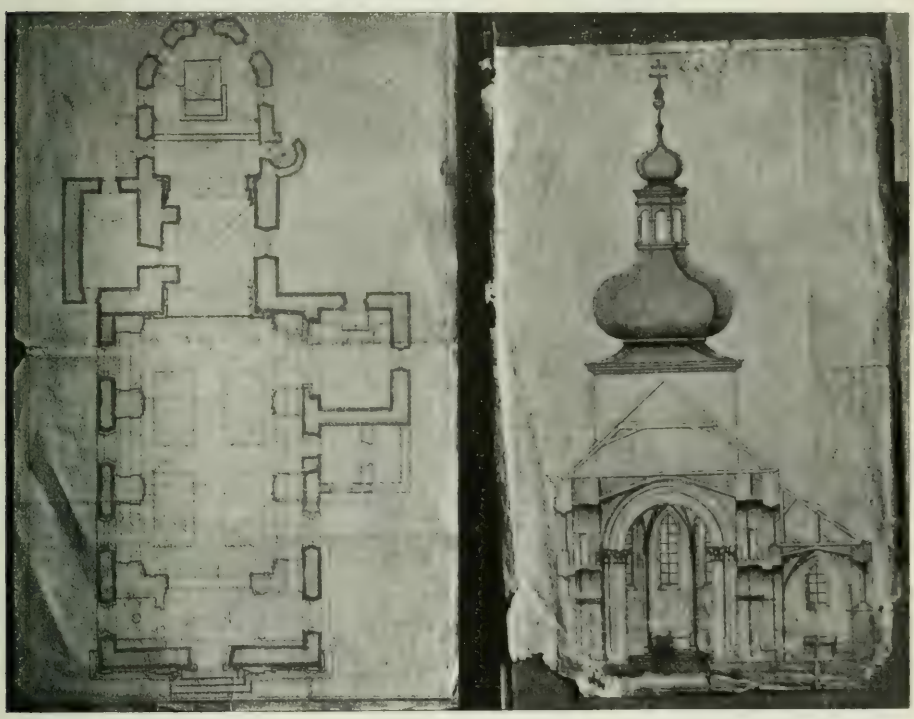

Obr. 71. Jílové. Museum. Návrhy na zbarokisování kostela z XVIII. stol.

vésti gallerie spojené navzájem průchody v pilířích upravenými. Prostora lodi takto přiměřeně súžená měla býti překlenuta valenou klenbou s výsečemi. Průčelí mělo býti pilastry rozčleněno. (Viz obr. 71.)

7. Velmi zajímavé pohledy na Mariánskou Týnici a na Plasy kreslené a kolorované, na papíře, 32 × 19 *cm*, asi z prvé polovice XVIII. stol.

8. Obraz na plátně sv. Starosty, před níž v levo muž klečící a na housle hrající. Zajímavá práce z druhé pol. XVIII. stol., obstojného provedení.

9. Zlomek románské dlaždičky (9 *cm* dl.) a část náhrobního kamene (21 *cm* dl.), na němž viděti část románské architektury a písmeno Q. Obé z kláštera Ostrovského. (Viz obr. 72.).

10. Rytinka, představující pohled na město Jílové z počátku století XIX. (Viz obr. 73.)

11. Dosti bohatá sbírka předmětů z prachisterických nálezu v Jilovém i v okolí (zvl. michelských).

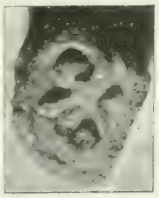

Obr. 72. Jílové. Museum. Zlomek dlaždičky a část nahrobního kamene z bývalého kláštera Ostrovského.

Obr. 73. Jílové. Museum. Pohled na město. Rytinka z počátku XIX. stol.

Jirčany Dolní.

Gruber, Kunst d. Mittelalters in Böhmen I., 43; Neuwirth, Gesch. d. christl. Kunst in Böhm. bis zum Ausst. d. Přemysliden 215, J. Lier v Ottových Čechách XI. 300. Rais-Turek, o. c. 183. Podlaha, o. c. 165.

FARNÍ KOSTEL SV. VÁCLAVA (viz půdorys na obr. 74.), původně románský. Z původní stavby zachovala se apsida s přiléhající sakristií. Loď a věž přistavěny r. 1877 ve slohu pseudorománském.

Apsida 5·3 *m* šir., 5·09 *m* dlouhá. V době gotické překlenuta byla křižovou klenbou žebrovou. Žebra 16 *cm* široká mají v profilu tvar otupeného klínu se žlábky po stranách. Jsou osazena na konsolách,

které jsou ozdobeny dvěma hranolovými prsténci a dole mají tvar jehlance s prohnutými dovnitř stěnami. Ve svorníku vytesán znakový štít s třemi listy lžicovitými stopkami navzájem ve středu štítu spojenými. (Viz obr. 75.)

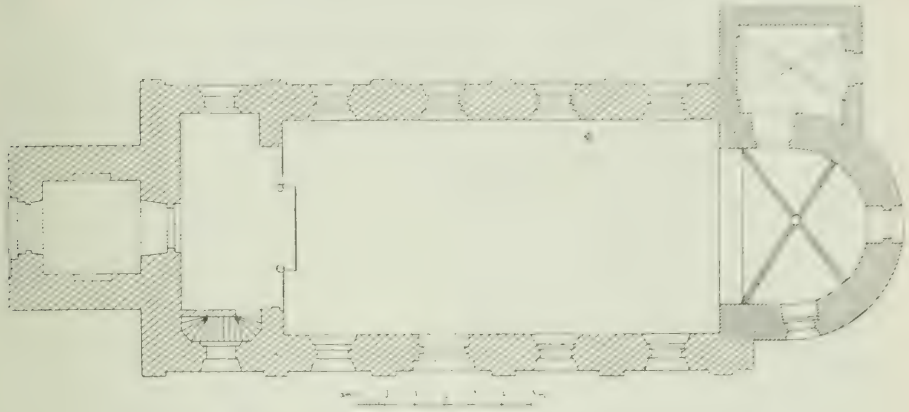

Obr. 74. Jirčany Dolní. Půdorys kostela.

Oltář nízký, barokní. Nad predellou, uprostřed níž umístěn tabernakl, zvedá se tabulové pozadí obrazu s okrajem barokně zprohýbaným. Pozadí toto zdobeno jest hlavinkami andílčími k sobě stulenými, palmovými ratolestmi a nahoře ozářeným „Božím okem" ve věnci obláčku. Nad brankami po stranách oltáře dobře řezané barokní sochy sv. Vojtěcha a sv.

Obr. 75. Jirčany Dolní. Konsola svorník a profil oblouku v presbytáři.

Prokopa. Pozoruhodný jest barokový oltářní obraz sv. Václava, na plátně malovaný, práce nejspíše *Raabova*. Postava světce po kolena v knížecím hávu s praporcem v levici a s palmovou ratolestí v pravici. Po jeho levici dole andílek. (Viz obr. 76.)

Křtitelnice cínová, barokní, 83 *cm* vys. Nohy s-vitě zprohýbané s karyatidovými hlavami, nahoře mušlovitě formovanými. Jako přidržovadla víka andílčí poprsí. Po stranách lví hlavy s kruhem v tlamě.

Obr. 76. Jirčany Dolní. Vnitřek presbytáře.

Víko profilované, uprostřed s hruškovitým vysokým výčnělkem, do něhož vsazen kovový krucifix. Na zpodu víka značky cínařovy: štítek se znakem staroměstským a štítek, v němž písmena I A, letopočet 1714 a kráčející lev. (Viz obr. 77.)

Křeslo pontifikální barokní s obratně řezaným svrškem; uprostřed mušle, z níž dole vybíhají rozviliny; po stranách okřídlené andílčí hlavinky. Na koncích postranních opěradel vyřezány akanthové listy. (Viz obr. 78.)

Obr. 77. Jiřčany Dolní. Křtitelnice.

Zdařilé barokní sochy sv. Jana Nep. a P. Marie Karlovské *cca* 1·50 *m* vys. (Viz obr. 79.)

Boční oltář strany evang. barokní, s hladkými sloupky po stranách; nahoře kartuše, po stranách andílkové. Po stranách barokní sochy sv. Josefa a sv. Joachyma. Nad mensou nepřiměřeně zvýšen později vsunutou neslohovou částí. Obraz na plátně barokní, obstojný: P. Maria a sv. Anna vedle sebe sedící; uprostřed Ježíšek stojící a žehnající, P. Marií držený. Nahoře v obláčcích andílkové.

Boční oltář na straně epištolní, rokokový s římsami zprohýbanými; po stranách sochy sv. Kateřiny a sv. Barbory. Uprostřed obrázek na plátně sv. Terezie. Také tento oltářík vsunutou dole částí nepřiměřeně byl zvýšen.

Kalich pěkně profilovaný, hladký; na noze vyryt znak. Značka malostranská s letopočtem 1743 a značka zlatníkova **IP**.

Obr. 78. Jiřčany Dolní. Křeslo pontifikální.

Zvony: 1. 1·08 *m* v prům., 0·9 *m* vys. (puklý). Nahoře dvouřádkový nápis: „LETHA PANIE MDLVI SLIT GEST TENTO ZWON KE CZTI A KCHWALE PANV BOHV Y (2 ř.:) WSSI RZISSI NEBESKE W MIESTIE BENESSOWIE SKRZE MNE MATIEGE SSPICZE SLEPYHO". (Viz faksimile na obr. 80.)

2. 66 *cm* vys., 88 *cm* v prům. Nahoře pás s nápisem: „O GOTT LAS DIR BEFOHLEN SEIN DIE GLOCK VND AVCH DIE KIRCHE DEIN". Na plášti: „L. P. 1675 ZLIL MNE MIKOLASS LÖW S NAKLADEM TOMASSE KORKINAKA A DOROTY MANZIELKY GEHO K CZTI S. TOMASSE APOSSTOLA Z INSPECTI P. WACZLAWA MICHALA LHOTAKA A ZA SPRAWI P. KARLA KAWKY". Na plášti polovypuklina znázorňující sv. Tomáše.

3. 54 *cm* vys., 69 *cm* v prům., nahoře kolkolem pás s nápisem: ..GOTT RVFT DVRCH MICH DAS VOLCK ZV SICH HORT MEINE STIM WILLICHIG". Na plášti relief sv. Doroty a nápis: „L. P. 1675 ZLIL MNE MIKOLASS LÖW S NAKLADEM TOMASSE KORKINAKA A DOROTY

Obr. 79. Jiřčany Dolní. Sochy sv. Jana Nep. a P. Marie Karlovské.

MANZIELKY GEHO KE CZTI S. DOROTY PANNY. Z INSPECTI P. WACZLAWA MICHALA LHOTAKA A ZA SPRAWI P. KARLA KAWKY".

Zevně ve zdivu sakristie na podél zazděn náhrobní kámen se dvěma znaky a s těmito nápisy: 1. kolkolem na okraji: ..TVTO POCHOWANI SAV VROZENEHO P. P. KRYSTOFA SWOBODNEHO P. Z SEBVSINA NA BRZEZANECH. NOWE LIBNI A CHOLVPICZICH C. M. C. RADDI A NEIWISSIHO MINCZMEISTRA KRALO: CZES: TEZ VROZENE P. P.

ŁETHA PANIE M D LVI SLIT GEST TENTO ZWON KECZTI A KCHWALE PANV BOHV Y
WSSI RZISSI NEBESKE WMIESTIE BENESSOWIE SKRZE MNE MATIEGE SSPICZE SLEPYHO

Obr. 80. Jiřetany Dolní. Faksimile nápisu na zvonu č. 1.

MANDELENI Z SEBVSINA ROZENE Z RVSSOWA JAKOSTO MANZELVW SINOWE 2, A DCERA GEDINA, SLAWNEHO Z MRTWICH WZKRZISE : OCZEKAWAGI". 2. Nahoře nad znaky vedle sebe: „LETA PANIE 1601 TEN PONDIELI PO S. MARTIE W DEWIET HODIN NA PVL ORLOGI V WECZER VMRREL FERDINAND Z SEBVSINA

Obr. 81. Jiřetany Dolní. Náhrobní kámen.

STARZI SWEHO 44 NEDIEL A TRZI DNI." a: „LETA PANE 1603 W AVTERY PO PAMATCE POWISSENI SWATEHO KRZIZE VMRZELA MANDELINA Z SEBVSINA STARZI SWEHO 17 NEDIELI A DWA DNI." Dole pod znaky: „LETA PANIE 1605 W NEDIELI PROWODNI PO CZTWRTI HODINIE NIEMECKY NA WECZER VMRZEL WLADISLAW Z SEBVSINA STARZI SWEHO 31 NEDIEL A TRZI DNI." (Viz obr. 81.)

Obr. 82. Kamenice. Pohled na kostel (v pozadí nový zámek).

Kamenice.

J. Lier v Ottových „Čechách" XI., 364; Rais-Turek, o. c. 185; Podlaha, o. c. 176.

FILIÁLNÍ KOSTEL SV. FRANTIŠKA SERAFINSKÉHO,

již ve stol. XIV. připomínaný, r. 1707 za arcibiskupa Salma úplně přestavěný

Obr. 83. Kamenice. Půdorys kostela.

a r. 1898 architektem *Jiřím Stibralem* v nynější podobu upravený. (Viz pohled na obr. 82., půdorys na obr. 83.)

Obr. 84. Kamenice. Oltář.

Malá, nízká stavba. Presbytář 6·7 *m* dlouhý a 4·4 *m* šir. obdélníkový, polokruhově zakončený, s křížovou, uprostřed zploštělou klenbou. Loď obdélníková, 9·09 *m* dl. a 5·9 *m* šir., s klenbou valenou, výsečovou.

Okna v presbytáři i lodi obdélníková, s ostěním uvnitř segmentově nahoře sklenutým. V průčelí hranolová věž.

Vnitřek kostela na sklonku stol. XVIII. dosti vkusně vymalován: v presbytáři na klenbě hebrejské jméno Jehova (יהוה) v záři a andílčí hlavinky; na klenbě lodi obstojná malba „Mojžíš na hoře Sinaj“. Při okrajích stropu vásy s květinami.

Obr. 85. Kamenice. Nahrobek arcibiskupa Salma.

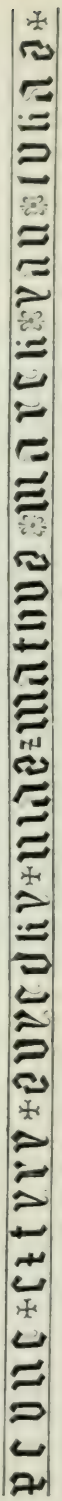

Obr. 86. Kamenice. Faksimile nápisu na Nomu č. 1.

Oltář vkusný barokní s motivy empirovými, ze sklonku stol. XVIII. Tumba s vydutými boky, ozdobena na hranách volutami, uprostřed pak kartuší s reliefem Beránka. Na tumbě nízký nástavek s tabernakulem uprostřed; po stranách ze dřeva řezané

sošky klečících andělů, uprostřed ze dřeva řezaný krucifix. Po stranách svícny ze dřeva řezané, empirové. Oltář jest bíle natřen, ozdoby zlacené. (Viz obr. 84.)

K severnímu boku lodi přistavěna kaple čtvercového půdorysu. Na ploché klenbě vymalován monogram Marianský v záři, obklopený andílčími hlavinkami a andílky držícími guirlandy. Při severní zdi oltářík barokní s malovanou na stěně prostou architekturou a s barokním, ze dřeva řezaným výklenkem, v němž krucifix; nahoře v architektuře obraz na

Obr. 87. Kamenice na počátku XIX. století.

plátně P. Marie Pomocné. Při stěně východní náhrobek arcibiskupa Viléma Florentina Salma († 1810), zřízený r. 1827 jeho nástupcem arcibiskupem Václavem Leopoldem Chlumčanským. Jest empirový, asi 3·25 *m* vys. Architektura prostá: na obdélném podstavci hranolovém spočívající, s hranolovými pilířky po stranách, s římsou vaječníkovou a s trojúhelníkovým štítem, na jehož vrcholu kříž. V trojúhelníkovém poli štítu v reliefu odznaky arcibiskupské; v obdélníkovém poli symbolická postava víry. Na dvou kamenných černých deskách, z nichž jedna umístěna v části střední vedle oné symbolické postavy, druhá pak v podstavci pomníku, vyryt nápis: „QUILIELMO FLORENTINO Archi-Praesuli Pragensi Principi de SALM - SALM Posuit gratus Ejus Successor WENCESLAUS LEOPOLDUS ex antiqua Equitum Bohem. Familia CHLUMCZANSKY SUPERSTES ANNO MDCCCXXVII". (Viz obr. 85.)

Zvony: 1. 0·72 *m* v prům., 0·6 *m* vys., asi z konce XV. stol. Nahoře nápis gotickou minuskulí: pevne + cztyry + swyedky + mas + mathvs x marek x gan x lvkas. (Viz faksimile obr. 86.)

2. 0·83 *m* v prům., 0·64 *m* vys. s nápisem: „GEGOSSEN IN PRAG VON KARL BELLMANN 1834."

Před kostelem na bývalém hřbitově, nyní v část zámeckého parku proměněném, z kamene tesaný kříž s Ukřižovaným, postavený r. 1810 nákladem arcibiskupa Salma. Dosti zdařilá práce kamenická. Na tabulce v podstavci vsazené vtesán nápis: „Ponewadž na tomto Mjstě gelstě Kosti w Panv zemřelich prawowěřiczych Křestanu odpoczjwagj protož Gegich Knjžecj Oswjcenost Wiljm Florentin Kniže ze Salm-Salm, Knjže-arcybiskup Pražský Křjž tento postawjti dal ku upamatowani nábožnich dussj, aby za swe w Panu zesnule Předky swe Mile a Přibuzne pobožny Otče naš a zdrawas Marya se pomodlili. L. Paně 1810."

ZÁMEK nedaleko kostela byl původně jednopatrové prosté stavení o dvou křídlech (viz na obr. 87. pohled na Kamenici z počátku XIX. stol. dle akvarelu, jejž architekt *Jiří Stibral* r. 1897 zhotovíl dle předlohy z oné doby, a jenž chová se v zámku Štiřimském); v letech sedmdesátých minulého století byl na jeho místě zbudován zámek nový v oblíbeném tehdáž schematickém slohu „normanském".

Kameničky.

Bývalá tvrz mezi Kamenicí a Teptínem, již r. 1547 pustá. Na místě zvaném „Hrádek" dosud slabé zbytky valů.

Kostelec u Křížků (Křížkový).

Pam. arch. II., 121; J. Lier v Ottových „Čechách" XI., 362, Rais-Turek, o. c. 187, 227, Lehner I., 207—208.

FARNÍ KOSTEL SV. MARTINA, původně románská rotunda s apsidou asi ze stol. XI.; později přistavěna k severnímu boku rotundy věž a k jižní její straně obdélníková loď. Vše to přestavěno bylo r. 1851 a upraveno v nynější pseudorománskou podobu. Ale stará románská rotunda byla zachována a slouží spolu s apsidou jako presbytář. (Viz půdorys na obr. 88.) Kruhová část rotundy měří v poloměru 2·45 *m*; apsida jest 3·82 *m* šir. Osa nově přistavěné lodi odchyluje se asi o 7° k jihu od osy rotundy. Rotunda zachovala si kopulovitou klenbu i až do špice zděnou lucernu; ale lucerna již neotvírá se dovnitř obvyklým otvorem v klenbě, nýbrž klenba jest úplně uzavřena, také sloupkem dělená okénka v lucerně již chybí. Lucerna jest uvnitř šestiboká. Zevně obdržela v nedávné době

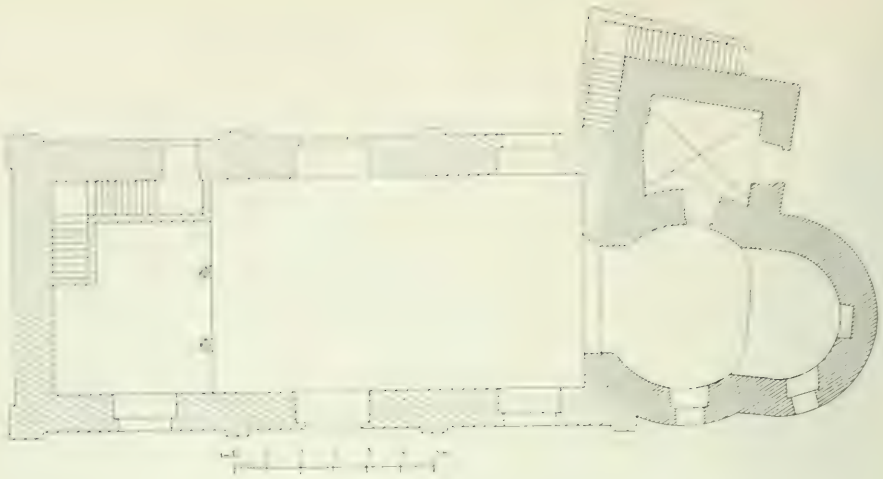

Obr. 88. Kostelec u Křížků. Půdorys kostela.

Obr. 89. Kostelec u Křížků. Pohled na bývalou románskou rotundu a na přiléhající část kostela.

plechový kryt. Apsida má obvyklou klenbu konchovou. Zevnějšek obdržel r. 1851 neslohové pravoúhle zoubkované podříms. (Viz na obr. 89. pohled na bývalou románskou rotundu.)

Věž hranolová, nepravidelného půdorysu, obsahuje v přízemí křížem klenutou sakristii. Svršek věže býval dřevěný jenž r. 1851 nahrazen byl stavbou zděnou.

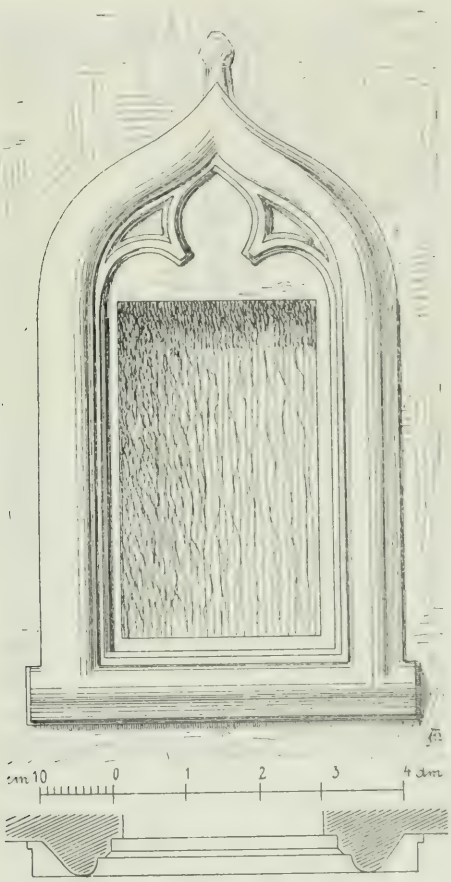

Obr. 90. Kostelec u Křížku. Sanktuar.

Uvnitř v boku rotundy na straně evangelijní v době gotické zřízený sanktuář 2·08 *m* nad zemí. Jest to obdélníkový výklenek 27 *cm* šir. a 46 *cm* vys., obklopený profilovaným pažením, vybíhajícím nahoře v prohnutý hrot uzavírající tympanon vyplněný slepou dvounosou kružbou. Hrot pažení býval zakončen křížovou kyticí, jejíž stopy dosud jsou patrny. (Viz obr. 90.)

V lodi na straně evangelijní skupina soch a sošek ze dřeva řezaných. Uprostřed visí kříž s Ukřižovaným štíhlého těla

téměř v životní velikosti, dobré dílo stol. XVII. Kolem tohoto kříže umístěny byly r. 1902 sochy přenesené sem ze zrušené kaple v zámku Lojovickém sv. Jan Nep., sv. Václav a šest andílků, vesměs dobré práce z počátku stol. XVIII. Nejvýše umístěna rokoková kartuše rovněž ze zmíněné kaple sem přenesená. (Viz obr. 91.)

Obr. 91. Kostelec u Křížku. Skupina soch.

Na bočním oltářiku v lodi obraz na plátně Anděla strážce (archanděl Rafael vede mladistvého Tobiáše za ruku a ukazuje mu cestu), 1·41 *m* vys., 0·79 *m* šir. Obraz ten darován byl sem ze zrušeného kláštera Paulánského v Praze. Velmi zdařilé dílo z konce XVII. st. Nesignovaný, přičítaný *K. Škrétovi*. (Viz obr. 92.)

Kalich 21·4 *cm* vys. s tepaným prolamovaným košíčkem; na noze tepané andílčí hlavinky, veraikon a nástroje umučení Páně. (Viz obr. 93.) Vkusná práce z počátku XVIII. stol. Ve značkách na noze znak Novoměstský a písmena

Obr. 92. Kostelec u Krizku. Obraz „Andel Strenge“.

Zvony: 1. 0·58 *m* v prům., 0·50 *m* vys., asi z konce stol. XV. Nahoře gotický minuskulový nerozluštitelný nápis, jehož faksimile viz na obr. 94.

2. 0·93 *m* v prům., 0·74 *m* vys Nahoře kolkolem nápis: „GOSS MICH FRIDERICVS SCHÖNFELDT IN DER ALT STATT PRAG 1685". Nad tímto nápisem i pod ním ornamentální pásy;

Obr. 93. Kostelec u Křížků. Kalich.

v dolejším pásu medaillonek se znakem Schönfeldovým. Na plášti reliefy: na jedné straně P. Maria ve svatozáři, na druhé sv. Martin.

Krč Dolní.

KAPLE SV. ANNY vystavěná r. 1859. V ní barokní dřevěná tumba oltářní darovaná sem z chrámu sv. Víta v Praze; na ní v předu vyřezávaný znak praelátský v rokokové kartuši (64 *cm* vys.). (Viz obr. 95.)

Obr. 95. Krč Dolní. Prelatský znak na tumbě oltární.

Krč Horní.

Rais-Turek o, c. 114—116, 225, Lier v Ottových „Čechách" XI., 356.

Ve společenské zahradě objeveny popelovité jámy; střepy s píchanou ozdobou, pazourkovité nožíky, kus kamenného mlatu, tuhované nádobky, jehlancovitá závaží, bronzové jehlice. (Zemské museum.) Pam. arch. IX., 475, Píč, „Čechy předh." I., 208.

Krhanice.

Rais-Turek, o. c. 226.

Nalezeny tu kusy tuhovaných nádob o tlustých stěnách a kamenný mlat.

Kunratice.

Hálkovy „Květy" V. (1870), 292, 295; J. Lier v Ottových „Čechách" XI., 358, Rais-Turek, o. c. 116—118, Podlaha, o. c. 262—264, Merhout ve Vinohrad. Listech 1899 č. 32 a 33.

FARNÍ KOSTEL SV. JAKUBA VĚTŠÍHO, původně malá stavba gotická, byla v letech 1730—4 obratným způsobem přeměněna v pozoruhodnou rozsáhlejší stavbu barokní. Ze starého kostela ponechán byl malý nízký presbytář jakožto sakristie. Boční zdi lodi byly uprostřed vybourány a nové zdivo v kruhovém segmentu ven vypjato; zbývající pak pravoúhlé zdivo bývalé lodi vyhnáno do výše a překlenuto valenou klenbou, i zřízena tak na jedné straně prostora pro nový presbytář a na druhé straně prostora pro kruchtu. Střední, nová část, v půdorysu kruhová, obdržela klenbu kopulovou. V předu pak přistavěno bylo nové průčelí. (Viz půdorys na obr. 96., pohled se strany na obr. 97.)

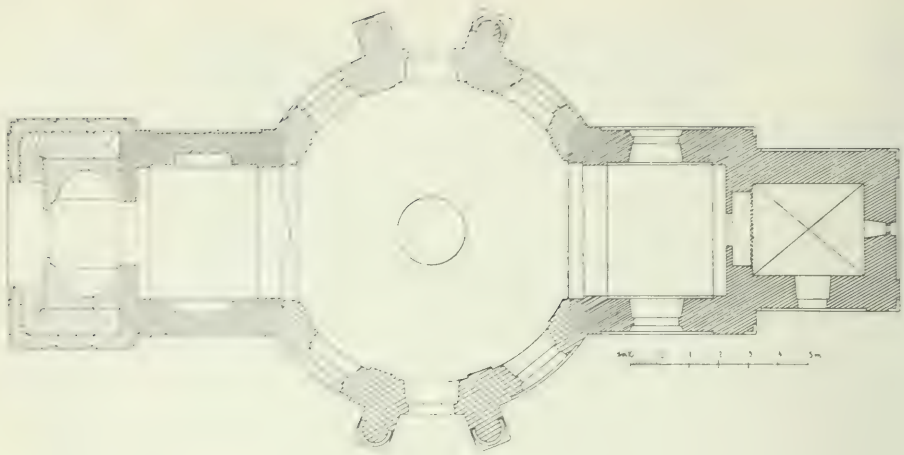

Obr. 96. Kunratice. Půdorys kostela.

Sakristie, bývalý presbytář kostelíka dřívějšího, má křížovou klenbu bez žeber. Ve zdi východní jest úzké hrotité okénko bez kružby, na straně západní pak viděti dřívější vítězný oblouk profilovaný žlábkem na sešikmené hraně.

Obr. 97. Kunratice. Pohled na kostel ze strany.

Obr. 98. Kunratice. Pohled na kopuli

Zevnějšek kostela působí dojmem velice příznivým. Střední část v segmentu v před vystupující oživena jest na každé straně dvěma oblými sloupky s hlavicemi pseudojonskými, nesoucími attikové zdivo, na němž nahoře nasazeny jsou kamenné vásy. Mezi sloupky vchody s rovným nadpražím, nad nímž uprostřed veliký klenák a nad ním oválová kartuše s obou stran volutami podepřená. Nad vchodem okno nízkým segmentem

sklenuté; prostora nad oknem vyplněna dvěma znakovými kartušemi pod společnou korunou. V bocích střední části jest po jednom oknu obklopeném ozdobným barokním orámováním. Stěny ostatní rozčleněny jsou hladkými lisenami které nahoře mají jednoduché čabrakovité ornamenty.

Obr. 90. Kunratice. Pohled na kostel se strany severozápadní.

Klenutí stavby nejsou pokryta střechou, nýbrž hladká vrchní plocha jejich tvoří zároveň plochu střešní.

Střední kopule nese uprostřed lucernu okrouhlou, členěnou oblými sloupy s volutovými hlavicemi. Lucerna jest rovněž pokryta zděnou bání, která oživena jest nad zmíněnými sloupky pásy s hora dolů jdoucími

Obr. 100. Kunratice. Hlavní oltář. Pohled celkový.

a dole valutově se končícími. (Viz obr. 98.) Boky velike báně ozdobeny jsou vikýřovitými okny, zakončenými nahoře volutovým římsovím a kamennou vásou. Podobná, ale menší a jednodušší vikýřovitá okna nalézají se i v bocích klenby nižších částí postranních.

Průčelí dole obsahuje mělkou vysokou předsíňovitou prostoru, na venek otevřenou a nahoře půlkruhově sklenutou. Nad ní jest attikové

Obr. 101. Kunratice. Horejší partie hlavního oltáře a sochy andělů ve vítězném oblouku.

zdivo s kruhovými otvory a nad ním zvedá se nízká vkusná zvonice. Boky její zakončeny jsou nahoře trojúhelníkovými římsovanými štíty. Bok přední oživen jest lesenami nahoře střídmě štukem zdobenými a mimo to

nad oknem kartuší, nad níž bývala koruna, ze které zbyla pouze obruč. Zvonice zakončena jest zděnou střechou vybíhající nahoře v podstavec volutami zdobený, do něhož vsazen jest kříž ze železa kutý. (Viz obr. 99.)

Obr. 102. Kunratice. Hlavní oltář. Pohled do rohu

Vnitřek rozčleněn jest pilastry s hlavicemi barokně-jonskými, nesoucími attikové římsoví.

Překvapující je množství soch v kostele na oltářích i jinde umístěných.

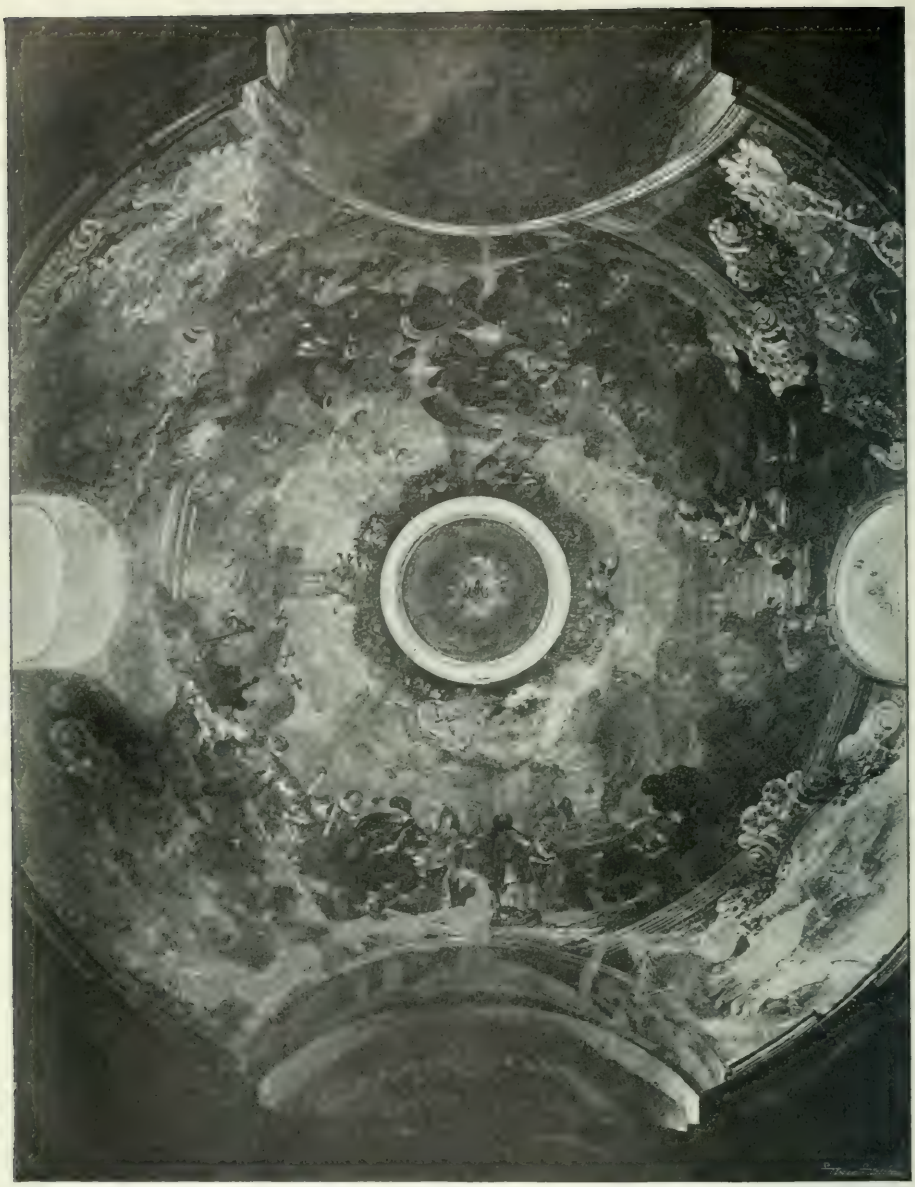

Obr. 103. Kunratice. Malba na klenbě.

Velice bohatý jest ze dřeva řezaný hlavní oltář (viz obr. 100.). Střed jeho tvoří zasklená skříň, v níž umístěna jest vosková oblečená figura sv. Jana Římského obsahující v sobě kostru tohoto světce tak, že částky její otevřenými, zasklenými místy figury jsou viditelny. Na skříni socha klečícího sv. Jakuba. Po stranách oné skříně jsou sloupy a pilastry spočívající na volutách a nesoucí nahoře bohaté římsoví. U sloupů i nahoře na římsoví rozestaveny jsou sochy apoštolů. Nad středem okno za oltářem

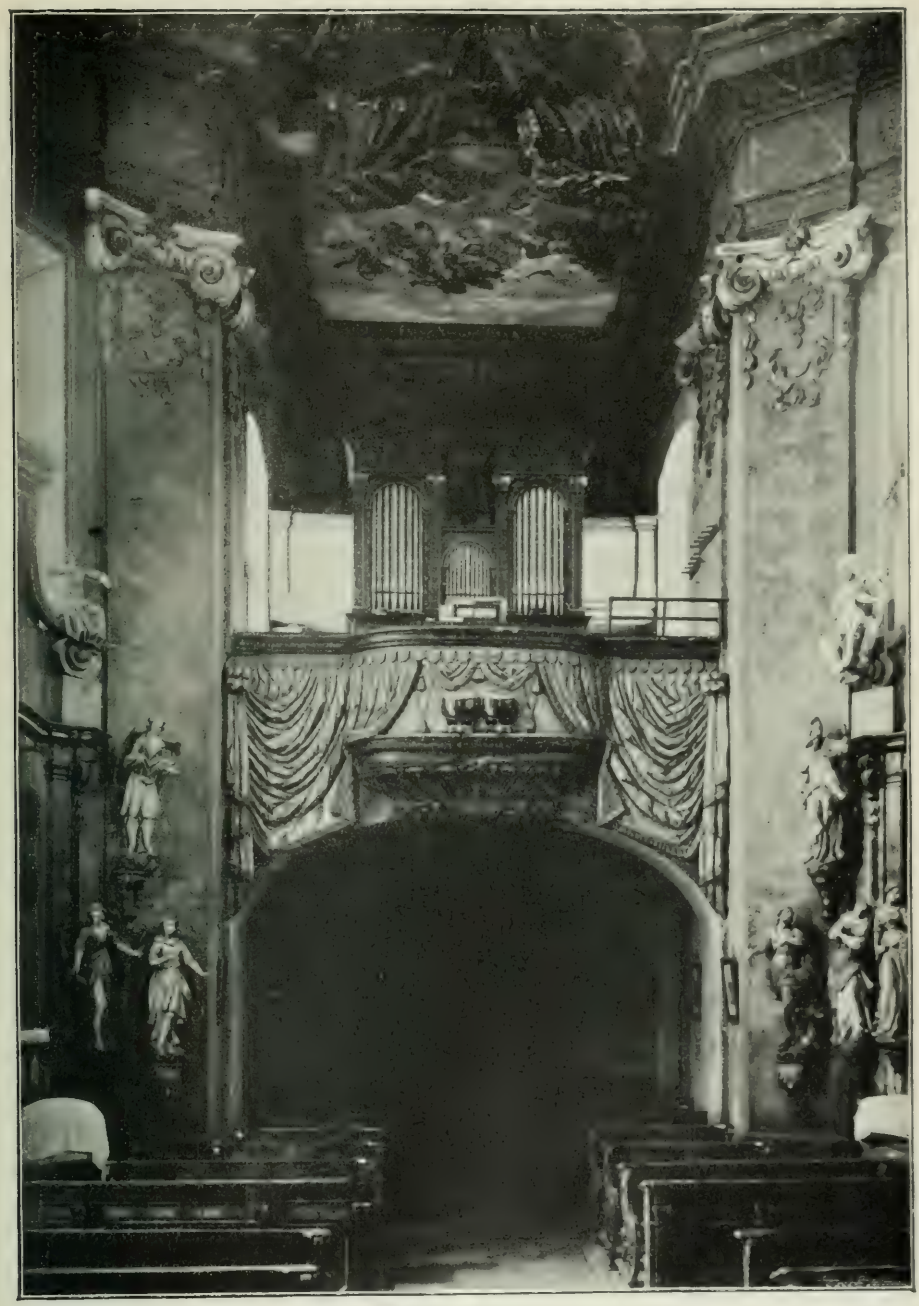

Obr. 104. Kunratice. Pohled na kruchtu.

obklopeno jest effektně paprsky, obláčky a andílky. Nejvýše jest skupina soch představující Nejsv. Trojici korunující P. Marii. (Viz obr. 101.) Mimo to stojí dole s každé strany po veliké vyřezávané barokní váze, z nichž

na jedné jest relief představující stětí sv. Jana, na druhé pak relief znázorňující stětí Holoferna. Také obratně řezané guirlandy a festony zasluhují povšimnutí. (Viz obr. 102.)

Obr. 105. Kunratice. Oltář sv. patronů českých.

V bocích presbytáře na konsolách stojí sochy sv. Jana Ev. a sv. Jana Křtitele.

Veškery sochy jsou polychromovány; původní polychromie však pozdějšími opravami vzala za své.

Před oltářem ze dřeva řezané mřížky vkusného prolamovaného vzoru.

Mezi presbytářem a lodí na příčném břevně upevněny jsou sochy dvou vznášejících se andělů držících provaz věčné lampy.

Na poprsí kazatelny kartuše s reliefem: „Sv. Jan káže u Jordanu"; na stříšce soška Dobrého pastýře.

Klenba kopule ozdobena jest malbou obratně provedenou, valně již poškozenou. Na jedné straně processí, v němž na nosítkách nesou sochu sv. Jakuba; na druhé straně boj křesťanu s Móry za pomoci sv. Jakuba. V rozích kartuše s výjevy z legendy téhož světce. (Viz obr. 103.)

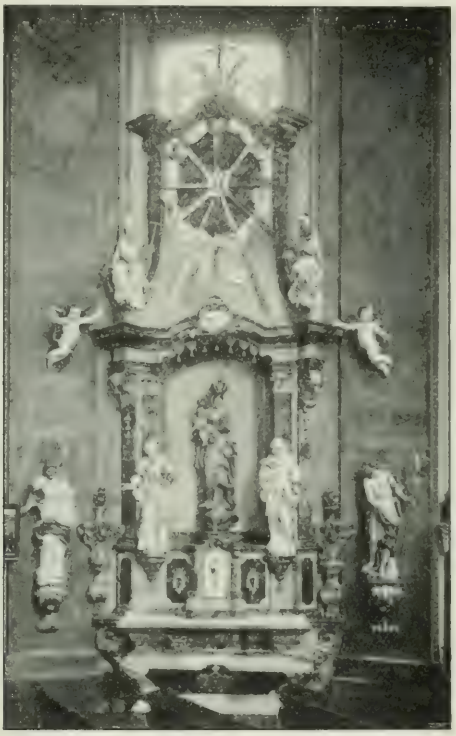

Obr. 106. Kunratice. Oltář sv. Rodiny.

Zděná poprseň kruchty (viz obr. 104) ozdobena jest ze dřeva řezanými draperiemi a tympany na ozdobném širokém podstavci konsolovitém. Na klenbě pod kruchtou namalována uprostřed holubice a na pásce kolkolem se vinoucí chronografický nápis: „IOANNES ROMANVS DILECTVS FILIVS APPROPINQVANS AETATIS SVAE TRIGINTA ANNIS" (1734). Po stranách vymalovány kartuše se znázorněními symbolickými a s páskami nápisovými.

Nad kruchtou jest kruchta druhá, ozdobená v předu ze dřeva řezanými kartušemi a vlajícími draperiemi. Na plochém spodu této druhé kruchty dolejší jest malba představující hudoucí anděly v oblacích. Na stropě pak nad druhou kruchtou vymalováno stětí sv. Jakuba.

Oltáře v lodi čtyři, barokní, dobré práce, ozdobené hojně sochami:

1. na straně epištolní poblíž presbytáře: oltář sv. patronů českých (viz obr. 105). Uprostřed ve výklenku socha sv. Jana Nep., kolkolem jednak na oltáři samém, jednak na konsolách po stranách oltáře ostatní sv. patronové čeští.

2. na straně evang. poblíž presbytáře: oltář sv. Rodiny, s předešlým co do celkového tvaru se shodující. Uprostřed ve výklenku P. Maria s Ježíškem, jenž žerdovým křížem potírá hada ovinutého kolem zeměkoule,

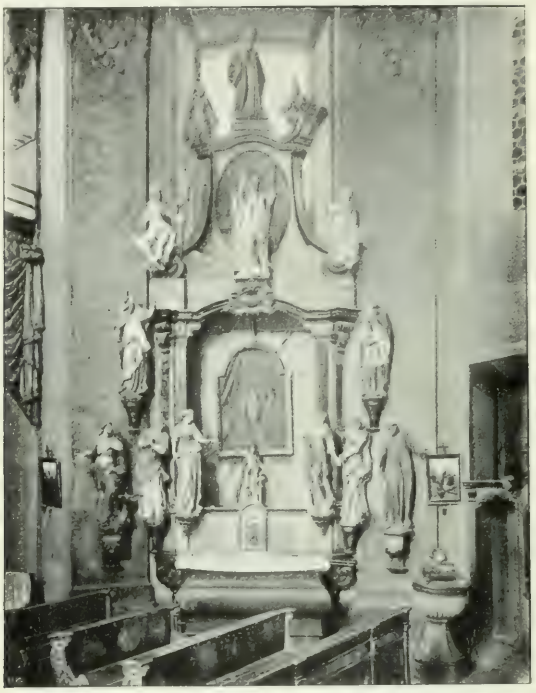

Obr. 107. Kunratice. Oltář čtrnácti sv. pomocníku.

na níž Madonna stojí. Kolkolem sochy ostatních členů sv. Rodiny. (Viz obr. 106.)

3. na straně epištolní poblíž kruchty: oltář sv. Kříže. Uprostřed krucifix, kolkolem devět soch andělu representujících devatero kůrů andělských; na predelle relief „Poslední večeře Páně".

4. na straně evang. poblíž kruchty oltář čtrnácti sv. pomocníků. Uprostřed ve výklenku obraz na plátně: Sv. Rodina; kolkolem sochy čtrnácti sv. pomocníků. (Viz obr. 107.)

Křtitelnice kamenná 1·02 *m* vys. Noha osmiboká, prohnutými boky vzhuru se zúžující, spočívající na hranolovém trnoži nahoře oblounem ozdobeném. Mísa kalichovitá, okrášlená lupenovým vrubováním. (Viz obr. 108.)

Na kruchtě poodložena kartuše z nějakého epitafia; ze dřeva řezaná, s nápisem barvou provedeným: „PERILLVSTRIS AC GENEROSVS DNVS MAXIMILIANVS LEO DE MALOWICZ DOMINVS IN MARTINOWES ET KVNDRATICZ IN MEMORIAM SVI SVORVMQVE FIERI FECIT ANNO 1669".

Lavice kostelní mají postranice vyřezávané: na okrajích pás na způsob zvarhaněného páskového lemu, uprostřed vzor větvicovitý. Zadní stěna lavic rozčleněna pilířky s lupenovitými hlavicemi. (Viz na obr. 103.)

Náhrobek se slabě znatelným erbem pod levou řadou lavic (snad Malovcův z Malovic).

Monstrance 76 *cm* vys., stříbrná, pozlacená. Hořejšek paprskovitý; v něm nahoře pod baldachynem trůnící Bůh Otec; kolkolem andílci s nástroji umučení. Nodus vasovitý. Na noze na emailu malované miniaturní obrázky (1. sv. Jakub, 2. Ježíš jako Dobrý pastýř, 3. sv. Václav, sv. Ludmila a sv. Jan Nep., 4. Poslední večeře Páně). Na okraji nohy značka staroměstská s letopočtem 1723 a AK; mimo to zde vyryto: „Renovatum 1871".

Obr. 108. Kunratice. Křtitelnice.

Kalich stříbrný, pozlacený, 23 *cm* vysoký, s pěkným tepaným dekorem (stulené andílčí hlavinky, koše s květinami, květinové festony, mušle). Na noze znak starom. s letopočtem 1723 a MR. (Viz obr. 109.)

Zvony: 1. 44 *cm* vys., 54·5 *cm* v průměru. Nahoře kolkolem nápis: „LAVDETVR JESVS CHRISTVS IN AETERNVM AMEN". Na plášti na jedné straně znak a nápis: „IOSEPHA GEBORNE GRAEFIN V. GOLTZ"; na straně druhé relief sv. Vojtěcha a sv. Anny a nápis: „GOS MICH JOSEPHVS LISSIACK IN PRAG 1772".

2. s nápisem: „GEGOSSEN IN PRAG VON CARL BELLMANN IN PRAG 1837".

3. z r. 1867.

ZÁMEK na místě bývalé tvrze vystavěný v podstatě své pochází z roku 1688.; fasáda nynější jest z r. 1878 (viz pohled na obr. 110. a půdorys na obr. 111). Ve vestibulu jest klenba ozdobena štukem:

na hranách lupenové festony a v polích páskový barokní ornament. Také sopraporty na zpusob slepých oválových oken ozdobeny jsou štukovým oramováním kartušovým. (Viz obr. 112.) Ve vestibulu také mříž ze železa kutá z druhé pol. XVII. stol. (Viz obr. 112 a 113.) V přízemí

Obr. 109. Kunratice. Monstrance a kalich.

jedna místnost upravena za kapličku; v ní oltářík s dobrým obrázkem na plátně „Sv. Rodina" z druhé pol. XVIII. stol.

V parku ozdobný vjezd barokní (viz obr. 114). Zděné části v půdorysu segmentovitě prohnuté mají po stranách štukované pilastry s čabrakovými hlavicemi, uprostřed oválové římsované okno s velikým klenákem, a římsu nad oknem segmentovitě vydmutou; nahoře stojí uprostřed kamenná pyramida a po stranách kamenné vásy. Mezi zděnými částmi mřížová vrata; na prostředních vysekán letopočet 1730.

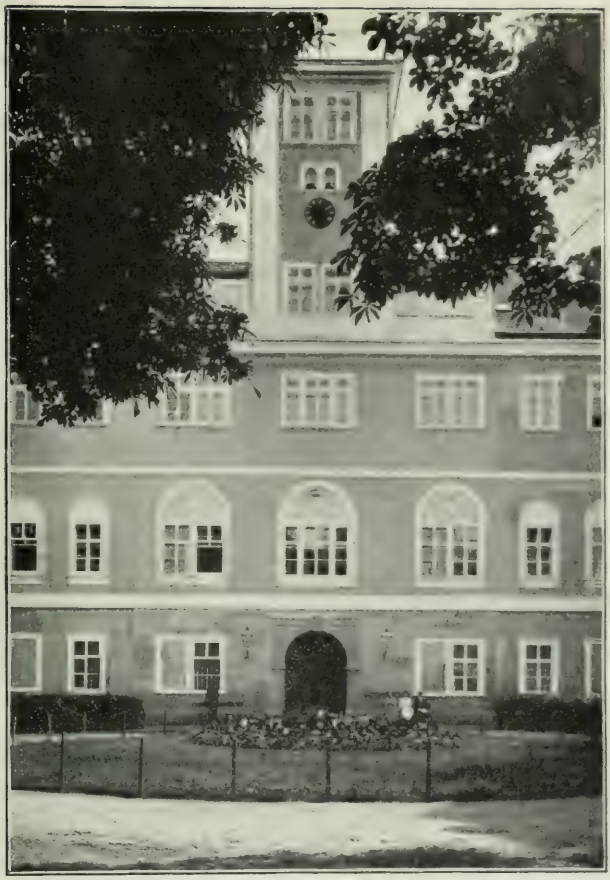

Obr. 110. Kunratice. Zámek. Pohled.

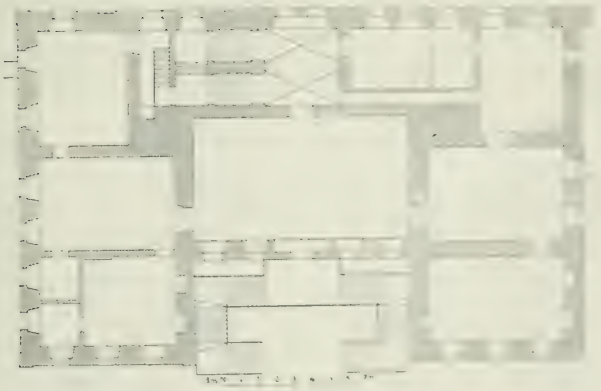

Obr. 111. Kunratice. Zámek. Půdorys.

ZŘÍCENINY LOVECKÉHO HRÁDKU KRÁLE VÁCLAVA IV. („NOVÝ HRAD", „WENZELSTEIN") vystavěného r. 1410—1412. Stavitelem hradu byl *Hertvín*, kamenníkem mistr *Kříž;* příkopy prováděli zedník *Řehoř* a bratr jeho *Mařík Otrole*, dle smlouvy ze dne 8. července 1411, rybník při hradě založil skalník *Jakub* r. 1412.*) Hrádek ležel na západním konci hřbetu vysokého vrchu, od ostatní planiny valy a příkopem jsa oddělen. Nyní zachovaly se z něho pouze nepatrné zbytky

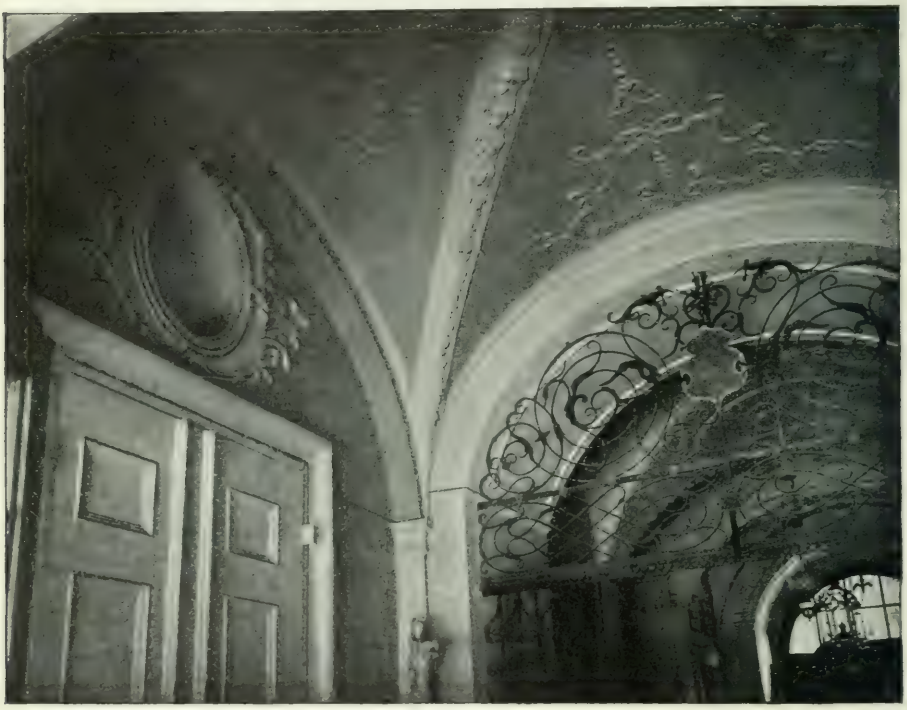

Obr. 112. Kunratice. Vestibul v zámku. Část štukové výzdoby a hořejší část mříže.

zdiva. (Pohled na obr. 115 a půdorys na obr. 116.) První val jest mohutný, asi 4 *m* vys. Dále jde úzký hřeben, jímž vede cesta a vedle ní po levé straně znatelná strouha; prý tudy vedlo potrubí dodávající hradu vody. Potom hřeben hory poznenáhlu se níží až k druhému, nižšímu valu, za nímž pozorovati lze příkop hradní, značně hluboký a široký, místy vytesaný v břidlicové skále. Uprostřed příkopu jest místo zvýšené nad metr; patrně zde bývala mostnice sloužící za oporu zvoditému mostu. Za příkopem na východní straně hradu byla čtyrhranná věž; dnes zbyla z ní pouze velice nízká zídka na straně jižní. Západně od této věže rozkládal se palác, v půdorysu obdélníkový, jehož delší boky obráceny byly k severu a k jihu,

*) Tomek, Děj. Prahy III., 527. Smlouvy otiskl Neuwirth, Geschichte der bild. Kunst in Böhmen. 1893. Str. 604 a 605.

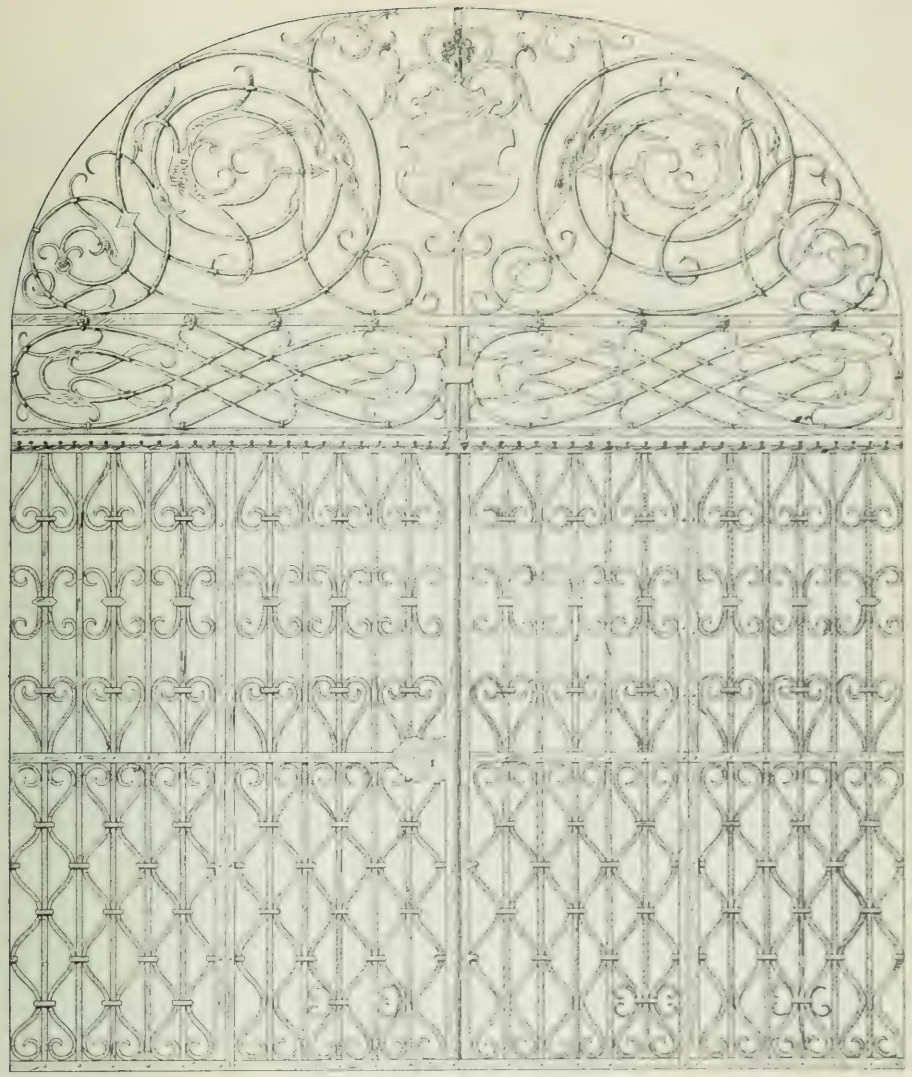

Obr. 113. Kunratice. Mříž v zámku.

užší pak boky k východu a západu. Zdi dosud zachované jsou vlastně již jen zdi sklepní; jsou však ještě asi 5 *m* vys. Palác byl 23 *m* dlouhý a 8·5 *m* šir.; zdi jsou 1·3 *m* silné. Dosud lze tu rozeznati v jedné řadě otvory pro stropní trámy. Vchod do prvního poschodí v paláci byl prý sklenut obloukovitě a byl prý tu ještě před 30 lety. Nalézal se v podélné zdi jižní, poblíž jihovýchodního rohu, kde i dnes do sklepa jest přístup. Východní zeď palácová prodloužena jest k jihu ve stejně silnou stěnu, avšak kratší, jež se lomí pravým úhlem, takže se zdá, jakoby zde při paláci byl jakýsi prostor uzavřený hradební zdí do obdélníka, prorážený uprostřed jižní

strany, odkudž pak vedly dvě zdi rovnoběžně k obvodní hradbě. Jen po jedné z těchto rovnoběžných zdí zachovala se nepatrná vyvýšenina; o ostatních zmíněných zdech soudíme jen z náčrtku hradu, zdělaného kolem r. 1850 prof. *A. Z. Malochem*, kdež jsou plně vyznačeny.

Od jihovýchodního rohu paláce vedla šikmá zeď k hradbě obvodní.

Obr. 114. Kunratice. Vjezd do parku zámeckého.

Hradba obvodní vedla od brány směrem jihozápadním šikmo k místu, kde nyní jest lom.

Lomu tomu padla za oběť značná část jihovýchodní strany hradiště.

V XVIII. stol. byla v jihozápadním rohu hradiště kaple, sv. Jana Nep., zasvěcena r. 1736, zrušená 1786. Dle později zhotovené mapy panství kunratického byla to stavba v půdorysu okrouhlá.*)

*) Cyrill Merhout v „Methodu" XXVIII., str. 97—99: „Někdejší kaple na Novém Hradě u Kunratic". — Sdělení o tvaru a poloze kaple tam podané Merhout později opravil po zjištění nových okolností.

Odtud vedla zeď obvodní k severu, kdež zahýbala se čtvrtkruhově, tvoříc tak na straně západní hradbu, jež pak na straně severní pokračovala a končila na východě u zmíněné čtverhranné věže. Severně od paláce je značná prohlubeň. Od paláce na straně západní směřuje k severu k obvodní cestě přímá zeď; taktéž úhel zdí lze pozorovati odtud ke straně západní.

Opodál hradu jest dvojitý příkop, jenž patřil k táboru, jejž tu Pražané při dobývání Nového hradu r. 1420 zřídili.

V pravo od císařské silnice u „Zelených domků" stojí socha sv. Jana Nep., přenešená sem ze zmíněné kaple téhož světce na hradišti stá-

Obr. 115. Kunratice. Pohled na zbytky zdiva hradního paláce se strany jihozápadní

vavší. Socha jest kamenná, barokní. Podstavec hranolový s nárožními, konsolovitě zakončenými výstupky nesoucími římsu. Na ní ve čtyřech rozích: 1. andílek s knihou, 2. andílek s biretem, 3. andílek s palmou, kladoucí prst na ústa na znamení mlčenlivosti, 4. chybí. V předu na podstavci hrubě vytesáno svržení sv. Jana do řeky.

Při rozcestí císařské silnice a cesty k Libuši stojí „K a l v a r i e" obrácená směrem ke Kunraticům: uprostřed dřevěný kříž s tělem Ukřižovaného na plechu malovaným; po stranách obhroublé sochy barokní z pískovce tesané, *cca* 2·10 *m* vys.: P. Maria a sv. Jan Ev. (viz obr. 117).

Na kraji lesa u „Zelených Domků" stojí zbytek neznámého památníku, snad základ nějakého pomníku, mající podobu krychle as 1 *m*

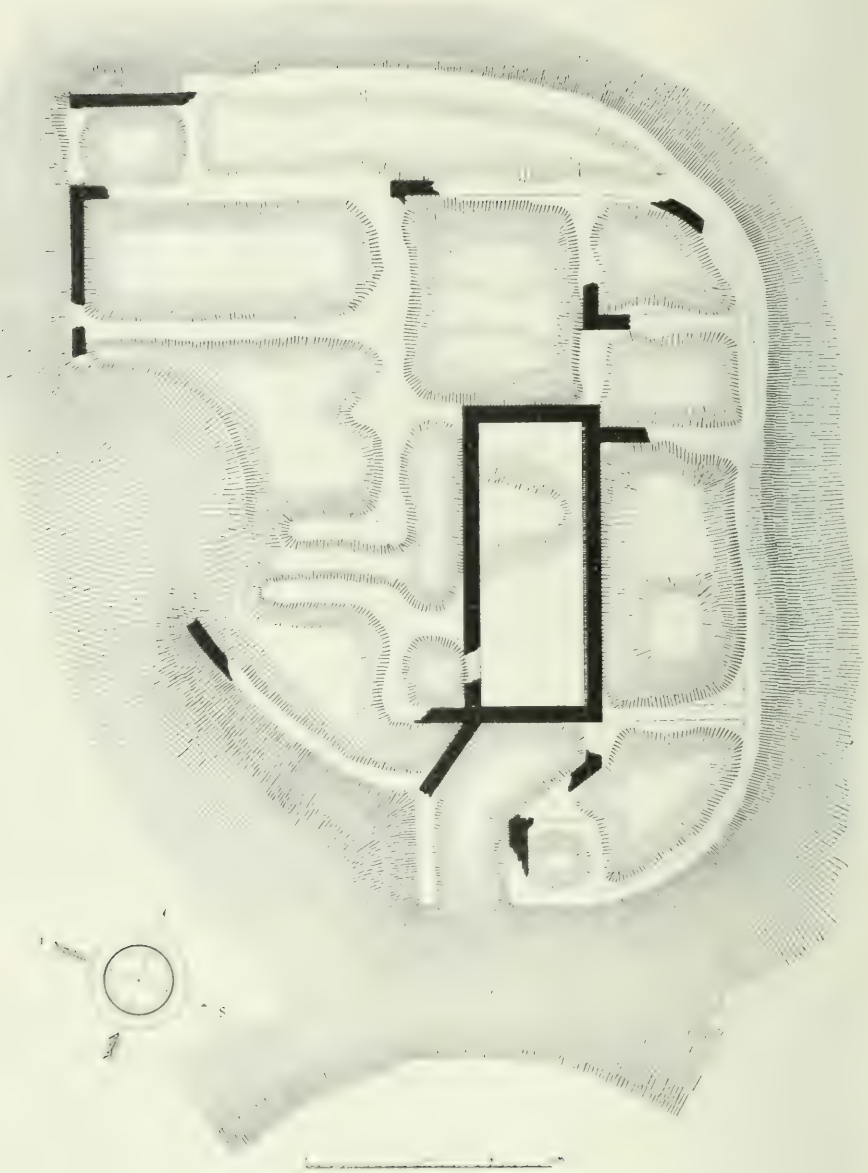

Obr. 116. Kunratice. Půdorys zříceniny hrádku.

Obr. 117. Kunratice, Kalvarie.

vys. na hranolu as ½ *m* vys. Na krychli na bocích stopy po barokní výzdobě.

Libeň.

Rais-Turek, o. c. 101.

Bývala tu tvrz, zaniklá beze stopy.

Liboř.

Čihák, o. c. 87. Rais-Turek o. c. 101. 220. Lier v Ottových „Čechách" XI., 392 (s vyobr.), Podlaha, o. c., 167.

Na pravém břehu potoka Libřice nad myslivnou „Moždířkou" vyorán byl r. 1894 hrob bojovníka z doby císařství římského. Pam. arch. 1807; Čihák, o. c. 36.

FILIALNÍ KOSTEL SV. JILJÍ, připomínaný již ve století XIV. jakožto farní. Malá ranně gotická stavba, příbuzná kostelu Jílovskému umístěním věže mezi presbytářem a lodí. (Viz pohled na obr. 118, podélný řez na obr. 119 a půdorys na obr. 120.)

Presbytář 4·85 *m* dlouhý, 5·71 *m* šir., 7 *m* vys., třemi stranami pravidelného osmiúhelníka uzavřený. V koutech stojí oblé polosloupy s konsolovitými hlavicemi, z nichž vycházejí žebra ve svorníku se sbíhající.

Ve třech stranách polygonálního závěru jest po jednom hrotitém oknu, z nichž okno ve zdi východní vyplněno jest kamennou kružbou.

Obr. 118. Libeř. Pohled na kostel.

Jest rozděleno kolmým prutem ve dvě části, z nichž každá jest nahoře zakončena hrotem s dvojnosou kružbou; hrot okna vyplněn byl pětilaločnou do kruhu vepsanou rosettou, která však při poslední opravě byla vytlučena. (Viz obr. 121.)

V jižní zdi presbytáře s e d i l e ozdobené nahoře profilovaným kamenným rámcem vybíhajícím ve tři hroty vyplněné dvojnosými kružbami a na hrotech ozdobené kamennými kyticemi, z nichž střední jest uražena. (Viz obr. 122.)

S a n k t u a r i u m 1·18 *m* vys., 0·92 *m* šir., v levo vedle sedile: obdélníkový výklenek se širokým profilovaným rámcem (viz obr. 123).

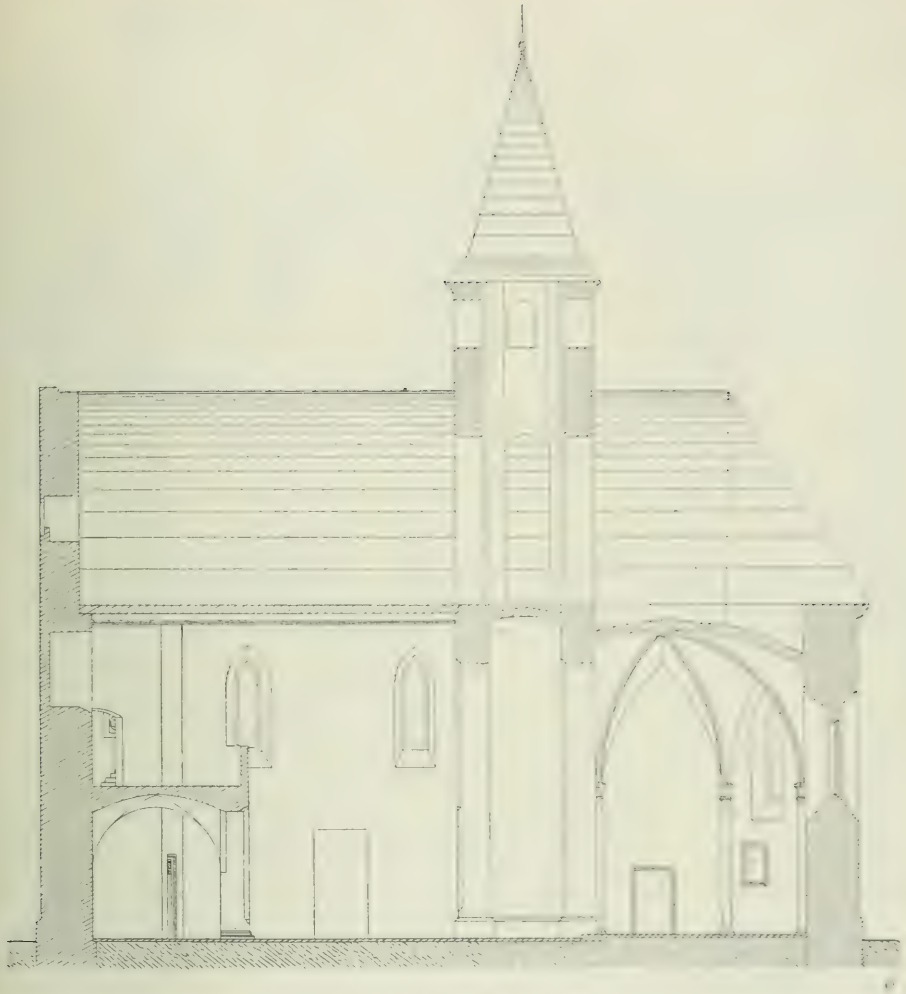

Obr. 119. Liboř. Příčný řez kostelem.

Před presbytářem dva hrotité vítězné oblouky za sebou ve vzdálenosti 1·72 *m*. Prostora mezi nimi mívala strop rovný; teprve r. 1864 obdržela nynější sploštělou klenbu segmentovou. Na zdivu těchto oblouků a na pásech na příč do nich sklenutých spočívá zdivo čtyrboké vížky.

Loď 8·45 *m* dl., 7·32 *m* šir., plochým stropem krytá, se strany severní i jižní dvěma hrotitými okny osvětlená.

V pozadí lodi kruchta spočívající na dvou křížových klenbách bez žeber. Klenby ty jsou v předu uprostřed opřeny o hranolový pilíř, jenž má profilovanou trnož a přední kolmé hrany sešikmené.

V rohu severozápadním šnekové schodiště vedoucí na kruchtu a dále na půdu. Vchod do tohoto schodiště má obdélníkové

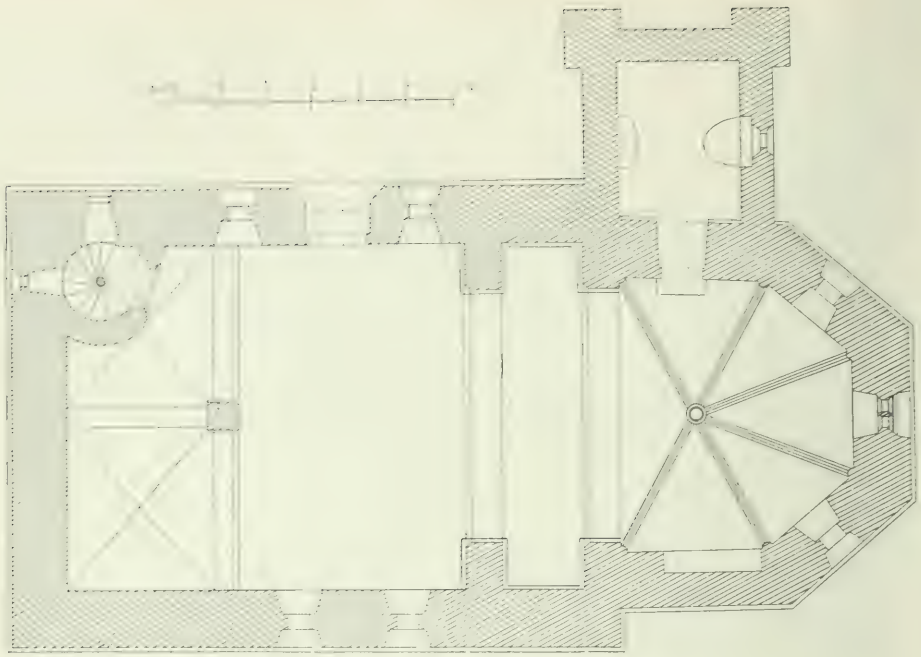

Obr. 120. Libeř. Půdorys kostela.

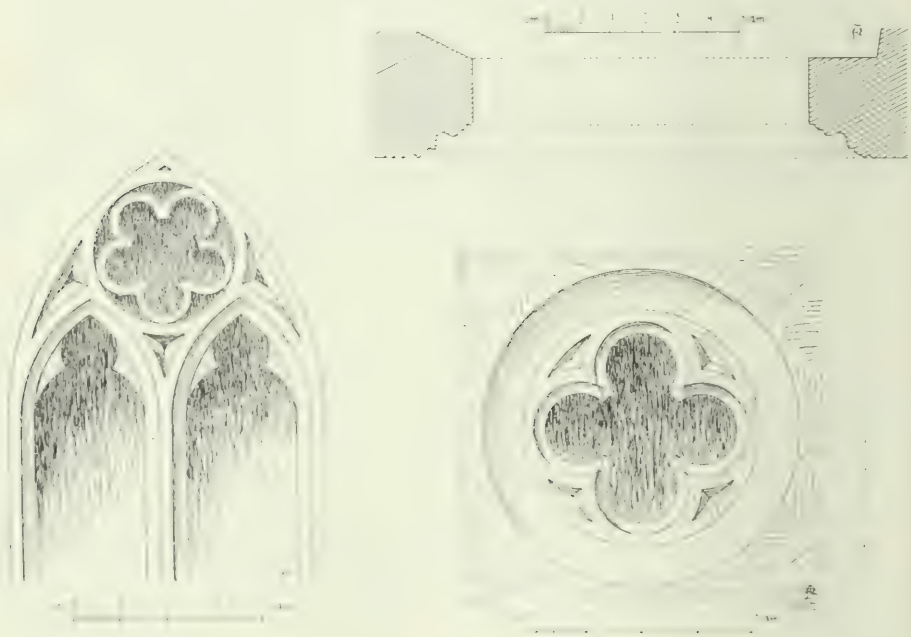

Obr. 121. Libeř. Kružba v okně, profil portálku, okénko ve schodišti.

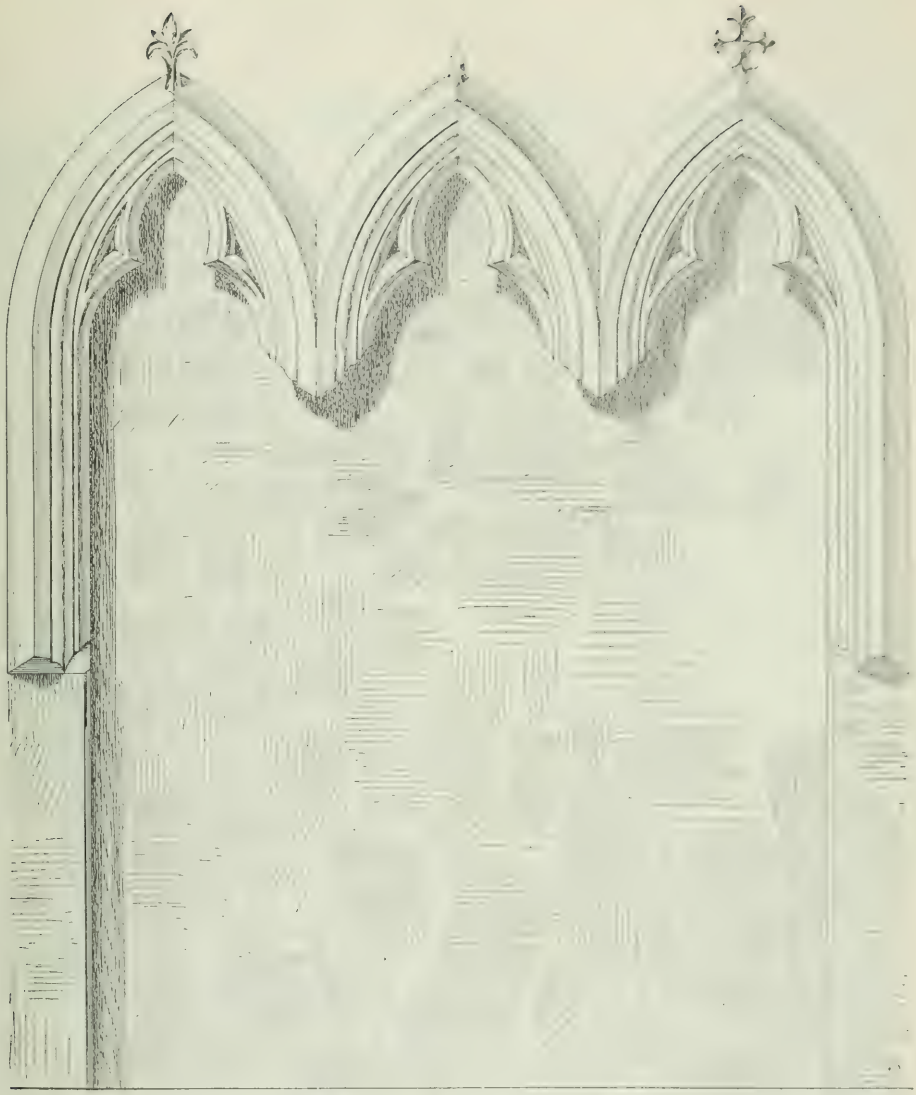

Obr. 122. Labeť. Sedile.

kamenné pažení profilované (viz obr. 121) a jest v horejších rozích ozdoben z opuky tesanými konsolami majícími podobu malých mužských postav, oděných krátkým rouchem, spjatým kolem boku řemenem (viz obr. 124 a 125).

Schodiště osvětleno jest se západní strany úzkým hrotitým okénkem s dvojnosou kružbou a se strany severní okénkem okrouhlým, jež vyplněno jest čtyrlistou kružbou (viz obr. 121).

Hlavní oltář barokní, pěkných forem, z konce století XVII. Po stranách sloupky zrnité kanellované s lupenovými hlavicemi; po stranách lalokovité řezby. Nástavek nahoře segmentovitým štítkem zakončený,

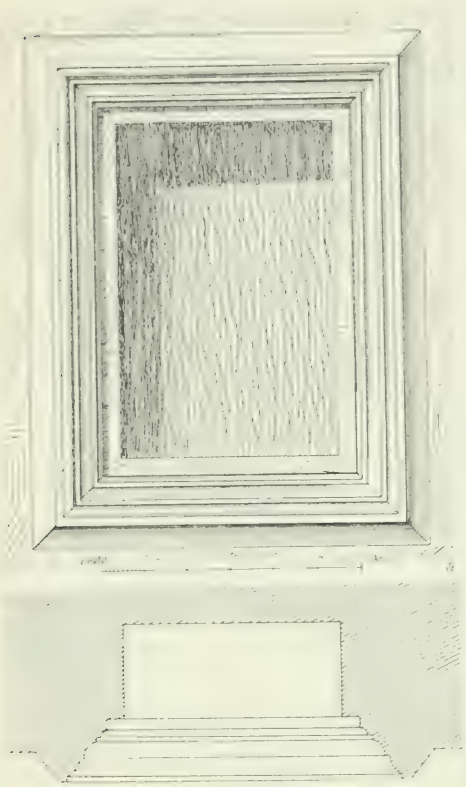

Obr. 124. Libeř. Sakristie.

Obr. 125. Libeř. Portálek do schodiště.

po stranách ovocnými festony a rozvilinami ozdobený. (Viz obr. 126.)

Obr. 126. Libeř. Konsola v portálku.

V mezeře mezi oběma vítěznými oblouky naproti sobě barokní skříňovité oltáře stejné úpravy, s novými sochami. Oba mají nahoře nástavek se soškami andílků po stranách; na jednom jest monogram Kristův, na druhém monogram Marianský.

Kazatelna pozdně renaissanční, z 2. pol. XVII. stol., dřevěná. (Viz obr. 127.) Řečniště polygonální s pilířky v nárožích, které mají hlavice pseudojonské a dříky dolů se zúžující, šupinovým

Obr. 120. Libež. Vnitřek kostela.

ornamentem vyplněné. Hořejší římsa zubořezem podložená. V bocích řečniště obrázky na dřevě dobře malované: 1. sv. Matouš, 2. sv. Marek, 3. Kristus se zeměkoulí v ruce, 4. sv. Lukáš podobiznu P. Marie malující, 5. sv. Jan; na dvířkách řečniště sv. Petr. V boční stěně schodiště na ka-

Obr. 127. Libeř. Kazatelna.

zatelnu vedoucího dva na prkně dobře malované obrazy: 1. umučení sv. Vavřince, 2. sv. Vavřinec podává almužnu (viz obr. 128.).

Z v o n y: 1. 0·70 *m* v prům., 0·55 *m* vys.; nahoře kolkolem majuskulový nápis: LVCIVS ♙ MARCVS ♙ MATHVS ♙ IOHANES ♙ MARIA + HILF ♙. (Viz faksimile na obr. 129.)

2. 0·71 *m* v prům., 0·60 *m* vys. Nahoře dvouřádkový nápis gotický minuskulový: leta ✠ božiho ✠ tisycnyho ✠ cccc° ✠ dewadesatého ✠ druhého

✠ tento ✠ zwon ✠ gest ✠ vdielan ✠ wy ✠ (2. i.) mymo ✠ bozi ✠ a matky ✠ bozy ✠ a swatcho ✠ gilgi ✠✠✠ (viz faksimile na ob. 130).

Obr. 130. Liber. Faksimile nápisu na zvonu č. 2.

Obr. 128. Liber. Malby na schodišti kostelním.

V dlažbě kostelní býval náhrobní kámen syna Viléma Křinického z roku 1556.

Západně od školy v místě řečeném „na valech" zbytky valů bývalého tvrziště.

Obr. 130. Liber. Faksimile nápisu na zvonu č. 2.

Libuš.

Tvrz stávala v místech bývalého stavení č. 1. Mohutné zdi vedle kuchyně hostinské dosud ji připomínají.

Lojovice.

J. Ler v Ottových „Čechách" XI., 370; Rais-Turek, o. c. 193—194.

ZÁMEČEK vystavěný na místě bývalého menšího kolem r. 1750. Prosté jednopatrové stavení o třech křídlech (viz pohled na obr. 131,

Obr. 131. Lojovice. Zámeček (před přestavbou).

půdorys na obr. 132). Stavení kryto šindelovou střechou, na níž barokní vížka. R. 1903 zřízena nová tašková střecha. Nad okny obloukovité římsoví. Uvnitř prostranné obdélníkové schodiště plochým stropem kryté, pilastry a římsami přímočarými, místy trojúhelníkově se lomícími, ozdobené. Vchody ze schodiště do místností přiléhajících vedoucí mají římsovaná nadpraží. — V levém křídle bývala kaple před nedávným časem zrušená, jejíž prostora změněna v místnosti obytné. Některé sochy s bývalého oltáře přeneseny do kostela v Kostelci Křížkovém.

Vchod do parku: zděné pilíře hranolové s kamennými barokními vásami a vkusné renaissanční mřížové dvéře z kutého železa, v některých částech nově doplněné. (Viz obr. 133.)

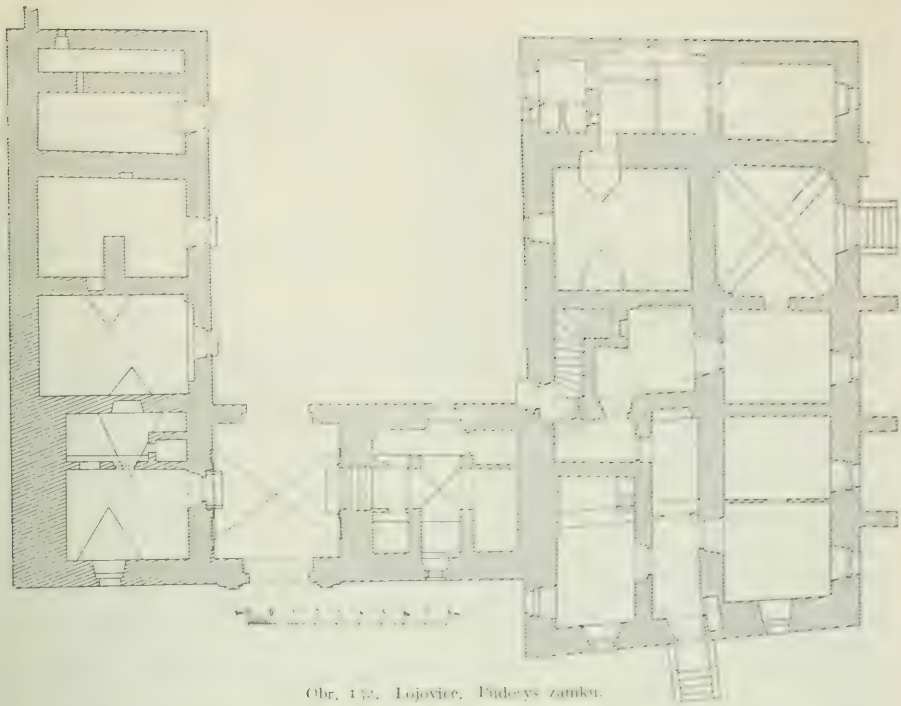

Obr. 132. Lojovice. Půdorys zámku.

Obr. 133. Lojovice. Mřížové dveře.

Michle.

Rais-Turek, o. č. 120; J. Lier v Ottových „Čechách" XI., 353; Podlaha, o. č. 274.

V okolí učiněny hojné nálezy praehistorické. R. 1888 při kopání základů k domu č. 256 na pravé straně Záběhlické silnice při úpatí Bohdalce vykopáno bylo asi pět koster, z nichž některé byly obloženy velikými kameny. R. 1889 při kopání

Obr. 1[illegible]. Michle. (J. Zeiska).

základů k vedlejšímu domu (č. 567) vykopány byly tři kostry a při nich nádobka, bronzové pinzety a dvě spony.

R. 1890 asi 10 minut od Michle objeveno bylo přes třicet kulturních jam nad potokem Botičem.

Ve Velíkově pískovišti kulturní jámy, a v nich zajímavý pohřeb nespáleného děcka v popelnici.

V zahradě p. Voláka udeřeno bylo r. 1893 na kulturní jámy, kosti, popel a střepiny obsahující. Střepiny upomínaly jednak na sídliště Přemyšleňské, jednak na Dobřichovské; ráz třetích nebyl dosti význačný.

Za stodolou p. V. Černého vykopána kulturní vrstva popelovitá více než 2 *m* silná. Vrstva ta skládá se vlastně z vrstev několika. Nejspodnější, asi 10 *cm* mocná, obsahovala střepy rázu Přemyšleňského: střepy totiž hrubé s nalepenou proužkou prstem hrubě důlkovanou nebo prsty vtlačovanou, potom jemnější střepy ponejvíce tuhované se slabě zahnutým okrajem. Vrstva druhá, asi 25 *cm* silná, od prvé desíti-

centimetrovou vrstvou písčitou oddělená, byla nejtmavější, téměř mastná, a v ní nalezeno bylo nejvíce střepin rázu pohřebiště Dobřichovského z jemně plavené hlíny na kruhu hrnčířském dělaných, hladkého povrchu a sličně zdobených. Vrstva třetí obsahovala střepy nádob z hlíny pískem silně smíšené s příměsí slídy, práce hrubé a nedbalé s řídkými ozdobami.

Pěknou sbírku starožitností michelských má museum v Jílovém. — Srvn. Dr. B. Kohout, Pam. arch. XVI., 755, 759; Píč, „Čechy předhist." I., 210.

Obr. 135. Michle. Farní kostel.

„LIBUŠINA KOUPEL" neboli „JEZERKA" (srvn. „Světozor" 1868, 363, 365—366 s vyobr., Lier v Ottových „Čechách", XI., 354, Rais-Turek 121, 222, Herain, Stará Praha, Výklad k Jansovým obrazům, str. 236, Ruth, Kronika král. Prahy 654 s vyobrazením na str. 655.), západně od Michle u zahrady „Šustrovky", rybníček, při jehož západním břehu obdélníková (5·60 *m* dl., 2·80 *m* šir.) vodní nádržka z pískovcových kamenů (viz obr. 134). Na východní straně nádržky vytesán jest ve

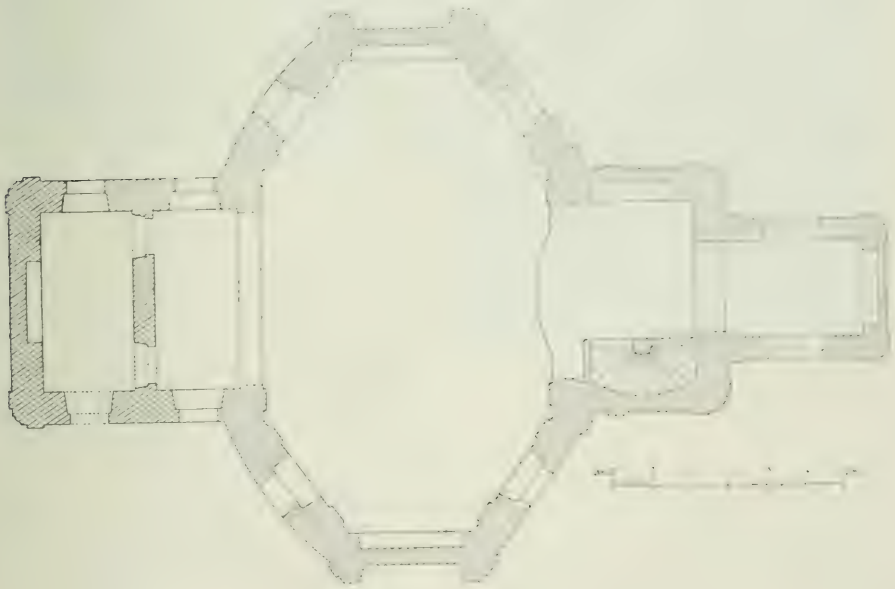

Obr. 136. Michle. Půdorys kostela.

třech řádcích valně porušený a z části již nečitelný nápis, jenž dle Heraina zněl: „Anno 1636 obnoveno nákladem Jana Trnky z Kolburku*) měšťana Nového města Pražského.“

FARNÍ KOSTEL NAROZENÍ PANNY MARIE, původně kaple vystavěná r. 1724 nákladem professora JUDra Václava Neumanna z Puchholtze, malé stavení, mající v půdorysu tvar na příč protáhlého osmiúhelníka, při jehož východním boku jest přístavek obsahující obdélníkový presbytář a sakristii, a při boku západním rovněž obdélníkový přístavek s kruchtou; před tímto přístavkem jest ještě nízká předsíň (viz pohled na obr. 135. půdorys na obr. 136). Celá vnitřní prostora má strop rovný. Nad průčelní zdí předsíně jest barokní volutový štít s oválovým slepým oknem, pod nímž v římse jest v kameni tesaný znak zakladatelův. Nad průčelím kostela samého jest rovněž barokní štít spočívající na attikovém zdivu, na jehož koncích jsou nízké kamenné pyramidky.

Obr. 137. Michle. Socha Madonny.

Hlavní oltář barokní, dřevěný, s rozvilinovými řezbami po stranách; v hořejší části skupina „Nejsv. Trojice“, po stranách nad brankami barokní sochy sv. Václava a sv. Jana Nep. Obraz nový.

V osmiboké lodi stojí naproti sobě barokní boční oltáře. Oltář na straně evangelijní má obraz (na plátně) sv. Jana Nep. anděly neseného (v rohu obrazu vymalován znak Václava Neumanna z Puchholtze); po stranách sošky: anděl s váhami a mečem a anděl s knihou. Oltář na straně epištolní má nejvýše sochu Boha Otce, kolkolem pak sošky větších i menších andělů s nástroji umučení; uprostřed obraz na plátně malovaný „Ježíš

*) Ruth na uv. m. míní, že jméno to znělo: „Funk (n. Fink) z Goldburku“.

na hoře Olivetské". Vše to z pol. XVIII. stol. Na tomto oltáři stojí socha Madonny s Ježíškem 1·38 *m* vys., z hruškového dřeva řezaná a nově polychromovaná, zajímavá práce pozdně gotická, darovaná sem r. 1856. (Viz obr. 137.)

Zvony: dva malé; na jednom relief Madonny Staroboleslavské, na druhém relief sv. Václava a letopočet 1833.

Obr. 138. Michle. Terassa v bývalé vinici u „Šustrovky".

„ŠUSTROVKA" (čís. 68). Letohrádek jest proste jednopatrové stavení v nynější podobě z r. 1835. V bývalé vinici ve svahu k rybníčku se sklánějícím barokní zděná terassa (viz obr. 138). Uprostřed pručelí terassy jest vchod do sklepení pod ní se nalézajícího. Nad touto terassou o něco dále v pozadí jest do stráně vestavěna terassa druhá s třemi mělkými výklenky.

Mokřany.

J. Lier v Ottových „Čechách" XI., 370; Rats-Turek, o. c. 105.

V úvalu nade vsí stávala kdysi tvrz, v XVI. stol. již pusta.

Mstibín viz Hradišťko.

Nusle.

Rais-Turek, o. c. 120. 222; Ruth, Kronika 795—799.

Značný počet praehistorických nálezů. Z nich ojediněle dostal se do Musea král. Českého tyglík na tavení kovů bez označení naleziště.

Obr. 139. Nusle. Vása z bývalého zámeckého parku.

Proti hostinci „na Černohradě" nalezeny byly při dobývání štěrku dvě peci podoby hruškovité, v největší šířce 40 *cm* mající, asi 80 *cm* hluboké.

Nedaleko odtud při stavbě dnešního seřaďovacího nádraží nuselsko-vršovického objeveny byly popelovité jámy asi 50 *cm* hl. a 70—100 *cm*; v nich byly ponejvíce

malé nádobky, v každé obyčejně po dvou, naplněné popelem, též zbytky parohů a bronzové závitky.

Jiné větší jámy kulturní s dnem hlinou vymazaným vyskytly se na prostranství mezi Vršovicemi a nádražím nuselsko-vršovickým a r. 1895 v údolí nuselském při stavbě silnice za domkem mezi loukou a přechodem přes dráhu v odkopané části návrší Pankráckého.

Na několik hrobů udeřeno bylo r. 1897 na novostavbách při silnici do Michle. Srvn. Bř. Jelínek, Mitth. Anthr. Wien XXI. 16. Pič, „Čechy předh." I., 211.

ZÁMEK zde stávavší, jejž vystavěl hrabě Jan Josef z Vrtby, nejvyšší purkrabí Pražský, na počátku XVIII. stol., byl před několika

Obr. 140. Pohled na údolí Nuselské kolem r. 1820.

lety úplně zbořen a na jeho místě vystavěny byly nové činžovní domy.

Z bývalého parku zámeckého zachovala se pěkná barokní vása dekorativní, z pískovce tesaná (výška její jest 92 *cm*, průměr v nejširším místě 60 *cm*). Na spodní části festony z úst lidských hlav vycházející, hořejšek jest markantně vrubován a nejvýše jest z kamene tesaná kytice. (Viz obr. 139.) Vása tato stojí nyní v městském parku nuselském.

Bývalé půvabné údolí Nuselské jest nyní téměř již úplně zastavěno domy rychle se šířící obce. Zajímavý pohled na údolí Nuselské z r. asi 1820 chová se v zemském museu. Jest to akvarel 16·6 *cm* šir., 11·5 *cm* vys.; pod ním jest nápis: „Eine Partie aus Nussel gegen Abend. Gustav dess. d'apres la nature." Na pohledu tom viděti jest v předu pivovar Nuselský, dále v levo bývalý mlýn, jenž si dodnes celkem zachoval silhouettu

svého rozložitého štítu.*) Dále v pozadí údolí viděti bývalý letohrádek „Folimanku". Nad údolím vypíná se Karlov, v pravo od něho viděti „Zvonařku" a pod strání vínem porostlou v údolí kapličku sv. Rodiny.

Paběnice.

Sedláček, Místop. Slov. 670; Merhout, Histor. Rozhl. II., 28.

Dříve veliká vesnice, která v druhé polovici XVI. stol. úplně zpustla tak, že tu lidé vůbec nesídleli. Dnes je to malá osada. V Paběnicích dosud jsou zbytky starých zdí z bývalé osady patrny; při orání tu též nalezli množství kostí, zbytky železné a pod.

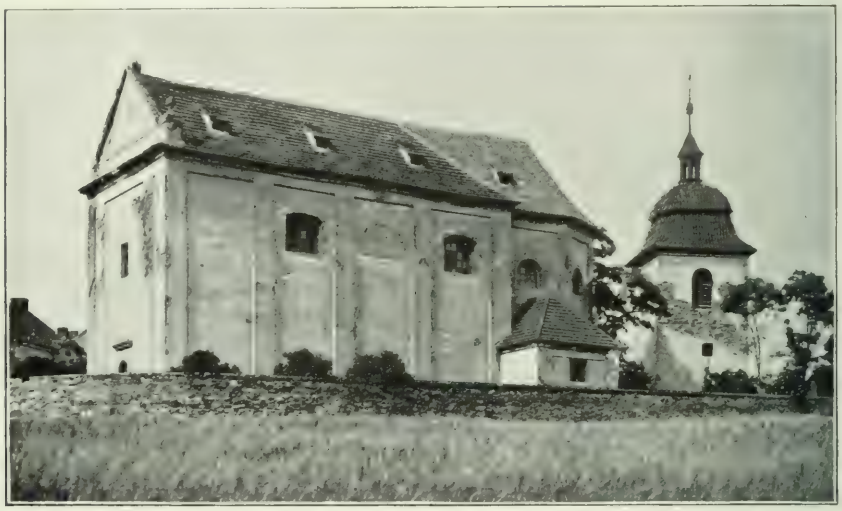

Obr. 141. Pankrác. Kostel.

Pankrác.

Světozor 1867, 164 (s vyobr.), Hálkovy „Květy" 1867, 148 (s vyobr.), Rais-Turek, o. c. 124—128, 222; Ruth, Kronika Pr. I., 47—49.

Za trestnicí směrem k Libušině Lázni nalezeny popelovité jámy s nádobami. Srvn. Bř. Jelínek, Mitth. Anthr. Wien XXI., 16; Píč, Čechy předh. I., 211.

FILIALNÍ KOSTEL SV. PANKRACIA, v nynější podobě vystavěn v druhé pol. XVII. stol. (viz pohled na obr. 141, půdorys na obr. 142); jednoduchá stavba barokní.

*) V jednopatrové budově té (č. p. 11) nalézá se nyní strojovna továrny Holoubkovy. Ve štítu východním pod okenní římsou jest barokní kartuše s nápisem „RENO. 1743", jenž vztahuje se patrně k obnovení stavby toho roku. Nad prostředním oknem patra jest rovněž barokní kartuše s nápisem již nečitelným; patrna jsou toliko písmena AD a pod tím ICA.

Presbytář zevně zakončen třemi boky osmiúhelníka, uvnitř však zakončen segmentovitě a sklenut jest výsečovou klenbou.

Loď obdélníková o čtyřech klenbových polích, z nichž pole při průčelí západním obsahuje kruchtu, která podklenuta jest křížovou klenbou. Jednotlivá pole mají výsečovou klenbu valenou a oddělena jsou od sebe pásy, jež vybíhají z římsových hlavic polopilířů.

Zevnějšek zcela prostý, stěny toliko hladkými lisenami nahoře navzájem spojenými oživené. Nad průčelím trojúhelníkový štít na prostém attikovém zdivu, při jehož koncích stojí kamenné koule.

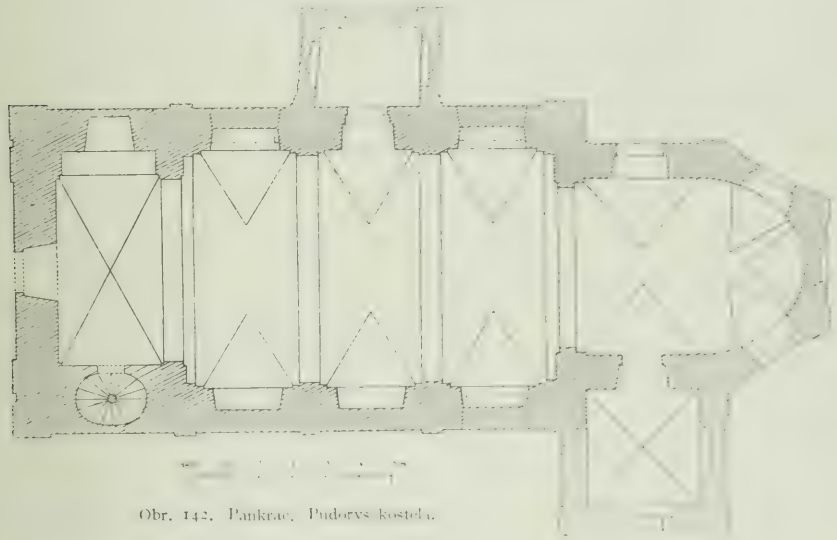

Obr. 142. Pankrác. Půdorys kostela.

Klenba presbytáře ozdobena malbami. Uprostřed v kruhovém poli: anděl s palmou v oblacích; kolkolem menší andílkové. Ve výsečích čtyři znaky a monogram IHS. (Viz obr. 143.)

Hlavní oltář (viz obr. 144) má na stěně malovanou architekturu barokní s malovanými sochami sv. Kosmy a Damiana po stranách; nahoře v malovaném nástavku oválový obrázek Boha Otce; po stranách na volutách sedící andělé. Před malovanou architekturou zavěšen veliký obraz na plátně představující sv. Pankráce; slabá práce od *Fr. Roseta* z r. 1865. Na tabernakulu malé (*cca* 43 *cm* vys.) sošky dřevěné: sv. Václav a sv. Vít, dobré práce barokní.

Na stěnách presbytáře malované pilíře.

Kazatelna z druhé pol. XVII. stol. se zajímavými řezbami festonovými.

V lodi ve výklencích mezi pilíři oltáře s architekturami barokními na omítce malovanými, na severní straně dva, na straně jižní tři. Do architektury vsazeny jsou obstojné soudobé obrazy na plátně malované. Z nich poměrně nejlepší jsou obrazy na prostředním oltáři jižní strany.

Dole jest obraz představující sv. Václava s korouhví, podávajícího klečící sv. Ludmile palmu; nahoře v nástavku sv. Vít (poprsí). Na posledním

Obr. 143. Pankrác. Klenba presbytáře.

oltáři strany jižní obraz: Sv. Jan Nep. klečící před křížem andílky neseným; v pozadí drobná scéna svržení s mostu; v hořejším nástavci obraz P. Marie Staroboleslavské.

Na protějším oltáři strany severní obraz na omítce: Stigmatisace sv. Františka; slabá práce.

Na ostatních oltářích jsou původní obrazy zakryty novějšími uměleckými bezcennými obrazy a soškami.

Obr. 111. Pankrác. Vnitřek kostela.

Nad postranním vchodem vedoucím se strany severní namalován cís. orel, který má na prsou štítek s českým lvem. Orel ten zpola zakryt obrazem bez rámce před ním zavěšeným. Jest to pohled na Vyšehrad na plátně malovaný 1·07 *m* vys., 1·48 *m* šir., zašlý, práce druhé pol. XVII., archaeologicky nevěrná. Výklad k obrazu tomu zavěšen jest v jednoduchém rámci pod ním. Proveden jest štětcem soudobým na plátně a zní: „Vera effigies

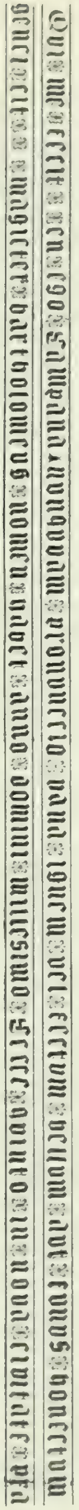

Obr. 145. Pankrác. Faksimile nápisu na zvonu č. 1.

castri Wissehradensis usque ad Annum 1420 existentis, quod eodem anno 4. Nonas Novembris ex odio Catholicorum, et maxime vindictam Joannis de Praga, praepositi Wissehradensis, qui ad Hussi damnationem concilium Constantiense potissimum impulit, ab haereticis cum sacrosancta regia collegiata Basilica ss. Petri et Pauli, Vaticanae, ut tunc Romae stabat, persimili, cum sacellis ab ipsis Christianae Religionis pene initiis plerisque erectis ferro et flamma est dirutum et eversum. Consignatio locorum: *A.* S.

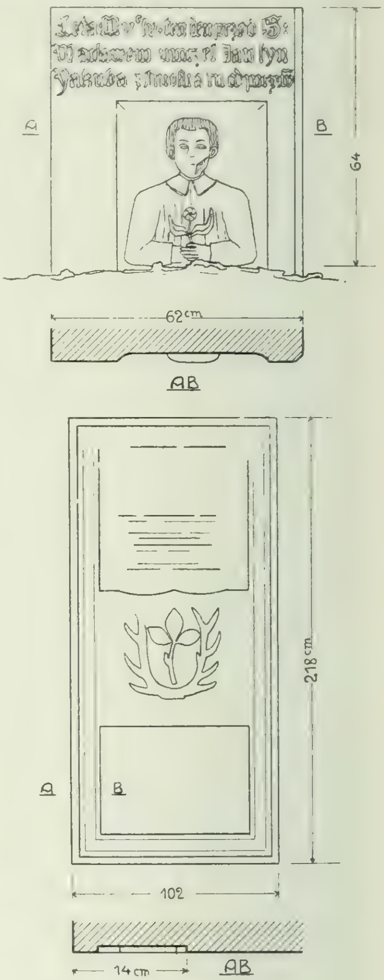

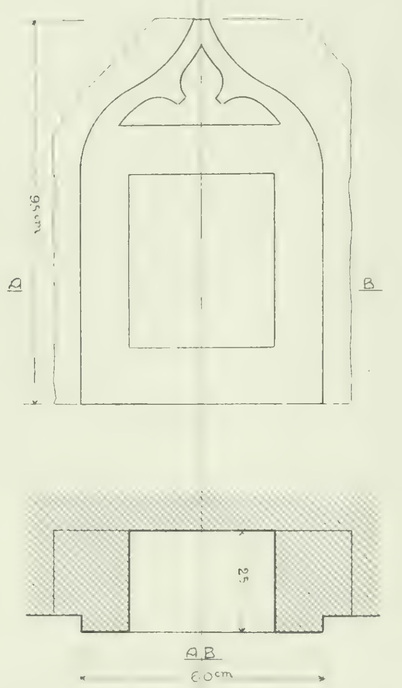

Obr. 146. Pankrác. Sanktuář a náhrobní desky ve zdi hřbitovní.

Sancta Basilica SS. Petri et Pauli Apostolorum. *B.* Eccl. S. Clement. P. M. *C.* Cap. S. J. Bapt. *D.* S. Mauricii M. *E.* Palacium Regium. *F.* Turris Neklan."

U kostela čtyrboká zvonice, krytá prejzovou mansardskou střechou, na jejímž vrcholu jest lucernovitá plechem pobitá vížka. Na sev. boku zvonice kartuše s nápisem nečitelným.

Zvony: 1. 1·02 *m* v prům., 0·86 *m* vys. Nahoře dvouřadkový minuskulový nápis: ≡ ≡ en ≡ ego ≡ Campana ◊ nunquam ≡

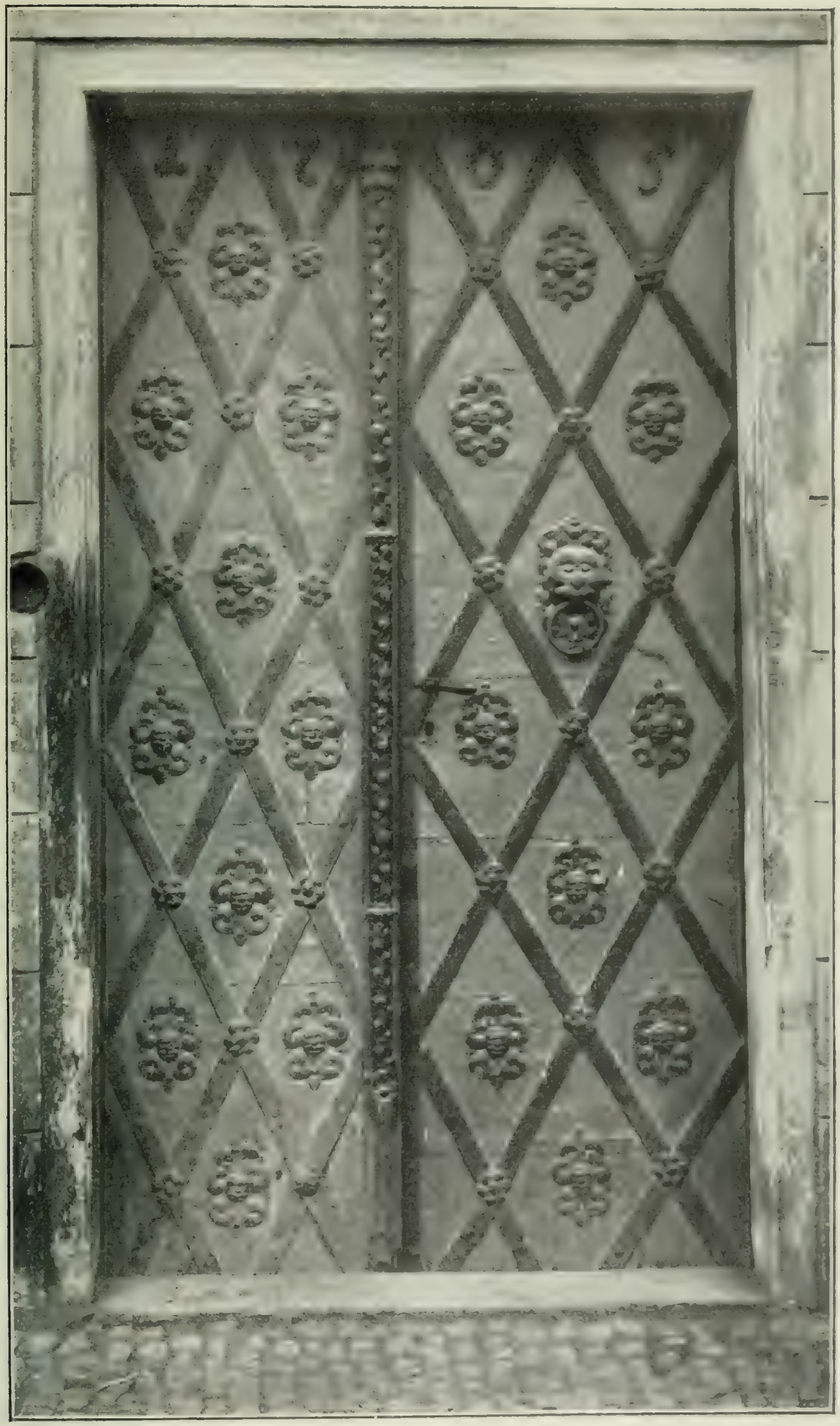

Obr. 147. Pankrác. [illegible]

pronuncio ✠ vana ✠ ignem ✠ vel ✠ festum ✠ bellum ✠ aut ✠ funus ✠ honestum. Qui ✠ me ✠ fecit (2 ř.:) magister ✠ bartholomeus ✠ nomen ✠ habet ✠ anno ✠ domini ✠ millesimo ✠ Cccc ✠ quinto ✠ in nova ✠ ciuitate ✠ pragensi ✠ ciꝛ ✠ ✠. (Viz faksimile na obr. 145.) Na plášti relief sv. Jakuba ($13^1/_2$ *cm* vys.).

2. Zvon slitý r. 1582 od *Brikcího z Cimperka*, přelit byl 1862 od *Bellmanna* v Praze. Z bývalé výzdoby nic neodlito; toliko nápis mo-

Obr. 148. Pankrác. Socha sv. Jana Nep.

derním písmem: „TENTO ZWON VDIELAL SLOWVTNY BRYKCY Z CYNPERKV ZWONARZ W PRAZE K SWATEMV PANGRACY KV POCTIWOSTI A SLAWIE NEYSSWIETIEGSSY TROGICE SWATE A BLAHOSLAWENE GEDINEMV WIECZNEMV PANV BOHV. NAKLADEM WSSECH OSADNICH TEHOZ KOSTELA LETA PANIE 1582".

Ve zdi hřbitovní jsou zazděny:

1. Sanktuář 95 *cm* vys., pocházející nepochybně z presbytáře kostela dřívějšího. Plochý, široký kamenný rámec obklopuje dole obdélníkový výklenek 25 *cm* hluboký a končí se nahoře oslím hřbetem vyplněným slepou kružbou. (Viz obr. 146.)

2. Náhrobní kámen pískovcový, zazděný bokem k zemi, 2·18 *m* dl., 1·02 *m* šir. Uprostřed slabé stopy po erbu: větévka s třemi listy mezi dvěma parohy. Nápis úplně otřelý; jen tu a tam některé písmeno dosud lze rozeznati. (Viz obr. 146.)

3. Náhrobní kámen z r. 1555 z červeného pískovce. Dolejší část jest v zemi zasypána; část vyčnívající jest 64 *cm* vys. a 62 *cm* šir. Nahoře nápis: „Leta Mvclv ten den przed S: Waclawem umrzel Jan syn Yakuba z Nuosli a tu odpocziw." Uprostřed v reliefu postava hocha, jenž v rukou na prsou drží kvítek. (Viz obr. 146.)

Dvéře železem pobité ve vchodu do domu čp. 87 v Benešově třídě. Dvoukřídlové, uprostřed sloupec prosekávaný; plochy křídel železnými plochými pásy kosmo se křižujícími rozděleny v pole kosočtvercová, vyplněná štítky z plechu tepanými. V sečných bodech pásu šestilisté rosetty. Na pravém křídle dveří lví hlava s kruhem. Nahoře z plechu vyřezané číslice letopočtu 1705. Dvéře tyto pocházejí prý z některého kostela pražského. (Viz obr. 147.)

SOCHA SV. JANA NEP. v pravo u bývalé silnice Táborské, nyní v Benešově třídě vedle domu čp. 322, z pískovce tesaná cca 1·5 *m* vys.; obstojná barokní práce ze sklonku XVII. st. Z původního podstavce zbyla hořejší část s tesanou barokní kartuší. Dolejší část podstavce v nedávné době osekána a vytesán na ní nevkusný kalich. Socha tato neprávem od některých pokládána byla za sochu M. Jana Husi. (Srvn. Ruth, Kronika Pr. I., 47. Jan Šlechta-Křivoklátský ve „Vinohrad. Listech" 1. ledna 1900, Jan Herain v „Národn. Listech" 17. ledna 1900; vývody posledního prokazují jasně, že socha představuje sv. Jana Nep.) Viz obr. 148.

Písnice.

Rais-Turek, o. c. 108. 220.

Nalezeny tu byly praehistorické nádoby.

SLOUP „BOŽÍ MUKA"; na čtyrbokém, nahoře sešikmeném podstavci oblý sloup s jednoduchou oblounovou hlavicí nesoucí čtyrbokou část s výklenky po stranách a s římsou a nízkou stříškou nahoře.

Podol.

Lehner v „Methodu" XVII., 26; Rais-Turek, o. c. 128—131; Podlaha, o. c. 270—280.

FARNÍ KOSTEL SV. MICHAELA ARCHANDĚLA, malá, původně snad románská stavba s chorem pravoúhlym, jak souditi lze

z půdorysu (viz obr. 149); jinak však na celé stavbě není žádných známek slohu románského. Loď rozšířena byla r. 1887 k západní

Obr. 149. Podol. Půdorys kostela.

straně přístavkem. Původní část lodi má strmou prejzovou střechu s vysokými štíty; na střeše jest vížka sanktusníková plechem po-

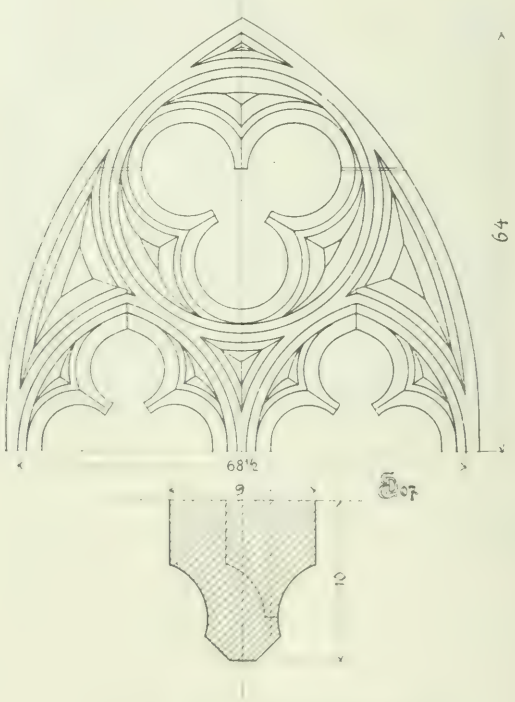

Obr. 150. Podol. Kostel. Gotická kružba.

bitá. K severnímu boku presbytáře přiléhá přístavek stejné výše s kostelíkem, obsahující sakristii a oratoř.

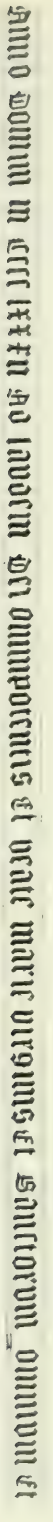

Obr. 151. Podol. Faksimile nápisu na zvoně č. 1.

Stropy v presbytáři i v lodi jsou rovné.

Vítězný oblouk jest polokruhový.

Zevně do jižní stěny nového přístavku zazděna mezi okny gotická kružba, která bývala v okně presbytáře. (Viz obr. 150.)

V sínci zavěšen kříž; na něm ze dřeva řezaný pnící Kristus odepjatou pravicí žehná; obstojná barokní práce, patrně zbytek nějakého sousoší.

Zvonice v rohu bývalého hřbitova, jihovýchodně od kostela, dřevěná, prkny obitá, na nízké podezdívce.

Zvony: 1. 87 *cm* v prům., 75 *cm* vys. Nahoře nápis minuskulový: „Anno domini mccccLxxxii Ad laudem Dei omnipotentis Et beate marie virginis Et Sanctorum omnium Et. (Viz faksimile na obr. 151.)

2. s nápisem: „IOHANN WENZEL KÜHNER GOSS MICH IN DER K. K. NEÜSTADT PRAG 1790". Na plášti relief sv. muč. římských Jana a Pavla.

3. s nápisem: „GEGOSSEN IN PRAG VON CARL BELLMANN 1827. BEIGESCHAFT ZUR ZEIT DES HERRN JOSEPH EDLER VON HOCH GVBERNIAL-RAT UND STADT HAUPTMANN". Na plášti relief sv. Václava.

Popovice (Velké Popovice).

(Prv. název Adamovice.)

Jan A. Sedlák, „Farní osada Velké Popovice" 1885; J. Lier v Ottových „Čechách" XI., 368; Rais-Turek, o. c. 199—201; Podlaha, o. c. 183.

FARNÍ KOSTEL P. MARIE SNĚŽNÉ býval zcela malý, pouze nynější presbytář; rozšířen byl přistavbou ke konci století XVII.

Obr. 152. Popovice — Půdorys kostela.

a opětovně r. 1897, kdy odbouráno bylo dosavadní průčelí (při čemž zničen byl pěkný barokní štít průčelní) a kostel k západu prodloužen. R. 1726

Obr. 153. Popovice. Kalich a monstrance.

byla bývalá zvonice nad sakristií zvýšena v nynější věž, jejíž cibulovitá střecha nahražena byla r. 1876 střechou jehlanovitou.

Presbytář třemi boky uzavřený, překlenutý valenou klenbou výsečovou. (Viz půdorys na obr. 152.) Uvnitř ve výklencích

Obr. 154. Papovice. Lampa [illegible]

šikmých stěn presbytáře dřevěné barokní sochy sv. Petra a Pavla, zakoupené r. 1888 z kostela Vyšehradského.

Vnitřní zařízení nové.

Monstrance (viz obr. 153) 60 *cm* vysoká, stříbrná, z části pozlacená, paprsková; před paprsky prolamovaná práce rozvilinová; v rozvilinách čtyři andílci s odznaky umučení Páně; pod středem upevněno srdce s rytým dvojznakem Mitrovským

a Vrtbovským a letopočtem 1721. Na noze dekor páskový a festonový; mezi tím okřídlené andílčí hlavinky. Na noze značka Staroměstská s letopočtem 1704 a značka zlatníkova:

K a l i c h y: 1. 23 *cm* vys., stříbrný, pozlacený. Na noze mezi lupenovým dekorem v oválových polích tepaná poprsí: sv. Václav, sv. Zikmund,

Obr. 156. Popovice. Zříceniny kaple sv. Prokopa.

sv. Ludmila. Na nodu andílčí hlavinky. Na prolamovaném košíčku vytepána poprsí: sv. Vít, sv. Vojtěch, sv. Josef. Značka Staroměstská a NR.

2. stříbrný, pozlacený, s tepaným dekorem; na noze značka Malostranská s letopočtem 1704 a značka zlatníkova

L a m p a p r o v ě č n é s v ě t l o, mosazná, dobrá prosekávaná práce motivu rostlinných s nasazenými ciselovanými andílčími hlavinkami. (Viz obr. 154.)

Z v o n y: 1. 80 *cm* v prům., 64 *cm* vys. Nahoře dvojřádkový, gotickou minuskulí provedený nápis: „letha ❀ bozyho ⁝ tisycyho ⁝ cztyrzysteho ⁝ dewadesateho ❀ osmeho ❀ tento ⁝ zwon ⁝ dielan ❀ alelvia

(2. ř.): ❀ yan ❀ konwarz ❀ dielal ❀ ten zwon z''. (Viz faksimile na obr. 155.)

2. 1·06 *m* v prům., 82 *cm* vys. Nahoře i při dolejší obrubě ornamentální pásy; pod hořejším pásem guirlandy. Nápis: „KE CTI SV. PETRA A PAWLA APOST. NA OUTRATY KOSTELA POPOWSKEHO S. MIKOL. NALE. POSWIETIL MNIE ANSELMVS WLACH OPPAT W PRAZE ANNO 1728. LIL WALENTIN LISSIACK MAL. STR.“ Polovypuklina sv. Petra a Pavla.

3. 65 *cm* v prům., 50 *cm* vys. Nahoře nápis: „IOHANN WENTZEL KÜHNER GOSS MICH IN PRAG 1787“. Pod nápisem guirlandy. Na plášti relief P. Marie a na druhé straně relief sv. muč. římských Jana a Pavla.

ZŘÍCENINY KAPLE SV. PROKOPA na vrchu Dalešce. Kaple ta byla vystavěna kolem r. 1700, zrušena r. 1780, načež sloužila za obydlí dělníkům. R. 1844 vyhořela a zdivo z ní částečně rozebráno. Dosud zachoval se značný zbytek zdi strany jižní, asi 6 *m* vys., 9 *m* dl. a 1 *m* sil. Zdivo jest dílem cihlové, dílem z lámaného kamene. (Viz obr. 149.)

TVRZIŠTĚ na západním svahu vrchu Dalešky nad farským rybníčkem. Znatelny valy.

Práč (Práče).

Rais-Turek, o. c. 131—132, 225. J. Lier v Ottových Čechách XI., 351.

Nalezena tu kulturní vrstva, dosud blíže neprozkoumaná.

Pratětice.

Zaniklá ves u Krče.

Přívoz Kamenný.

Rais-Turek, o. c. 202; Podlaha, o. c. 161.

FILIÁLNÍ KOSTELÍK SV. LIDMILY, jednoduchá obdélníková stavba (12·3 *m* dl., 7·22 *m* šir.), zbudovaná r. 1681. Presbytář, na zevnějšku od ostatní stavby neodlišený, jest uvnitř 2·3 *m* dlouhý. Celý kostelík má valenou výsečovou klenbu. V pručelí jest prostý štít s volutami po stranách. Na střeše hranolová vížka s jehlancovou stříškou.

Oltářík ranně barokní, prostý, z konce XVII. stol. Dole po stranách malé výklenky se soškami sv. Zikmunda a Václava; uprostřed obraz sv. Ludmily na plátně, necenný (asi z konce XVII. stol.); nahoře sošky dvou biskupů a nejvýše krucifix se soškami P. Marie a sv. Jana po stranách.

Na stropě presbytáře nápis barvou provedený: „Založenij chrámu Panie S. Lidmilly 1681.“

Psáry (Psáře).

Sedláček. Míst. sl. 740; J. Lier v Ottových „Čechách" XI., 360; Jan Hroník v „Časopisu Společnosti přátel starožitností" 1906.

V době předhusitské bývala tu tvrz.

Pyšely.

J. Lier v Ottových „Čechách" XI., 370; Rais-Turek, o. c. 17, 204; Podlaha, o. c. 195; Frant. Václ. Pokorný, Památnosti městečka Pyšely.

FARNÍ KOSTEL POZDVIŽENÍ SV. KŘÍŽE (viz pudorys na obr. 157. a pohled na obr. 158.) byla původně malá, nepochybně románská stavba o malé obdélníkové lodi s hranolovou pručelní věží. V r. 1781—1783

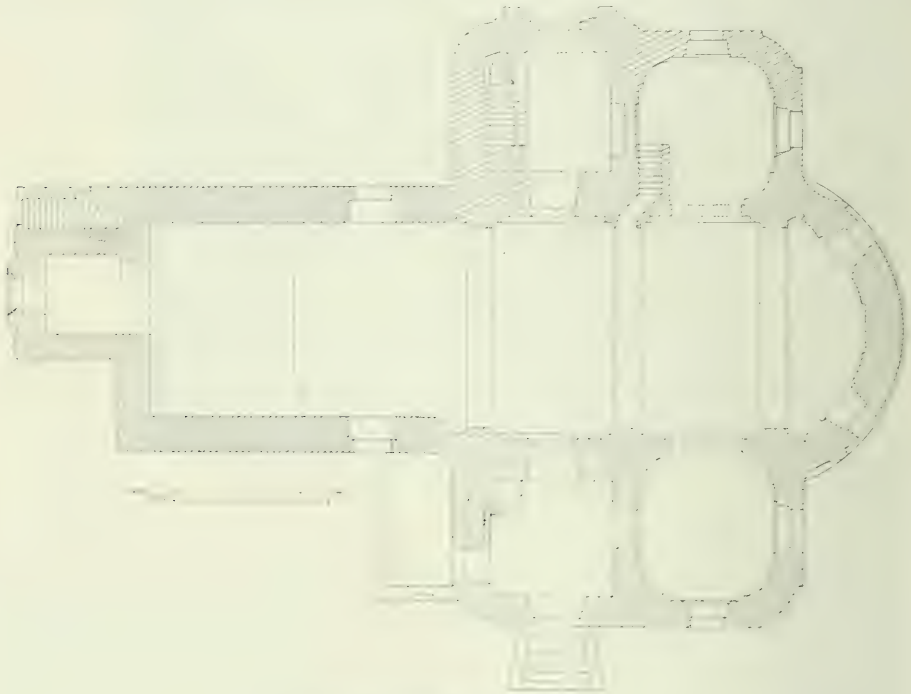

Obr. 157. Pyšely. Půdorys kostela.

odbourán byl starý malý presbytář a přistavěna příčná loď a nový presbytář. Přístavba tato provedena slohem barokním. Věž byla r. 1862 zvýšena a v nynější pseudorománskou podobu upravena.

Část stará jest zcela prostá, s hladkými stěnami a rovným stropem.

Části přistavěné ozdobeny jsou přístěnnými pilíři a sklenuty plackovými klenbami.

Presbytář zevně na způsob mělké apsidy segmentovité vystupující, jest uvnitř ve tři boky zalomen. V rozích stojí přistěnné hladké pilastry

Obr. 158. Pyšely. Pohled na kostel.

s římsovými hlavicemi, které však nic nenesou, neboť klenba neorganicky nad nimi vystupuje. Okna obdélníková, nahoře barokně zazubená.

Presbytář oddělen od lodi klenbovým pasem vystupujícím z přístěnných pilastrů.

Nová přístavba lodi má dvě klenbová pole; k bokům prvého pole přiléhají na způsob křížového ramene boční kaple (viz obr. 159.), a k bokům pole druhého stejně vysoká část obsahující předsíně a v poschodí oratoře. Pručelí této části jest bohatě vyvinuto. Po stranách jsou sdružené pilíře nesoucí volutovou římsu, uprostřed vchod, nad jehož nadpražím jest

Obr. 159. Lysolzy. Pohled do boční kaple.

trojúhelníkový římsovaný štít. Nad vchodem okno s barokním orámováním a nejvýše rozložitý barokní štít s oválovým okénkem a s oblamovanou římsou.

Boční kaple mají rohy uvnitř zaoblené, členěné pilastry, které nesou římsu nad okny prohnutou. Klenba kaplí jest placková, štukem ozdobená.

Hlavní oltář, zřízený v letech 1816—17 ve slohu střízlivém: část nad mensou nízká s tabernakulem uprostřed a s volutami po stranách.

Obr. 159. Pyšely. Pohled do presbytáře a na kazatelnu.

Nad tabernakulem veliký krucifix, na volutách klečící andělé. (Viz obr. 160.)

U paty kříže umístěn v empirovém rámci malý (30 × 25 *cm*) na dřevě malovaný obraz, představující P. Marii (poprsí) se sepja-

Obr. 160. Pyšely. Tabulový obraz Madonny.

týma rukama pohlížející na spícího Ježíška před ní ležícího (viz obr. 160.). Dobrá práce z druhé pol. XVI. stol., darovaná sem r. 1782 hrabětem Antonínem Voračickým.*) Zmíněný rámec empirový jest 70·5 *cm* vysoký, dřevěný, s ozdobami z plechu tepanými; dole znak. (Viz obr. 161.)

V severní boční kapli jest prostý o l t á ř í k renaissančně-barokní ze sklonku XVII. st. s hladkými sloupky po stranách (nástavec nový). Na něm jest soudobý, později přemalovaný, umělecky necenný obraz na

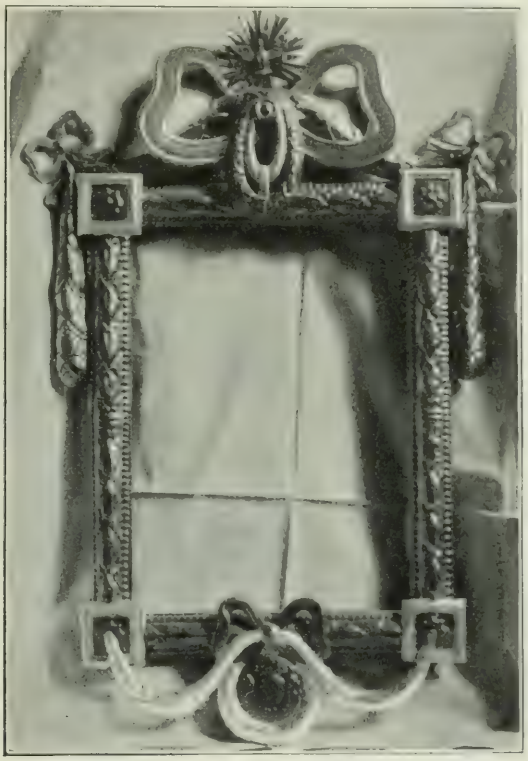

Obr. 161. Pysely. Rámec empirový.

plátně „Příbuzenstvo Páně"; pod obrazem na tabuli jsou latinským jazykem napsaná jména osob na obraze se nalézajících. Oltářík tento býval v kapli zámecké.

K a z a t e l n a barokní, přístěnná, pěkných tvarů. Na řečništi vyřezávané draperie a reliefy sv. evangelistů a sv. Pavla. Na stříšce sochy čtyř sv. učitelů církevních a uprostřed nejvýše soška P. Ježíše.

K ř t i t e l n i c e malá (bez víka 40 *cm* vys., s víkem 60 *cm*), cínová, trojnohá, z r. 1609. (Viz obr. 162.). Na kotlu vyryty tři znaky: 1. uprostřed znak se zavinutou střelou („odřivousem"), nad ním písmena

*) Rytinu tohoto obrázku zhotovil r. 1716 *Jan Kryštof Sandrart*.

Obr. 162. Pyšely. Křtitelnice.

K · Z · D · G · M · C · R. (= Karel [Mracký] z Dubé, Jeho milosti císařské rada) a dole letopočet 1609; 2. v levo znak se dvěma parohy; nahoře písmena: M · P · Z · D; 3. v pravo znak s orlicí, nahoře písmena: W · Z · O.

Uvnitř sínce před sakristií vsazena do zdi ze železa litá deska renaissanční z počátku XVII. stol. 1·21 *m* vys., 0·51 *m* šir.) Po stranách ploché, při hranách rámcované pilířky na stylobatech, na pilířcích kladí s římsovím, v němž ornament vlnovitý; nejvýše polokruhová archivolta, v jejímž vnitřním poli nápis: „CHRISTVS IST KOMMEN DIE SVNDER SELIG ZV MACHEN“. V dolejším poli mezi pilířky jest relief: Sv. Jan Křtitel ukazuje muži vedle něho se sepjatýma rukama stojícímu ke krucifixu. Pod krucifixem tabulka s nápisem: „SIEH DAS IST GOTTES LAMB DAS DER GANTZEN WELT SVND TREG“; pod tabulkou Beránek s korouhvičkou. (Obr. 163.)

Obr. 163. Pyšely. Deska litinová v kostele.

Na bývalé hřbitovní zdi barokní z červeného pískovce tesané sochy sv. Frant. z Assisi, sv. Anny (na podstavci v kartuši nápis: S. ANNA ORA PRO NOBIS 1716), sv. Frant. Xav. a sv. Floriana (na podstavci nápis: DIVO FLORIANO MARTYRI PRO VOTO LOCATA). Obstojné práce z počátku XVIII. stol.

Zvony: 1. 79 *cm* v prům., 66 *cm* vys. Nahoře kolkolem nápis provedený gotickou minuskulí: „Anno ❀ domini ❀ m ❀ ccc ❀ lxi ❀ fusa ❀ est ❀ hec ❀ campana ❀ pan ❀ gesu cristi ❀ ame ❀.“ (Viz faksimile na obr. 165.)

2. 60 *cm* v prům., 50 *cm* vys. Na plášti relief Panny Marie a pod ním: „I. G. K. IN PRAG 1781.“ Nahoře kolkolem ornamentální pás; v něm IHS v záři a v oblacích, obklopený andílky.

3. 43 *cm* v prům., 35 *cm* vys. Na plášti relief sv. Václava a sv. Jana a Pavla; nápis: I. V. K. 1799.

Kalich empirový 27·5 *cm* vys. s nodem vásovitým; v jedné značce lev s letopočtem 1824, v druhé písmena I W.

KAPLE LORETÁNSKÁ na vrchu nad Pyšely, vystavěná r. 1690 hrabětem Frant. Ant. z Hallweillu. Prostičké napodobení Lorety Vlašské

s dutými stěnami. (Viz obr. 166.) Zevnějšek zcela prostý, stěny rozčleněny polopilíři, mezi nimiž jsou prázdné výklenky pro sochy. Vnitřek rovněž nápodobení italského vzoru: stěny cihlové se zbytky omítky, na nichž obhroublé imitace starých freskových

Obr. 164. Pyšely. Socha sv. Anny.

maleb. Za prostým oltářem dřevěné pažení se zamřížovanými otvory a se dveřmi vedoucími do prostory za oltářem. Na dveřích malované znaky hr. z Hallweillu a manželky jeho s počátečními písmeny jmen jejich a s letopočtem 1699. Před čelní stranou mensy malované barokní antipendium s obrazem Loretanské Madonny uprostřed; na oltáři ze dřeva řezané barokní

Obr. 165. Pyšely. Faksimile nápisu na zvonu č. 1.

rámcové relikviáře. Za pažením ve zdi výklenek se sochou Loretánské Madonny, obklopený řezanými rozvilinami a andílčími hlavinkami. (Viz obr. 167.)

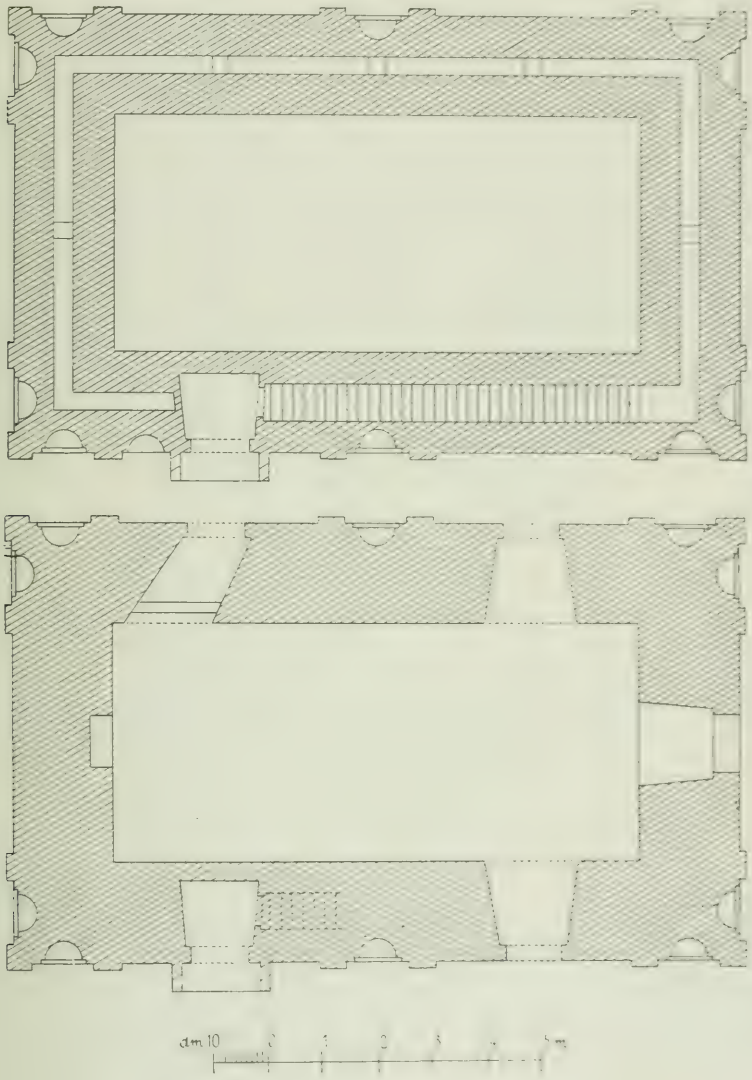

Obr. 166. Pyšely. Kaple loretánská. Půdorys.

Na bočních stěnách kaple naproti sobě v rozvilinovém orámování polovypuklé zdařilé řezby, představující poprsí řečených hraběcích manželů. (Viz obr. 168.)

ZÁMEK (viz půdorys na obr. 169. a pohled na obr. 170.) vystavěný asi na poč. XVIII. stol. hrabětem z Hallweilu na místě zámku bývalého. Kolem r. 1820 zbudováno druhé poschodí a vystavěna věž.

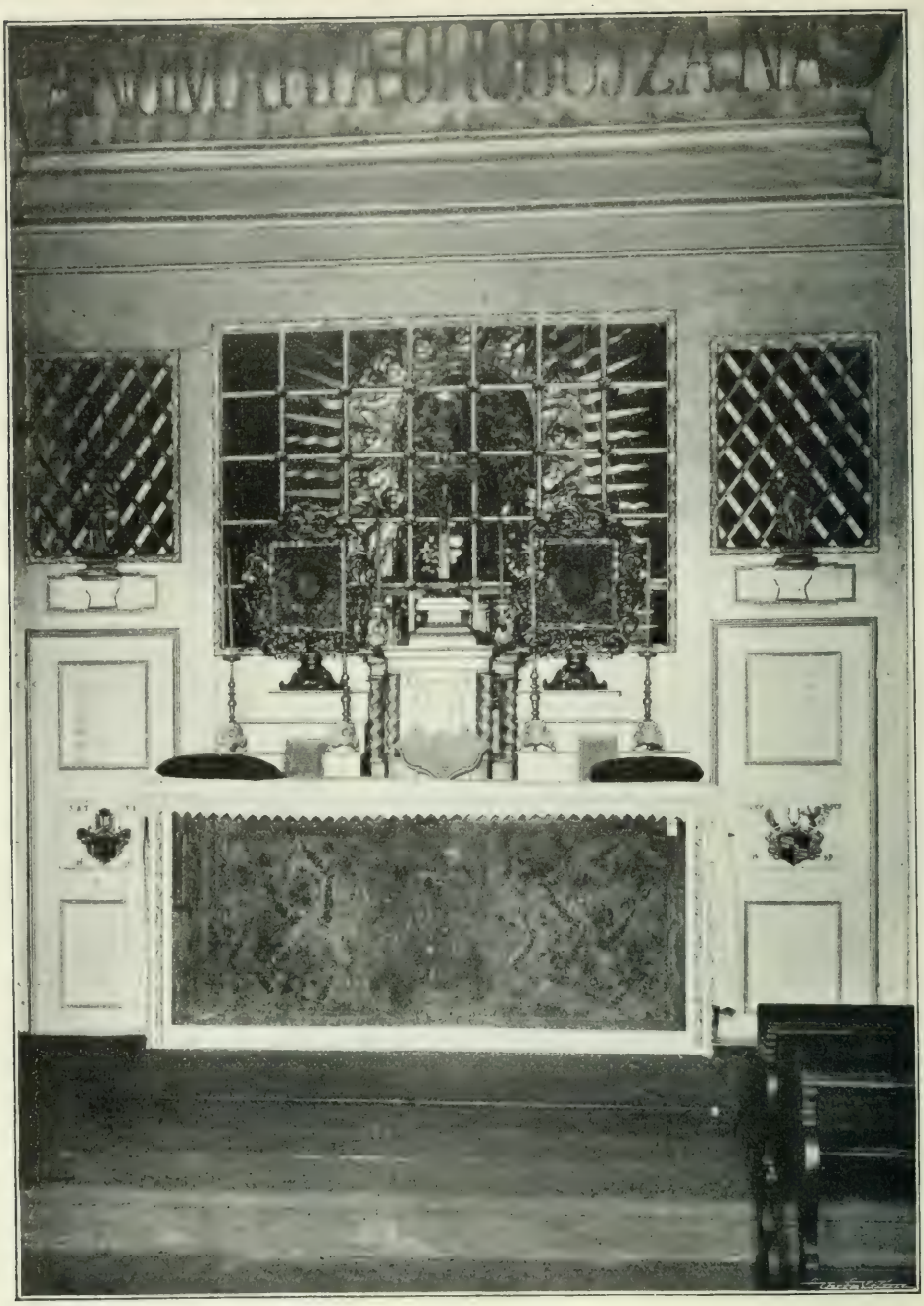

Obr. 167. Pyšely. Kaple Loretánská. Vnitřek.

která však r. 1838 zase byla zbořena. Před několika lety byl zámek uvnitř zmodernisován a věž znovu vystavěna.

V pravém křídle bývala kaple. Zachoval se z ní kamenný portál barokní v pudorysu segmentovitě v před vypnutý; po stranách

pilíře nahoře s volutovými konsolami místo hlavic; nahoře na římse po stranách šnekové voluty (viz obr. 171.). Kaple byla zrušena roku 1862;

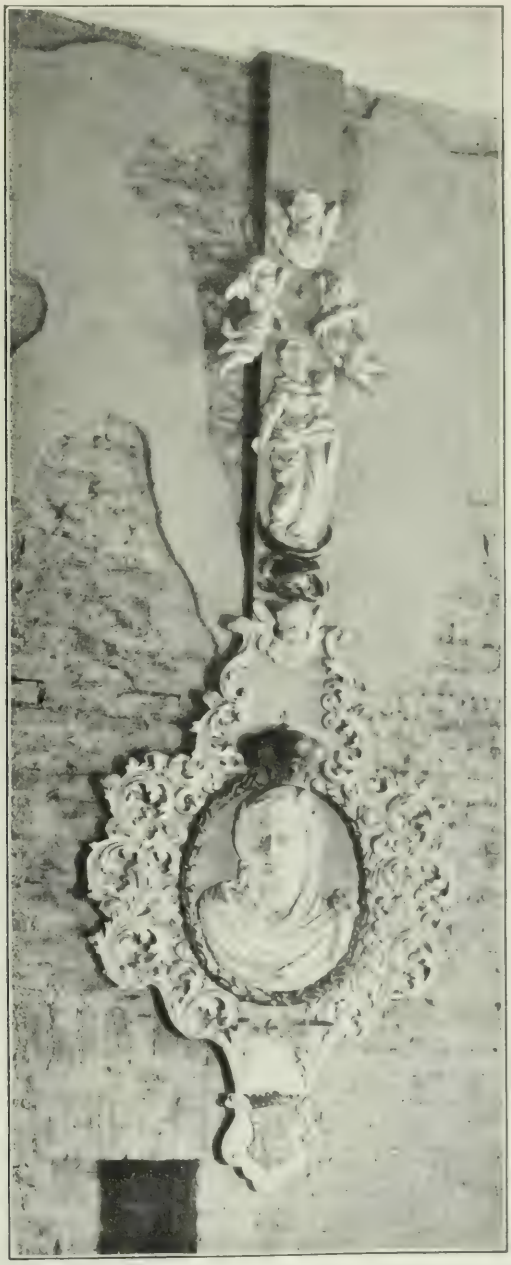

Obr. 168. Pyšely. Relief v kapli Loretánské.

oltář z ní přenesen do kostela farního. Vnitřek kaple změněn v jednoduchou místnost, sloužící nyní za knihovnu.

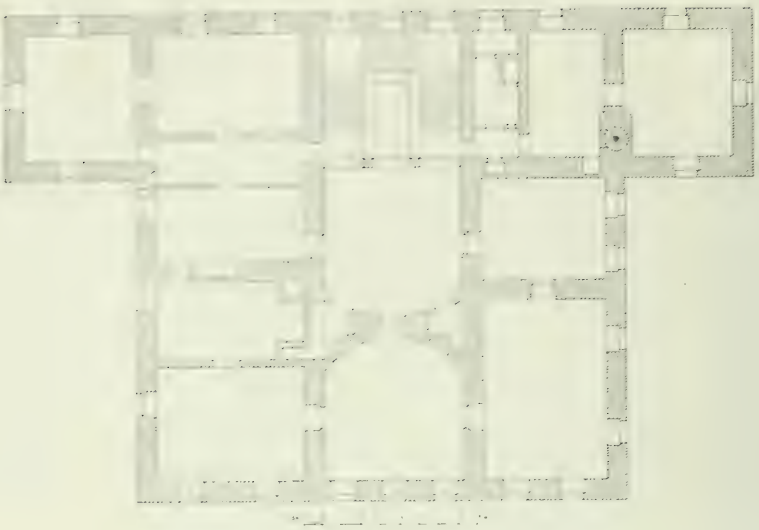

Obr. 169. Pyšely. Půdorys zámku.

Obr. 170. Pyšely. Zámek.

Fasáda zámku jednoduchá; nad okny prvého patra polokruhové výplně s plastickým ornamentem empirovým: vása, z níž vyvíjejí se rozviliny.

Uvnitř zámku hojně vykládaného nábytku z XVIII. stol.

Obraz sv. Rodiny pěkně malovaný 1·51 *m* vys. a 1·06 *m* šir., v rohu signovaný: „F M S MAN F Ao 1643". Velmi dobrá práce nizozemská. (Viz obr. 172.)

Obr. 171. Pyšely. Portál bývalé kaple zámecké.

Několik obrazu na plátně, barokních (Judith vraždí Holoferna, dobrá malba XVII. stol. a j.).

Skříňka 70 *cm* vysoká s jemně řezanými výplněmi plastickými. Na dvířkách zevně i uvnitř ženské postavy, oděné krojem XVII. stol., představující roční počasí. Kovové závěsy jemně ryté. Na zásuvkách výjevy mythologické a genrové. Výborná práce XVII. století. (Viz obr. 173. a 174.)

Na náměstí před zámkem SOCHA SV. JANA NEP. Uprostřed světec, s každé strany na volutách andílek: jeden s odznaky umučení druhý s odznaky kanovnickými. Na podstavci relief: světec před králem. Dobrá práce z prvé pol. XVIII. stol. (Viz obr. 175.)

Obr. 172. Pyšely. Zámek. Sv. rodina.

Obr. 173. Pyšely. Zámek. Skříňka rozevřená.

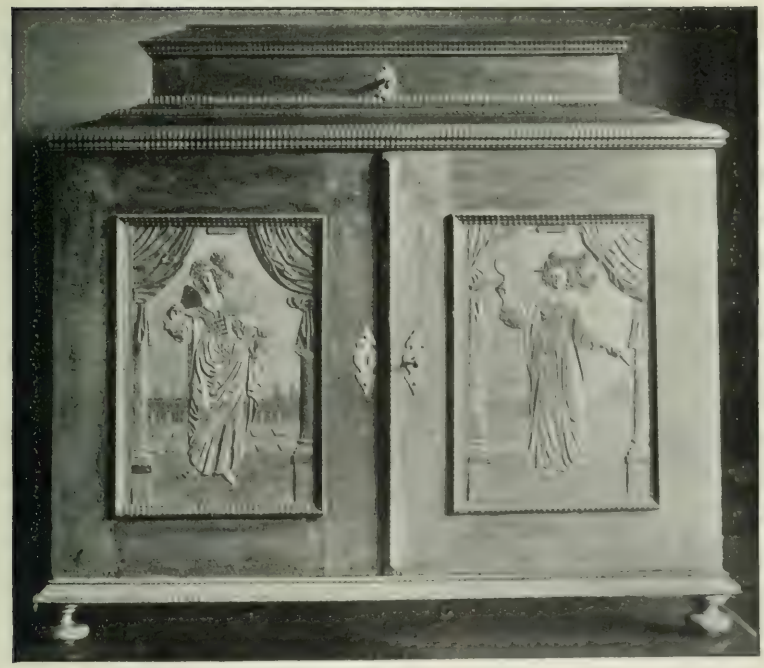

Obr. 174. Pyšely. Zámek. Skříňka zavřená.

Obr. 175. Pyšely. Socha sv. Jana Nep.

Radlík.

Rais-Turek, o. c. 209; Lier v Ottových „Čechách" XI., 389.

ZÁMEČEK, zbudovaný na počátku XVIII. stol. od *Ferdinanda Ign. Schönpfluga* z Gamsenberku. Prosté jednopatrové stavení obdélníkové s mansardskou střechou. (Viz obr. 176.)

Řepčice.

Sedláček, Míst. sl. 761; Rais-Turek, o. c. 210.

V Řepčici bývala tvrz.

Řítka.

Sedláček, Místop. sl. 765.

Zaniklá ves mezi Jílovým a Pyšely.

Obr. 176. Radlík. Zámeček.

Obr. 177. Studeny u Jílového. „Čechhaus“

Skalsko.

U Skalska vedle rybníka, jsou slabé zříceniny tvrze, kterým se říká „Na zámku", aneb „na Prlači". Dle základních zdí lze rozeznati jedno stavení obdélníkové a při něm zbytek stavení čtverhranného (snad věže). Na jedné straně (k sev.) hájena byla dobře tvrz rybníkem, na straně druhé dosud znatelným příkopem.

Studený u Jílového.

Rais-Turek, o. c. 23 (s vyobr.), Lier v Ottových „Čechách" XI., 376, 377, 389; Čihák, o. c. 128.

BÁŇSKÝ DUM, CECHOVNA, „CECHHAUS" (viz obr. 177.), jednopatrové prosté stavení; na střeše dřevěná vížka s jehlanovitou stříškou. Vedle osmiboký nízký přístavek s vysokou jehlanovitou střechou, v němž bývalo veliké kolo se hřídelem; kolem tím pohonem koňským vytahována byla ruda ze šachty.

Sulice.

TVRZ stávala hned u panského dvoru směrem ke Křížk. Kostelci. Chráněna byla dobře dvěma rybníky, z nichž dolnímu říká se „Parkán".

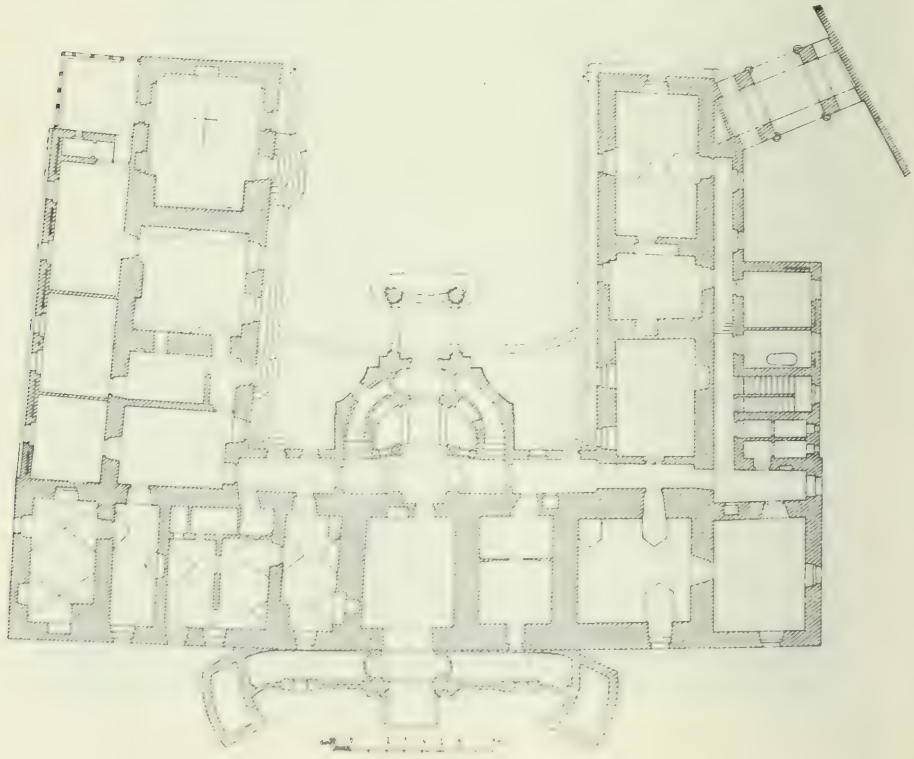

Obr. 178. Sulice. Zámek.

Na hradišti viděti lze toliko mírné návrší, kdež asi hlavní stavení stávalo; kolem je dobře znatelný příkop, jímž struhou stéká voda z hořejšího rybníka do rybníka dolejšího.

Štiřím (Štiřín).

J. Lier v Ottových „Čechách" XI., 367; Rais-Turek, o. c. 212.

ZÁMEK, jednopatrová trojkřídlá stavba ze sklonku XVIII. stol., architektem *Stibralem* přestavěná. (Viz půdorys na obr. 178.)

Obr. 179. Štiřím. Zahradní fronta zámku.

Před zahradní frontou zámku otevřené schodiště s balustradovým zábradlím, ozdobeným dekorativními vásami a putti představujícími čtvero ročních počasí. (Viz obr. 179.)

V severozápadním křídle zámku kaple z r. 1755, zaujímající celou výšku budovy. Vnitřek sklenut kupulovou klenbou a vyzdoben malbou sice obhroublou, ale dekorativně dobře působící: Uprostřed klenby v oválovém poli P. Maria v oblacích od andělů do nebes nesena; kolkolem napodobení rokokových štukových ornamentů a níže attikového zdiva, nad nímž namalována oválová okénka (viz obr. 180.). V cípech klenby v oválových rámcích sv. evangelisté; na bočních stěnách pod klenbou

rovněž v oválových rokokových orámováních vymalováni světci: František Seraf., Anežka, Václav, Karel Borrom., Ludmila a Antonín Pad. (postavy po kolena; některé v kroji doby rokokové, viz obr. 181.).

Obr. 180. Štiřím.' Zámecká kaple. Malba klenby.

Hlavní oltář (viz obr. 182). Tumba zděná barokní, vydutá, na ní plastické kartuše s malovanými znaky pod společnou korunou a letopočtem „Anno 1775". Na oltáři mezi sochami andělů ve skříncе

Obr. 181. Štiřím. Zámecká kaple. Pohled do rohu.

Obr. 182. Štiřím. Zámecká kaple. Hlavní oltář.

veliký ze dřeva řezaný a zlacený relief Madonny Staroboleslavské. Na pažení za oltářem svícny závěsné se zrcadlovými štítky. Nad oltářem pod baldachýnem skládaný rokokový obrázek sv. Berty (světice přijímá dívku

Obr. 183. Štiřín. Zámecká kaple. Boční oltář.

do kláštera), částečně na hedvábí malovaný. Baldachýnem zakryt jest veliký na omítce obhrouble malovaný obraz ve štukovém rámci; na obraze nahoře sv. Florian; dole sv. Florian, sv. Roch, sv. Thodol a sv. Šebastián.

Při bočních zdech naproti sobě menší oltářík y rokokové s architekturou zděnou a štukovou (imitace mramoru). Na nich obrazy na plátně; na jednom sv. Jan Nepomucký v oblacích potírající symbolickou postavu kacířství; na druhé „Narození Páně" dobré komposice i koloritu. (Viz obr. 183.)

SOCHA SV. JANA NEP. před zámkem, slabá práce barokní; na podstavci nápis: „FLOREAT SVB PRAESIDIO SANCTI NEPOMVCENI" (1764.)

Včelní Hrádek viz Hrádek.

Vinohrady.

Rais-Turek, o. c. 85—102, 222.

Při stavbě elektrické dráhy objeveny byly skrčené kostry, neobložené, pazourkový nožík, provrtané zoubky a korále kostěné; dvě nádobky neolitické; poblíž remisu u Olšan několik popelovitých jam, v nich dvě nádobky pohárkovité. (Zemské museum.) Srvn. Píč, Čechy předh. I., 199, 218.

Na prostranství mezi bývalou Žitnou branou, Karlovem a „Kravínem" rozkládaly se na počátku století XIX. SADY WIMMEROVY, zvané tak podle zakladatele svého barona Jakuba Wimmera (zemřel 1822), které však nedlouho po smrti zakladatelo svého zanikly (srvn. Jul. Max Schottky, „Prag, wie es war und wie es ist", II, 369; Karel Vlad. Zap „Praha" 1868, 281). Pěkná stromořadí těchto sadu bývala oblíbenou procházkou tehdejších Pražanuv. Ze sadu Wimmrových otevírala se velikolepá vyhlídka na Prahu. Na soudobé rytině A. Pucherny („Ansicht der Stadt Prag aus der Wimmerischen Anlage") spatřujeme v popředí nějakou terassu Wimmerových sadů, pak prostranství ke hradbám městským a v pozadí krásný prospekt města. (Viz obr. 184).

BÝVALÁ KANÁLSKÁ ZAHRADA (viz Schottky, „Prag wie es war und wie es ist" II, 370; Ruth, Kronika Pr. 457 a násl., Jan Emler, „Kanálka" v časopise „Český svět" roč. II., čís. 9. a 10.), nyní zrušená a na staveniště rozparcellovaná. Založil ji hrabě Josef Emanuel Canal Malabaila († 1826) na sklonku století XVIII. Popisy pamětníků velebí půvaby těchto sadů; v obrazu zachovaly se nám, pokud víme, pouze dvě partie z nich, v rytinách A. Pucherny. Jedna z nich podává nám pohled z vnitřku zahrady ke hlavnímu vchodu, druhá pak pohled na „poustevnu". (Viz obr. 185 a 186.)

Zajímavý pomník hr. Canala, jenž v „Kanálce" stával, jest nyní postaven prozatímně v tržnici Vinohradské. Pochází z konce XVIII. stol. a dal jej postaviti patrně hr. Canal sám. Tesán jest z pískovce;

Obr. 184. Vinohrady. Část bývalých Wimmerových sadů s pohledem na Prahu. J.

Obr. 185. Vinohrady. Partie z bývalé Kanalské zahrady.

Obr. 186. Vinohrady. „Poustevna" v bývalé Kanalské zahradě.

celková výška obnáší asi $2\frac{1}{2}$ *m*, podstavec 1·28 *m* vys., 90 *cm* široký, v předu hladký, jen nahoře festony ozdobený. Na levé straně jeho vytesáno znamení (snad odznak svob. zednářství): zkřížené kladívko a pravo-

Obr. 187. Vinohrady. Pomník hraběte Canala.

úhlé pravítko zednické. Na podstavci stojí kusý kanellovaný sloup, s něhož splývá vzadu řasnaté roucho; v předu v pravo jest řetězem k němu připoután antický krunýř; v levo opřena jest šikmo otlučená již oválová deska, na níž znatelna jest spleť písmen C a M. (Viz obr. 187.)

U tohoto pomníku ve zmíněné tržnici umístěna jest nyní pětidílná (každý díl jest 85 *cm* vys. a 1·7 *m* dl.) vkusná m ř í ž z e ž e l e z a

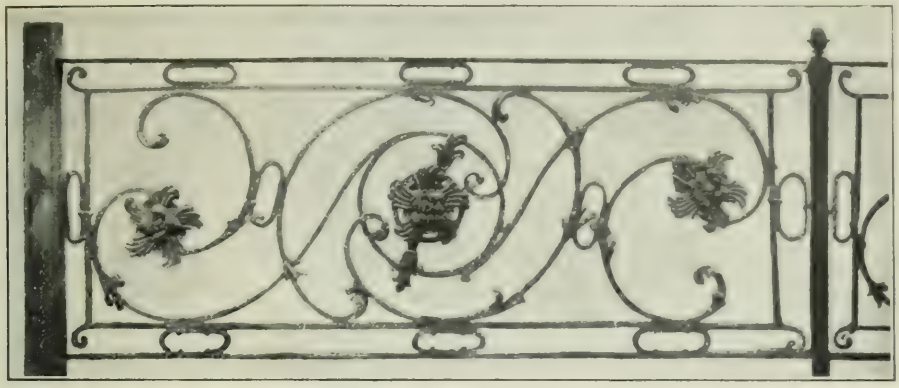

Obr. 188. Vinohrady. Část mříže z „Kanálky".

k u t á ze sklonku stol. XVIII. Pochází patrně z některé zbořené stavby v zahradě Kanálské. (Viz obr. 188.)

Obr. 189. Vinohrady. Zbytek odpa[illegible] v bývalé „Kanál[illegible]".

Brzké zkáze propadnou dvě malé stavby bývalé zahrady Kanálské, pocházející asi z let třicátých století XIX:

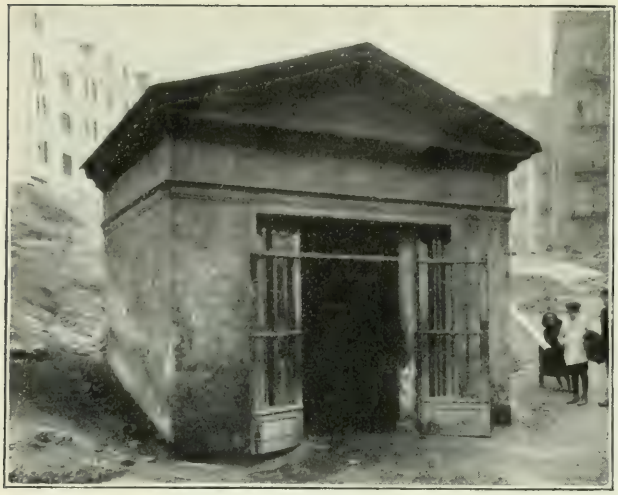

Obr. 190. Vinohrady. Studna v bývalé „Kanálce".

1. Odpočívadlo (besídka) do svahu návrší vestavěné, na způsob polokruhového výklenku s trojúhelníkovým římsovaným štítem a se šikmými boky; nyní jest již zpola zasuté; z navážky vyčnívá pouze štít 1 *m* vys., hořejší část výklenku, jakož i část šikmého bočního zdiva. (Viz obr. 189.)

2. Malé obdélníkové stavení zbudované nad studnou, z téže doby, s trojúhelníkovým štítem a s římsou zubořezem podloženou; v širokém obdélníkovém vchodu stojí uvnitř na každé straně oblý sloup s korintskou hlavicí. (Viz obr. 190.) Uvnitř u pumpy jest patka mohutného sloupu 40 *cm* širokého, sloužící dnes za sedátko.

Obr. 191. Vinohrady. Vjezd do Riegrova sadu.

Obr. 192. Vinohrady. Kliky u vrat Riegrových sadů.

V RIEGROVÝCH SADECH (srv. „Pražský illustrov. Kurýr“ 1903. č. 146 s vyobr.), jež byly dříve soukromou zahradou s letním sídlem (v letech třicátých XIX. stol. majetek advokáta Dra Jcs. Likawetze, později v letech šedesátých hraběte Reichenbacha [znak jeho umístěn nad vchodem] a po něm hraběte Saraciniho):

1. V j e z d d o z a h r a d y se zděnými pilíři nahoře kamennými koulemi ozdobenými a s prohnutými vyzdívkami po stranách. Vrata ze železa kutá, jednoduchá, kliky lité, dobře modellované, na způsob lvích poprsí. Asi z let čtyřicátých XIX. stol. Písmeno S v horejší části umístěné jest pozdější. (Viz obr. 191 a 192.)

2. Bývalá v i l l a (nyní čís. 38.), jednopatrové stavení do svahu vestavěné, takže zadní fronta jest přízemní. Byla původně vystavěna asi

Obr. 193. Vinohrady. Villa v Riegrových sadech.

Obr. 194. Vinohrady. Výplň dveří a klika vilky v Riegrových sadech.

Obr. 195. Vinohrady. Rozhledna v Riegrových sadech.

na sklonku let čtyřicátých stol. XIX.; pozdějšími obnovami obdržela nynější vzhled. (Viz obr. 193.) Povšimnutí zasluhují pouze dobře komponované výplně dveří, jakož i klika a kování zámku. (Viz obr. 194.)

Obr. 196. Vinohrady. Jehlance v Riegrových sadech.

3. Rozhledna, zbudovaná asi v letech třicátých XIX. stol., zděná, s plošinou obklopenou střízlivou železnou mříží; na plošinu vede zděné schodiště se zábradlím zděným, prolamovaným. V průčelí jest vchod a dvě okna vedoucí do místnosti pod plošinou se nalézající. Nad průčelím táhne se silně vyložená římsa podložená metulami. (Viz obr. 195.)

4. Jehlanec zděný z cihel a omítnutý, čtyrboký, asi 6·50 *m* vysoký, v základně 2·25 *m* široký, zcela jednoduchý. (Viz obr. 196.)

Obr. 197. Vinohrady. Pomník v Riegrových sadech.

5. Pomník asi 4½ *m* vys. Podstavec zděný, maltou ohozený; 2 *m* vys. Na čelní straně perlovcem orámovaný relief hrubě provedený: podoba velikého, na zemi mezi křovinami stojícího ptáka, k němuž tři mláďata přilétají a jiná tři při něm stojí. Na podstavci trčí do výše 2½ *m* vysoký trojboký jehlanec. Asi z let třicátých stol. XIX. (Viz obr. 197.)

KAPLE SV. RODINY pod Nuselskými schody, vystavěná r. 1755, nedávno nevhodně zrestaurovaná. Malé čtvercové stavenícko uvnitř v rozích sešikmené (viz pohled na obr. 198 a půdorys na obr. 199), plac-

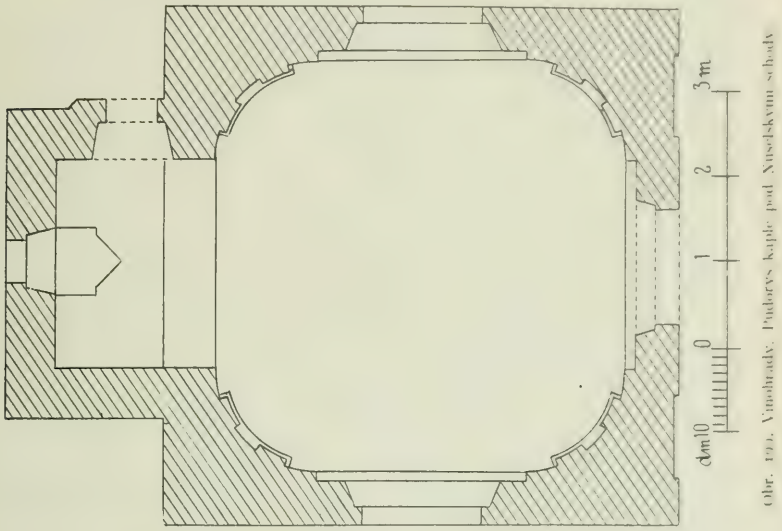

Obr. 199. Vinohrady. Půdorys kaple pod Nuselskými schody.

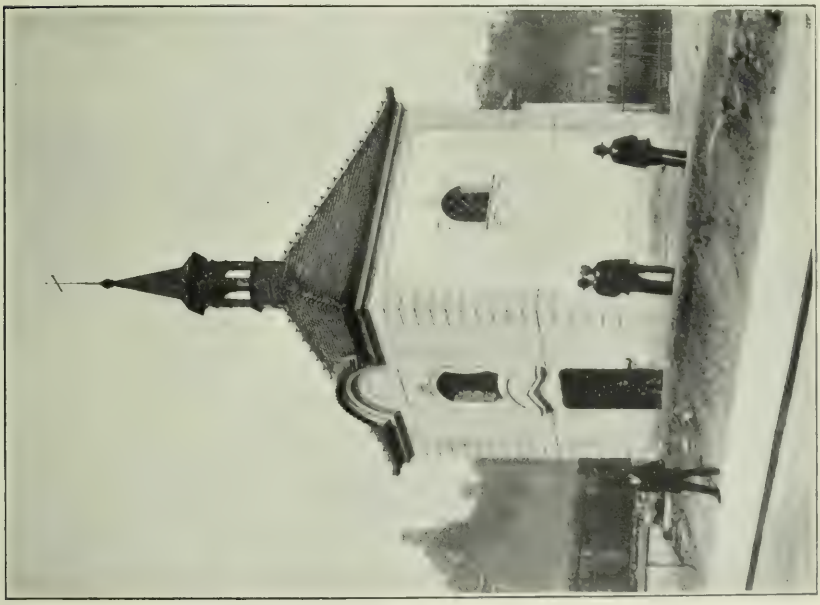

Obr. 198. Vinohrady. Kaple pod Nuselskými schody.

kovou klenbou překlenuté. V sešikmených stranách prosté sdružené pilastry s římsovými hlavicemi. Presbytářík příčný obdélník s valenou klenbou. Při poslední obnově byla nároží opatřena omítkovým kvádrováním a stěny omítkovým rámováním. Římsa nad pruečelím segmentovitě vypjatá. Nad

vchodem barokní římsa a nad ní barokně formované okno. Po stranách okna segmentová s novým omítkovým rámováním. Dvéře plechem

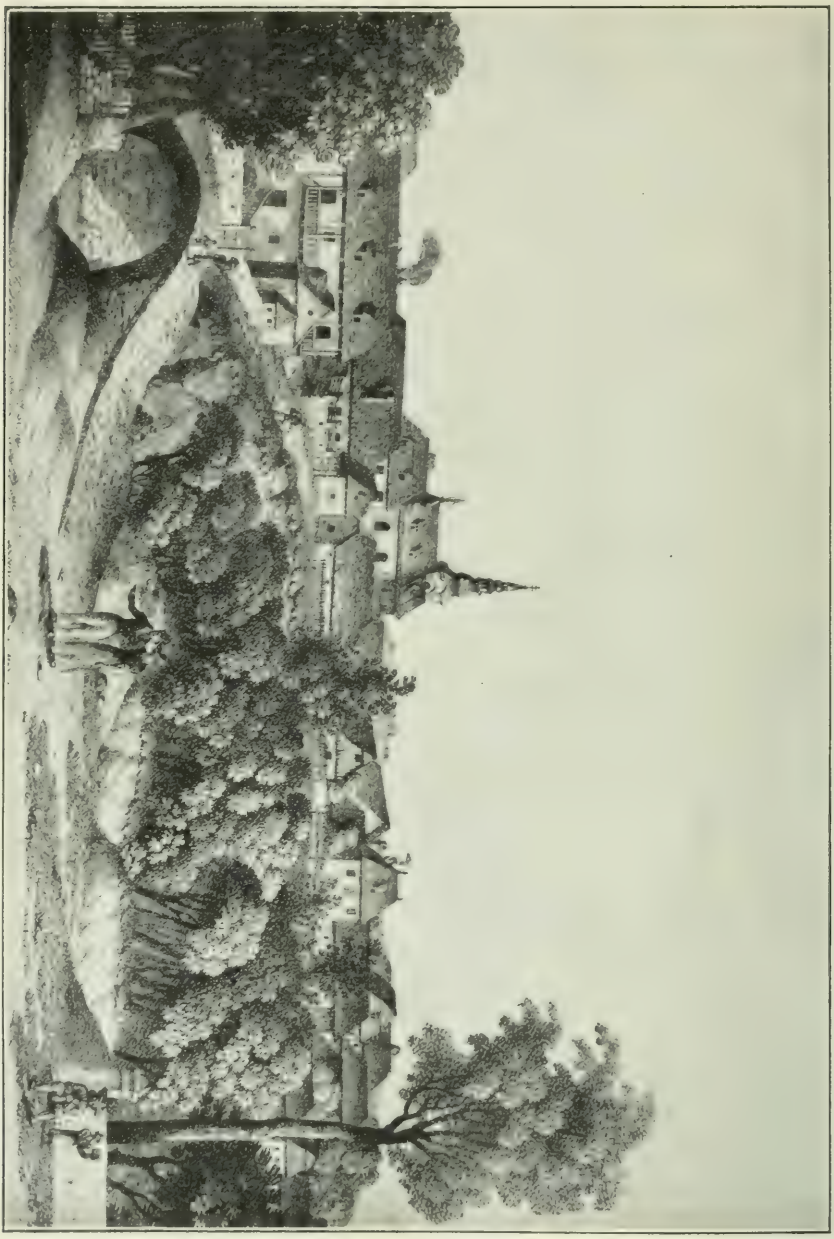

Obr. 200. Pohled na Vršovice z r. 1845. (Pohled od jihu.)

pobité, ozdobené z plechu tepanými rokokovými štítky. Z vnitřního zařízení nic zajímavého. Před obnovením měla kaple vnější zdi zcela hladké a střechu prejzovou (viz obr. její v díle Rais-Turek „Politický a školní okres Vinohradský“ str. 98).

Obr. 201. Vršovice. Kostel.

Vršovice.

Rais-Turek, o. c. 136 a násl.; Bedřich Šplíchal, „Paměti obce Vršovické u Prahy" 1902.

Při stavbě domu p. Bitnera nalezena nádobka tmavá s ulomeným úškem, v baňaté části ozdobená žebérky shora dolů jdoucími. V zahradě p. Voláka střepy s volutou a střepy typu Bylanského s řadami čtyrhranných teček (rázu meandrovitého), s páskami jemně rýhovanými (Zemské museum). Píč, Čechy předhistorické I., 219.

Zajímavý pohled na Vršovice z r. 1825 podává soudobá litografie (jeden exemplář její chová se v městském museu Pražském)

s podpisem: „Wes Wršowice u Prahy. Pánu Jos. Hübnerovi, Jeho Exc. Swobodného Pána z Weßemberku duchodnjmu w Wršowicjch z uctiwoſti obětováno. Dle přjrody wyobrazil a na kamenu zreysowal M. Neureutter z Prahy 1825. A. Machek tlačil." (Viz obr. 200.)

CHRÁM SV. MIKULÁŠE, již ve XIV. stol. jako farní připomínaný, nově vystavěný na počátku stol. XVIII.; r. 1894—6 byl v předu prodloužen a nové průčelí zbudováno. (Viz pohled na obr. 201 a půdorys na obr. 202.) Jednolodní prosté stavení barokní. Presbytář třemi boky

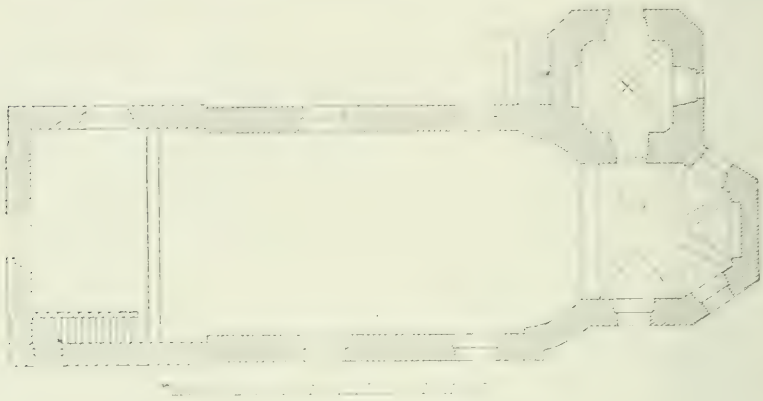

Obr. 202. Vršovice. Půdorys kostela.

zakončený s klenbou výsečovou. Okna široká obdélníková, nízkým segmentem nahoře překlenutá. V lodi s každé strany tři podobná okna. Původní průčelí při poslední přestavbě zbořené bylo úplně jednoduché s prostým štítem trojúhelníkově zakončeným.

Vnitřní zařízení nové. Do nových postranních oltářů vsazeny staré barokní obrazy z XVIII. stol.: 1. Bolestná P. Maria s mečem v prsou pod křížem sedící, 2. Svatá Rodina. (V levo sv. Anna se stojícím Ježíškem na klíně; nožku jeho líbá sv. František Xav. V pravo stojí P. Maria, držíc Ježíška za ručku. V levo v pozadí sv. Josef; nahoře andílkové a symbol Ducha sv., holubice.) Oba obrazy zdařilé, ale rozprýskaným lakem poškozené.

Na dveřích sakristie i bočního vchodu severního letopočet 1704; cifry letopočtu ze dřeva ozdobně vyřezávané, z lupenu komponované.

Křtitelnice barokní. Dolejší část kamenná, 86 *cm* vys.; noha kanellovaná, dole vypuklá a mušlemi zdobená; na míse okřídlené andílčí hlavinky. Víko dřevěné s volutami a se skupinou křtu Páně. (Viz obr. 203.)

Monstrance stříbrná, částečně pozlacená, 45·5 *cm* vys., paprsková. Kolem středu rámec rocaillový, po stranách svazečky klasů. Noha pozdější, z kovu neušlechtilého.

Obr. 203. Vršovice. Křtitelnice.

Kalich gotický, stříbrný, pozlacený, 22·5 *cm* vys. Noha šestilupená, na okraji profilovaná, hladká. Nodus ovoidový se šesti rotulemi, na nichž vyryta písmena, tvořící dohromady jméno IhSVS. (Viz obr. 204.)

Lampa mosazná, prolamované práce, s markantně rytými ornamenty a znaky: Dietrichsteinským, Šternberským a Martinickým, a s nasazenými ciselovanými andílčími hlavinkami. Stol. XVII. Nyní v městském museu Pražském. (Viz obr. 205.)

Obr. 204. Visovec. Kalich.

Zvony: 1. 76 *cm* v prům., 64 *cm* vys. Nahoře kolkolem nápis v gotické minuskuli: Anno ✠ domini ✠ m° ✠ cccc° ✠ xl° ✠ illa ✠ campana ✠ fuja ✠ ecl ✠ per me ✠ magicrm ✠ bartholomeum ✠ ✠ Na plášti relief sv. Petra.

2. 87 *cm* v prům., 62 *cm* vys. Nahoře mezi ornamenty pás s nápisem: „ZA PANOWANI G. MTI WYSOCZE VROZENEHO P:P: WACZLAWA WOGTIECHA S^{TE}: RZYM: RZISSE HRABIETE Z STERNBERKA". Na plášti dvojznak v bobkovém věnci; po stranách relief sv. Václava a sv. Mikuláše. Na druhé straně pláště nápis: „NAKLADEM POBOŽNYCH TOHOTO ZADVSSY WRSSOWSKEHO LYDI GEST VDIELAN ZWON TENTO KE CZTI

CHWALE BOŽI A S: MIKVLASSE LETHA PANNIE 1671 X. DECEMB:" Při dolejším okraji: „GOS MICH NICOLAVS LÖW IN PRAG".

3. s nápisem: „MICH HAT GEGOSSEN IN PRAG ZACHARIAS TIETTRICH 1712".

Při vchodu na věž výklenek s trojúhelníkovým římsovaným štítem; výklenek uzavřen pěkně kutou mříží barokní; ve výklenku vsazena deska

Obr. 205. Vrsovice. Lampa.

s nápisem: „R. P. PAULO SIMONIDES R. P. GEORGIO KARAS R. P. FERDINANDO RICHTIK SOCIETATIS IESV ANNO MDCCXIII PER ADIACENTES PAGOS AC VINEAS GRASSANTE PESTE ZELOSIS OPERARIIS ET CHARITATIS VICTIMIS HIC TVMVLATIS MORTIS EORVM PRETIOSAE VICTVRA MEMOR SAXVM HOC SEPVLCHRALE POSVIT GRATA VICINIA". (Viz obr. 206.)

Při severní zdi kostela zevně socha sv. Jana Nep., barokní, v životní velikosti. Sv. Jan drží v rukou kříž; u nohou jeho andílek držící

Obr. 206. Vrsovice. Vyklenek s náhrobním kamenem z r. 1713.

štít s reliefem Madonny Staroboleslavské. Na podstavci nápis: „SANCTO JOANNI NEPOMVCENO SPECIALI PATRIAE PATRONO CLIENS VRSOVICENSIS SACRAVIT 1725“.

TVRZ stávala při dvoře č. 1., na místě nynějších stájí v úhlu, jejž svírá Botič s Vršovickým rybníkem.

Mezi vozatajskými kasárnami a tratí dráhy cís. Frant. Josefa stojí polní výklenková kaplička asi z konce XVII. stol. (viz obr. 207),

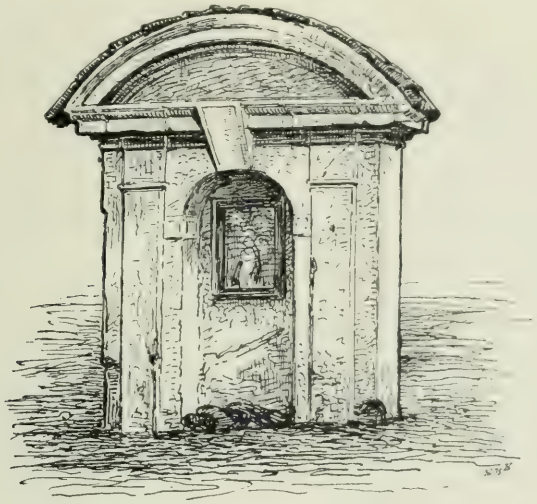

Obr. 207. Polní kaplička u Vršovic.

3 *m* vys., 2·20 *m* šir.; zdivo jest 52 *cm* silné. Po stranách lisény, mezi nimi výklenek polokruhově sklenutý, 1·70 *cm* vys., 24 *cm* hluboký, v němž zavěšen necenný obraz. Nad obloukem výklenku vsazen mohutný klenák zasahující do profilované římsy, nad níž zvedá se segmentový římsovaný a prejsy krytý tympanon.

Záběhlice.

Neuwirth, Gesch. d. christl. K. in Böhm. bis zum Aussterb. d. Přemyslid. 216, 305, Method V. (1879), 79, IX., 92, Rais-Turek, o. c. 140—141, 221, 222, J. Lier v Ottových „Čechách“ XI., 351, A. Baum v Pam. arch. VII. (1868), 140 a v Mitth. d. C.-C., Neue Folge VI. (1880), CXLVII., 79, Podlaha, o. c. 244, Lehner, „Dějiny umění“, III., 626 (s vyobrazením).

R. 1864 nalezeno při dobývání písku obručí ze šnekovitě zdobených polokoulí (Zemské museum). Wocel, Pravěk 15, Památky arch. VI., 108. R. 1890 v cihelně p. Wintricha nalezena kostra se dvěma náramky, dvěma otevřenými kruhy na nohou s nákrčníkem a 4 sponami. Jiná kostra (nalezená r. 1891) měla podobné ozdoby a na hlavě malou korunku z válcovitého, do hran zahnutého hladkého

drátu bronzového. R. 1892 nalezena opět kostra s nákrčníkem, prsten, náramek a 2 spony. R. 1895 nalezen opět hrob se dvěma dutými kruhy na nohou, dvěma hmotnými zavřenými náramky na rukou a sponou s pěkně vroubkovaným obloučkem,

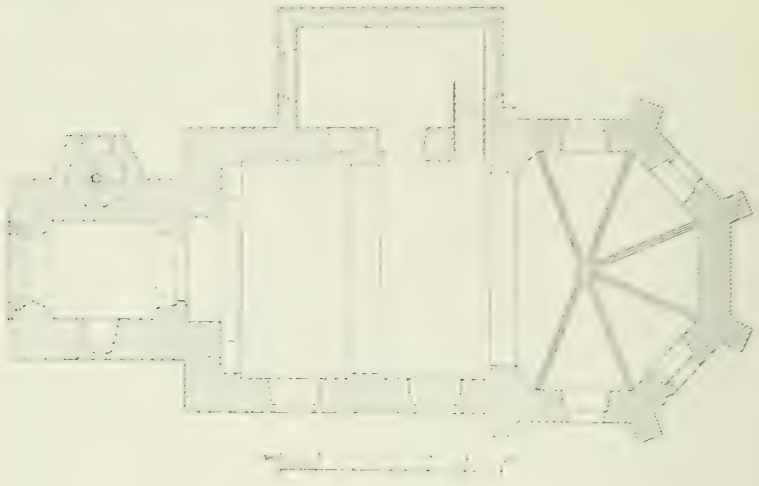

Obr. 208. Záběhlice. Půdorys kostela.

u hlavy několik kamenů (Zemské museum). Dr. J. L. Píč, Pam. arch. XV., 501, týž „Na úsvitě dějin" I., 173.

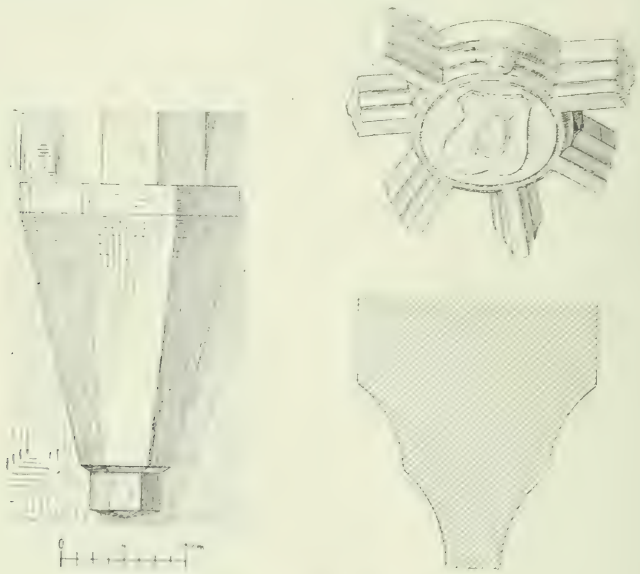

Obr. 209. Záběhlice. Svorník, profil žebra a konsola.

FILIÁLNÍ KOSTEL NAROZENÍ PANNY MARIE (viz půdorys na obr. 208) původně románská stavba asi ze XII. stol., k níž ve XIV. stol. místo původní půlkruhové apsidy přistavěn byl gotický

presbytář. V letech 1876—80 byl kostel opraven a z části přestavěn. Při tom nalezeny byly pod dlažbou zbytky polokruhové apsidy. Ze staré stavby zbyl pouze zmíněný gotický presbytář. V průčelí bývala do té doby původní románská věž, která byla zbořena a nynější, pseudorománskou nahražena.

Obr. 210. Zahrbloc. Zámek.

Presbytář, zakončený třemi boky, má klenbu žebrovou. Žebra mají v profilu tvar otupeného klínu na bocích dvakrát mělce vyžlábkovaného. Vybíhají z konsol majících tvar obráceného komolého jehlanu. Svorník hladký (znak Weidenheimský později přičiněn); v předu svorníku vytesána hrubě lidská tvář. (Viz obr. 209.)

Při boření staré věže nalezena byla v základech románská bronzová noha svícnu, chovaná nyní ve sbírkách zemského musea. (Viz Mitth. C. C., Neue Folge VI., 1880, str. CXLVII. s vyobr.; Lehner, Dějiny umění III., str. 626 s vyobr.)

ZÁMEK, stavba ve zdivu stará, po vyhoření r. 1886 novou nynější fasádou opatřená (viz pohled na obr. 210, půdorys na obr. 211). V přízemí v levo od průjezdu malá zámecká kaple. Presbytářík nalézá se v přízemí polygonální věže. Jest sklenut výsečovou klenbičkou. Po stranách

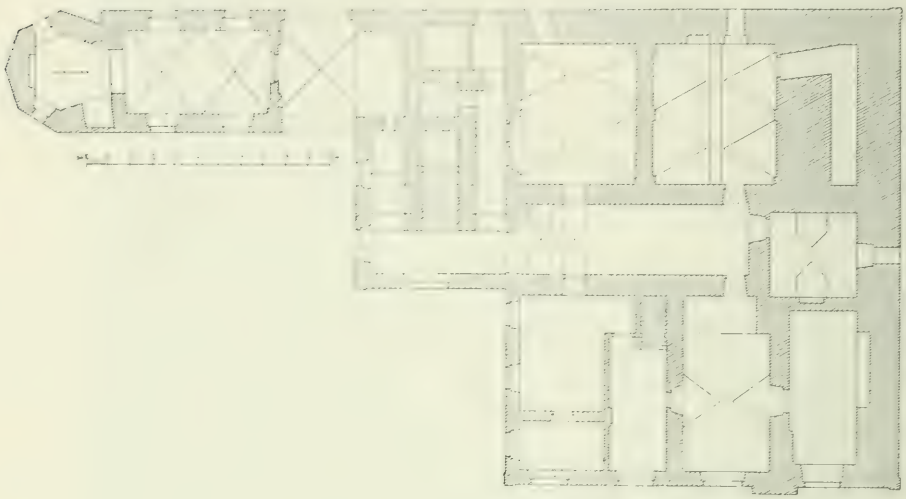

Obr. 211. Záběhlice. Půdorys zámku.

po jednom malém okénku obdélníkovém segmentovitě překlenutém. Oltářík barokní s obrázkem na plátně malovaným, „Zasnoubení P. Marie“; po stranách na konsolách barokní sošky. Vše to umělecky necenné. Loď kaple má křížovou klenbu o dvou polích a má v každém boku podélném po dvou oválových okénkách.

Závisť.

Wocel, Pravěk II., 417; Fr. Beneš, Památky archeologické VI., 106 (s poloh. plánem); Sedláček, Míst. sl. 277; Rais-Turek, o. c. 226; Ottovy „Čechy“ XI., 304.

HRADIŠTĚ nad Vltavou naproti Zbraslavi nad Závistí. Mohutné, as 400 *m* dlouhé, hliněné valy ve formě klínu, na širší (východní) straně asi 160, na užší (západní) okolo 60 *m* široké, příčným valem a příkopem od severu k jihu na dvé rozdělené. Poblíž na straně sz. „u altánu“ bývalo nejspíše menší hradiště. Obě chráněna byla kromě svahu přirozených se strany severní společným valem, jenž uprostřed mezi oběma hradišti silně

k jihu se prohýbá. Hradiště toto není ještě s dostatek prozkoumáno; z nálezů jmenují se pouze tlusté hrubé střepiny z hlíny do červena vypálené. (Viz situační plán na obr. 212.) Naproti, na druhé straně údolí jest rovněž hradiště, jež však leží v území polit. okr. Smíchovského.

Obr. 212. Závist. Hradiště.

Zlatníky.

Rais-Turek, o. c. 217; Lier v Ottových „Čechách" XV., 393. Podlaha, o. c. 219.

FARNÍ KOSTEL SV. PETRA A PAVLA vystavěn byl r. 1857 na místě kostela starého nově ve slohu pseudorománském. Ze staré stavby zbylo pouze dolejší zdivo věže.

Hlavní oltář (viz obr. 213) pozdně renaissanční, pochází v podstatě své z konce XVII. stol. Po stranách jest po páru kanellovaných sloupů s listovými hlavicemi volutovými; mezi nimi pilastr s hlavicí listovou ozdobenou andílčí hlavinkou. Před pilastry sochy sv. Jana Nepomuckého a sv. Václava (tato poslední byla r. 1887 nově zhotovena). V hořejším segmentovém nástavku relief Madonny Staroboleslavské. Oltářní obraz na plátně z XVIII. stol. nevalné ceny, představuje, kterak sv. Petr a Pavel

Obr. 213. Zlatníky. Hlavní oltář.

v oblacích před klečícím sv. Dominikem se vznášejíce podávají mu hůl a knihu.

Postranní oltářík barokní, rozvilinové, dobře řezané (doprostřed dány 1887 místo dřívějších obrazu nové sochy). Viz obr. 214.

Křtitelnice (viz obr. 215) cínová 71 *cm* vys., trojnohá. Nohy mají nahoře tvar fantastických mask, dole vybíhají v drápy svírající koule. Na víku dvě značky vedle sebe, v jedné znak Staroměstský, v druhé lev držící konvici:

Svícny cínové, 39 *cm* vys., barokní. Nohy trojboké, barokně zprohýbané s barokním dekorem (okraj vybíhá dole v dračí hlavy, mezi nimiž mušle). V oválových štítcích uprostřed umístěných vyryt letopočet 1672, $\frac{S}{P}\frac{P}{D}$ a **PD.**

Pod kruchtou zavěšen veliký obraz sv. Iva v řezaném rozvilinovém rámci. Veliké (2·33 × 1·13 *m*) plátno barokní z XVIII. stol.

Obr. 214. Zlatníky. Boční oltář

Obr. 215. Zlatníky. Křtitelnice.

Světec znázorněn stojící v rouše doktorském (s červenou kappou) drže v pravici péro a v levici listinu. Dole nápis: „S. Ivo Presbyter, S. Pr. Francisci Terciarius, Pauperum Advocatus." (Viz obr. 216.)

Pod kruchtou ve zdi náhrobní kámen 74·5 *cm* vys., 60·5 *cm* šir. V hořejší části nápis: „LETHA 1587 W NEDIELI PO SWATIM ANTONINV VMRZELA KATERŽINA DCZERKA VROZENEHO A STATECZNEHO RITIRZE PANA KRISTOFFA ZIELINSKEHO Z SEBVZINA ETC. MISTO PISARZE KRALOWSTWI CZIESKEHO" V dolejší části v oválovém poli znak. (Viz obr. 217.)

Uvnitř v lodi na zdi malá oválová deska mramorová s vyrytým nápisem: „Sacerdoti integerrimo, Patriae Musisque flebili, Paeda-

gogo incomparabili Alexio Pařjzek, Viro per omnia eximio, Eapropter sacra Infula redimito Terra levis. Natus Pragae die 10. 9^{bris} 1748. Pie obiit Pragae 15. Ap. 1822."

Zvony: 1. 62 *cm* v prům., 48 *cm* vys. s nápisem: „IAKOB CONRAD LOHNER MICH GOSS". Na plášti reliefy: P. Maria, sv. Petra a Pavla.

Obr. 216. Zlatníky. Obraz sv. Iva.

2. 44 *cm* v prům., 38 *cm* vys., Relief P. Marie. Nápis: „ANNO 1708". Při dolejším okraji v malé kartuši: „PRAGAE FVSA AB ANTONIO SCHÖNFELDT".

3. 46 *cm* v prům., 38 *cm* vys. Bez nápisu. Na plášti barokní reliefy sv. Jana Křtitele a sv. Václava.

4. 34 *cm* v prům., 29 *cm* vys. Relief archanděla Michaela potírajícího padlého anděla. Nápis: „I. K. S. 1771".

V sakristii dobrý obraz „Bičování Krista" na plátně malovaný a na dřevě napnutý, prvá polovice XVIII. století (84·5 *cm* vys., 65 *cm* šir.); effektní temnosvit.

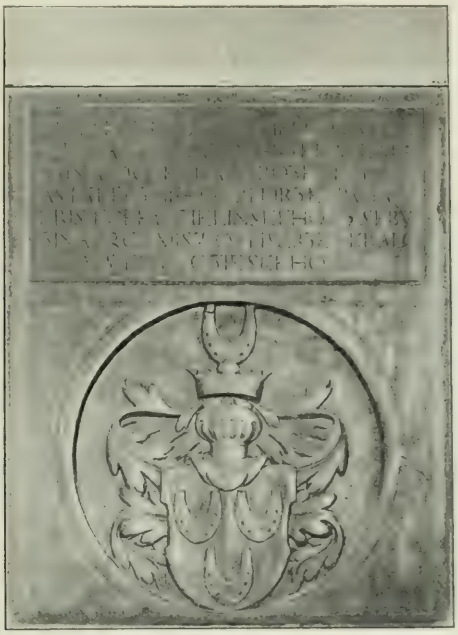

Obr. 217. Zlatníky. Náhrobní kámen.

TVRZ stávala severně od kostela; ukazují se ještě jen nepatrné stopy zdí jdoucí od Hrabánkovy hospody k protějšímu stavení přes silnici. Některé mohutné zdi hospody jsou prý pozůstatky tvrze.

Zvole.

Rais-Turek, o. c. 218, 226; Ottovy „Čechy" XI., 393.

Mezi Zvolí a Okrouhlem v poloze „Na Černikách" nalezena praeh. nádoba.

FILIÁLNÍ KOSTEL SV. MARKÉTY nynější zbudován byl r. 1894 (dle plánů *Mockrových*) na místě starého kostelíka. Obraz starého kostelíka zachoval se v museu Jílovském (viz obr. 218). Bylo to malé staveníčko s barokním prostým volutovým štítem v pručelí a s hrotitým vchodem postranním. Na střeše bývala dřevěná lucernovitá vížka s cibulovitou stříškou.

Z v o n y: 1. 38 *cm* v prům., 30·5 *cm* vys. Nahoře kolkolem svislé akanthové listy. Na plášti na jedné straně relief sv. Markéty, na druhé: „ANNO 1715".

2. 32 *cm* v prům., 27 *cm* vys. Nahoře kolkolem nápis: „SANCTA · MARIA · ORA · PRO · NOBIS · 1649". Pod tím akanthové listy.

Obr. 218. Zvole. Bývalý kostel.

Dva s v í c n y c í n o v é 45 *cm* vysoké; v dolejší části trojboké, spočívají na nožkách drápkovitých, držících koule. Na části trojboké oválově kartušky, na nichž vyryta písmena $^{F\,B}_{V}$ a letopočet 1715.

Zbytky zaniklé t v r z e jsou patrny na konci osady v zahradě „u Nováků". Pahorek rumu a příkop označují místo, kde stávala. Lid nazývá místo to „věž" a „na věži", patrně ohlasem tradice, že tvrz byla věžovitá.

SEZNAM MÍST.

Adamovice 1.
Baběnice 1.
Bohdalec 1.
Božešice 1.
Braník (Bráník) 1.
Březany Dolní 5.
Dobřejovice (Manderscheid) 11.
Dvůr Nový 12.
Hodkovice 12.
Hodkovičky 12.
Hospoda Nová 13.
Hostěradice 13.
Hostivař 13.
Hrádek Včelní 15.
Hradištko 18.
Hrnčíře 24.
Chlum 26.
Chodov 27.
Cholupice 29.
Chrast (Chrasť) 29.
Jesenice 32.
Jezerka 35.
Jílové 35—58.
Jirčany Dolní 58—64.
Kamenice 65.
Kameničky 69.
Kostelec u Křížků (Křížkový) 69.
Krč Dolní 74.
Krč Horní 75.
Krhanice 75.
Kunratice 75—95.
Libeň 95.
Liboc 95—103.
Libuš 104.
Lojovice 104—105.
Michle 106—109.
Mokřany 109.
Mstibín 110.
Nusle 110—112.
Paběnice 112.
Pankrác 112—119.
Písnice 119.
Podol 119—121.
Popovice (Velké Popovice) 121—125.
Práč (Práče) 125.
Pratětice 125.
Přívoz Kamenný 125.
Psadry (Psáře) 126.
Pyšely 126—142.
Radlík 142.
Řepčice 142.
Řitka 142.
Skalsko 144.
Studený u Jílového 144.
Suchec 144—145.
Štiřím (Štiřín) 145—149.
Vinohrady 149—161.
Vršovice 161—167.
Záběhlice 167—170.
Závisť 170.
Zlatníky 171—175.
Zvole 175.

SEZNAM UMĚLCŮ A ŘEMESLNÍKŮ.

AK, značka zlatníkova 87.
AR, značka zlatníkova 49.
Bartoloměj (magister Bartholomaeus), zvonař 118, 164.
Bellmann Karel, zvonař 14, 49, 69, 87, 118, 121.
Brikcí z Cimperka, zvonař 118.
Dietrich (Tietrich) Zachariáš, zvonař 165.
FWV, značka zlatníkova 72.
Georgius canulator 32.
Gustav, kreslíř 111.
Hertvín, stavitel 90.
IA, značka konvářova 60.
IFH, značka zlatníkova 124.
IK, značka zlatníkova 124.
IMS, značka zlatníkova 49.
IP, značka zlatníkova 62.
IW, značka zlatníkova 133.
Jakub, skalník 90.
Jan Konvář, zvonař 32, 125.
Jaroš Tomáš, zvonař 49.
Jiří (Georgius canulator), zvonař 32.
Kříž, kamenník 90.
Kühner Frant. Jos., zvonař 14.
Kühner Jan Jiří (I. G. K.), zvonař 133.
Kühner Jan Václav, zvonař 50, 121, 125.
Lissiack Jos., zvonař 87.
Lissiack Valentin, zvonař 125.
Lohrich Samuel, malíř 29.
Löw Mikoláš, zvonař 62, 63, 165.
Machek A., litograf 162.
Man F. M. S., malíř 139.
Mařík Otrole, zedník 90.
MR, značka zlatníkova 87, 124.
Neureutter M., kreslíř 162.
Otrole Mařík, zedník 90.
Pavel (magister Paulus), konvář 48.
Pucherna A., rytec 149.
Raab Ignác, malíř 59.
Řehoř, zedník 90.
Quitainer Ondřej, sochař 11.
Sartorius Jan Krištof, rytec 131.
Schoenfeld Antonín, zvonař 174.
Schoenfeld Fridrich, zvonař 74.
Schoenfeld Fridrich Michael, zvonař 25.
Spitzer Jan, malíř 19, 20, 24.
Škréta Karel 72.
Špic Matěj, zvonař 62.
Tietrich v. Dietrich.

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

NA
9355
P7P63

Podlaha, Antonin
Soupis pamatek historickych
a umeleckych v politickem
okresu Vinohradskem

UTL AT DOWNSVIEW
D RANGE BAY SHLF POS ITEM C
39 12 10 19 08 019 0